

АЛЕКСАНДЪР БЕЛЯЕВ
ПРОДАВАЧ НА ВЪЗДУХ

chitanka.info

I. ОКАЯНИЯТ КРАЙ

„Окаян край!“ — така писателят В. Г. Короленко беше нарекъл Туруханския край. Но това название е напълно приложимо и за Якутия. Тъжна, бедна растителност, на защитените от вятъра места — хилави кедри, тополи и криви брезички; по на север — сякаш сгълчени от болест шубраци, пълзящи брези, стелеща се по земята елша, калуна; още по-нататък — блата и мъхове. Като гледаш тези хилави, смазани дървета и шубраци да се притискат безпомощно о земята, струва ти се, че нещастните растения сякаш искат да потърсят спасение дълбоко в нея, да се скрият от смразяващите ветрове, да не виждат този „окаян край“, където ги е захвърлила злата съдба. И ако зависеше от тях, те биха измъкнали от замръзналата почва разкривените си корени и биха запълзели натам, на юг, където има благодатно слънце, топлина и ласкав вятър. Но дърветата са принудени да умират там, където са родени, и могат само да се сведат по-ниско под ударите на вятъра на съдбата и да чакат своята участ.

Не е такъв човекът — той сам избира своя път и своята участ, оставя слънцето, топлината и удобствата и тръгва, увличан от стремежа към борба, към незнайни, негостоприемни страни, за да победи природата или да остави своите кости на студената земя до някоя хилава, разкривена breza.

Тези малко мрачни мисли ми идваха неволно, когато се промъквах със своя водач и помощник, якута Никола, по брега на река Яна. Базата на експедицията ни се намираше в „столицата“ на Якутия Верхоянск — малко градче с население, което би могло да се побере в една средно голяма московска жилищна кооперация.

Външно Верхоянск си беше останал такъв, какъвто е бил преди много години: няколко десетки дървени къщи, повечето без покриви, и още толкова юрти, разхвърляни съвсем безредно по двата бряга на Яна, в ниска блатиста местност, осеяна с големи езера. Почти пред всяка къща има „собствено“ езеро, но водата е мътна, не може да се пие и жителите са принудени да се запасяват с лед за цяла година. Само

фирмите на съветските правителствени учреждения, на магазините на Якутска търговия и кооперацията напомнят при първото запознаване с града за нещо съвременно.

Всичките си сложни и скъпи инструменти — барографи на Ришар, микробарографи, анемометри и барометри^[1] — оставих във Верхоянск. Бях взел само малък барометър, термометър и един доста примитивен ветропоказател, който доставяше голямо удоволствие на Никола. За него това беше такава забавна играчка, каквато е детската вятърна мелница.

Нашата експедиция, възглавявана от мене, беше организирана за проучване на метеорологичните условия в полюса на студа, който се намираше в околностите на Верхоянск, а главно да се изяснят причините за изменението на посоките на ветровете.

Работата беше там, че от известно време метеоролозите бяха отбелязали едно странно явление: пасатите и мусоните^[2] започнаха да променят обикновената си посока. В екваториалната зона ветровете, които обикновено духаха от изток и към екватора, започнаха да се отклоняват на север и колкото по на север се отиваше, толкова по-силно се забелязваше отклонението. Синоптичните карти^[3] откриха, че в областта на Верхоянск се е образувал някакъв център, накъдето именно се насочват ветровете като събирани в огромен фокус лъчи. Това беше довело и до едно (наистина още едва забележимо) изменение на средната температура: на екватора тя малко се понижи, а на север се повиши. Това явление е напълно обяснимо, като се има пред вид, че студените ветрове от Южния полюс бяха почнали да се насочват към екватора, а топлите екваториални — на север. Забелязваха се и други странни явления, които засега можеха да се открият само с точни физически уреди и от някои инженери, които следяха работата на пневматичните машини. Тези наблюдения показваха, че атмосферното налягане е малко понижено. Същото показваха и наблюденията върху отслабването на силата на звука, особено на големи височини (летците се оплакваха от прескачания в мотора още на две хиляди метра височина).

Хората и животните, изглежда, не забелязваха и не усещаха още нищо опасно и вредно в тези метеорологични изменения, но учените, които бдяха над своите уреди, бяха разтревожени и без още да занимават общественото мнение, търсеха начини да изяснят причините

на всички тези странни явления. На мене се падна честта да взема участие в тази работа.

И докато във Верхоянск домакинът на експедицията завършваше последните приготовления и купуваше коне и кучета, аз реших да тръгна без багаж, за да определя по-точно посоката на нашия път. В тези ширини вятърът духаше от запад на изток силно и равномерно, така че дори с моите прости уреди човек можеше доста точно да се ориентира. Пътят ни водеше към разклонението на Верхоянския хребет.

Моят спътник и водач Никола беше типичен якут: имаше дълги и тънки ръце, малки криви крака, бавни и малко тежки движения. Идеалът му беше нищо да не прави, много да яде и да дебелее. Но независимо от този „идеал“ той беше прекрасен, изпълнителен работник и неуморен пешеходец. Природата го беше надарила с голяма жизнерадост — без нея Никола едва ли би оцелял в този „окаян край“. Впрочем за него този край съвсем не беше окаян: Якутия беше най-хубавото място на земното кълбо и Никола не би дал своите мъхове и криви брези дори за разкошните южни палми.

Той или пушеше дървената си луличка, или си тананикаше песни за незалязващото слънце, за реката, за камъка, за прехвъркналата птица, за всичко, което видеше. А черните му очи с малко полегати клепачи виждаха много изплъзващи се от моето внимание неща, макар че Никола, имах възможност да се убедя в това, не можеше да различи някои цветове — твърде бедни бяха багрите на неговата родина и той виждаше света почти такъв сив, какъвто го виждаме на кино.

— Силно хубав лято — казваше той, като плюеше жълта от тютюна слюнка. — Силно топъл.

Той беше прав, за Якутия лятото беше необикновено топло. Дори нощем (при незалязващо слънце) температурата не спадеше по-ниско от нулата, а денем се покачваше до 30° Целзий, понякога и по-високо.

Прехвърлихме се през реката и почнахме да се изкачваме по един планински склон, обраснал с върбалак, лиственица и храстовидна бреза. Въпреки твърде топлото време тук-там се натъквахме на заледени места или „тарини“ — цели островчета още неразтопен лед. Огромни пукнатини — работа на лютия студ — покриваха земята като гъста мрежа, подобно мрежата от бръчки, които красяха лицето на Никола.

Беше „червена нощ“, пурпурното слънце се търкаляше бавно по северната част на небето и обагреше в червено покритите със сняг върхове.

Прехвърлихме се благополучно през един планински поток и аз вече почнах да се озъртам наоколо да търся подходящо място за нощуване, когато Никола внезапно спря, извади лулата от устата си, изплю се и спокойно каза:

— Кристи.

— Кой крещи?

— Цовек кристи.

Ослушах се. Нито звук не стигаше до мен.

— Не чувам — казах аз.

— Далец кристи! — И Никола посочи с ръка встрани. — Беда се слуцила обаце.

— Щом е беда, да вървим тогава на помощ. Може някои ловец да е нападнат от звяр...

— Както искаш. Вървим. Като не умееш стреляш, не трябва ходиш за звяр. Не умееш стреляш — за смях на гарги станеш! — мърмореше поучително Никола, като се катереше бързо нагоре по склона.

Едва успях да го стигна.

Извървахме не по-малко от километър, когато най-после и аз чух сподавен човешки вик. Острият слух на Никола беше нещо изумително!

Викът се прекрати. Изведнъж чух два силни изстрела.

— Силно глупак! Отначало кристис, а после стреляш. Трябва отначало стреляш — продължаваше да мърмори недоволено Никола.

Изкатерихме се на върха и видяхме заблатена планинска поляна. Обрасналото с мъх тресавище опираше о каменист бряг. На няколко метра от брега видях човешка фигура, наполовина затънала в тинята.

Изглежда, че и човекът ни видя, защото почна да маха с ръце. Скачайки от камък на камък, забързахме да му идем на помощ. Протегнах на затъналия края на цевта на пушката си, човекът се вкопчи в нея с дясната си ръка — в лявата държеше някакъв предмет, който ми заприлича на оплескан с тиня цилиндричен бидон за газ.

— Хвърляй каната! — викна му Никола.

Но потъващият, изглежда, за нищо на света не искаше да се раздели с бидона. Той пъшкаше, клатушкаше се насам-натам,

изпъваше дясната си ръка, но продължаваше да държи в лявата съда.

— Хвърли го на брега! — извиках аз.

Човекът се вслуша в съвета ми. Замахна, хвърли бидона на брега, хвана се с две ръце за цевта на пушката и бавно почна да се измъква от тинята.

Не беше лесно да измъкнем непознатия на брега. Неговият вид ме поразя. Доста пълното му бръснато лице имаше съвсем европейски, вид. Облечен беше в оплескан с кал, но хубав костюм на алпинист, на главата — сив каскет.

Като излезе на брега, първо грабна бидона, който, изглежда, му беше много ценен, после ми протегна ръка и каза на развален руски език:

— Много ви благодаря. В тези места не се надявах на помощ. Вие чули моя изстрели?

— Да, изстрелите, а пък ето този, Никола, още преди тях чу вашия вик.

Непознатият кимна одобрително на Никола.

— Револверът ми потъна, но това е дребна работа — продължаваше непознатият. — Добър якут. Вие сте учуден? Аз шлен на експедиция за проучвания Арктика при Английски кралски географски дружество. И вие ли наушен работник?

— Да, от Академията на науките на СССР... Искате ли да изсушите дрехите си? — попитах аз, като продължавах внимателно да го разглеждам.

Онова, което бях помислил за бидон, се оказа съвсем друго, но не знаех какво е. Цилиндърът, който през тинята блестеше като живак, завършваше горе с тесничко гърло и ако се съди по изопнатата ръка, която го държеше, беше доста тежък.

— Да се изсуша? Не, благодаря. Няма нужда. Благодаря.

Той кимна, неочаквано се извърна и бързо почна да се изкачва нагоре по склона. Гледах с недоумение подире му. Току-що спасеният от смърт човек би могъл да прояви повече внимание към нас. И откъде се беше взел тука? Не бях чувал нищо за експедиция, изпратена по тези места от Англия. И този странен бидон...

— Силно глупак. Ливолвел хвърлил, каната спасил — съобщи Никола мнението си за непознатия.

После се замисли, въртна неодобрително глава и почна да събира съчки за огън. Самите ние се бяхме измокрили, докато спасявахме англичанина.

— Ей! Ей! — чух неочаквано гласа на непознатия.

Беше застанал на един голям мъхест камък и махаше с ръка.

— Услуга за услуга! — извика англичанинът. — Не ходете там — той протегна ръка по посока на вятъра, — там смърт! — И като кимна, скочи от камъка и се скри.

„Що за странно предупреждение! — помислих си аз. — Да не ходим нататък, накъдето духа вятърът?“ Аз пък тъкмо натам трябваше да вървя. Трябваше да изследвам „фокуса“, към който се насочваха ветровете от всички краища на земното кълбо.

[1] Барограф — самопищещ барометър, уред, който записва последователните изменения в атмосферното налягане. Анемометър (ветрометър) — уред за измерване скоростта на вятъра. ↑

[2] Пасати и мусони — ветрове с постоянна посока. ↑

[3] Синоптични карти — карти, на които няколко пъти в денонощието се отбелязва състоянието на времето в различни местности и в определени часове. ↑

II. „МЪРТВИЯТ КАИК“

Щом спряхме, веднага ни налетяха облак комари. Но те, изглежда, бяха нищо в сравнение с онова, което обикновено ставаше тук лятно време.

— Силно малко комари обаче — каза Никола. — Вятър издухва.

— Че къде повече от това! — измърморих недоволно аз.

— А трябва много повеце. Слънце не визда, планини не визда. Толкова комар трябва — отговори Никола, докато разпалваше огъня и наместваше походния чайник върху пирустия от съчки.

Докато водата възври, Никола успя да си разпали лулата, изтегна се на земята и потъна в мисли. За разлика от друг път той не пееше и не говореше. Мълчанието продължи доста дълго. После, като изпусна гъста струя дим, Никола каза:

— Обаче лосо. Силно лосо.

Той явно беше разтревожен от нещо.

— Кое е лошо, Никола? — попитах го аз.

— Този цовек... Много лосо. Да бесе потънал... Три пъти лято и три пъти зима аз видял такъв цовек.

— Ама ти познаваш ли го? — учудих се аз.

— Него не. Прилица на него. Там!... — И Никола посочи с ръка на север.

— Не говори със загадки, Никола! — казах нетърпеливо аз. — Казвай какво има?

И Никола ми разказа на своя беден на думи, но богат на образи и сполучливи изрази език една странна история.

Случило се преди три години. Никола, баща му и брат му ловили риба в малкия Селакски залив^[1]. Било края на лятото. Вятърът още духал откъм брега, но ледените блокове, които се появявали във все по-голямо количество в Северното полярно море, показвали, че зимата вече настъпва. Никола предлагал да се връщат по-скоро в къщи, но уловът бил добър и бащата на Никола, стар и опитен рибар, не бързал.

Той уверявал, че с идването на студовете ще задуха и северен вятър, който бързо ще ги закара до брега.

Но умиращото лято не искало да отстъпи на зимата без бой. Южният вятър се засилвал все повече и преминал в буря. Бурята ги понесла към остров Макар. Малкото платно било откъснато, кормилното весло се строшило о един леден блок. Белите пенести вълни подмятали малкия каик като треска. Но свикналите с опасностите на занаята си рибари не губели кураж. Ледените блокове им давали вода за пиене, а риба имало в изобилие. Страдали само от студа, но ненапразно пък са израснали в най-студеното място на земното кълбо. Организмът им упорито се съпротивявал. Полузамръзнали, вкочанявали, те се ободрявали един друг с шеги.

На третия ден от тяхното странствуване се случило нещастие: каикът им попаднал между ледени блокове, които го смачкали като яйчена черупка. Рибарите едва успели да се измъкнат на един леден блок и продължили пътешествието си върху него.

Макар и със закъснение, предсказанието на бащата на Никола се сбъднало — вятърът откъм брега стихнал и скоро задухал равномерен леден ветреца от север. Леденият блок се насочил към брега, но дотам било още далеч. А гладът почнал не на шега да безпокои корабкрушенците. Рибата им потънала заедно с каика. А да се лови с ръце не било така лесно. Рибарите почнали да губят сили от глад. Разбуненото от промяната на вятъра море кипяло. Ледени пръски обливали пътниците от главата до краката. Понякога вълните с тътен се прехвърляли над тях.

— Много лосо бесе, да умира трябва — поясни ми Никола.

Една нощ — макар че слънцето в това време вече залязвало зад хоризонта, нощите били много светли — рибарите видели „страшно голям каик“, който се носел право срещу тях, и на него блестели много светлини.

Това било параход, но такъв огромен, какъвто Никола никога в живота си не бил виждал. Рибарите почнали да викат, да махат с ръце. Параходът приближавал, но на него не се виждали хора. Все пак, съдейки по това, че се насочва право срещу ледения блок, рибарите решили, че от парахода са ги забелязали. „Само че защо не вика?“ — мислел си Никола. Колкото повече приближавал параходът, толкова по-

голям изглеждал. „Трябвало да гледа ей така“ — обясни ми Никола, вдигайки лице към небето.

Скоро радостта на рибарите преминала в ужас. Носът на огромния параход бил вече на няколко метра от тях, а на палубата му не се виждал никакъв човек... Още един миг — и килът на парахода се врязал в ледения блок и го строшил на две. Чул се страшен трясък, ледената вода заляла Никола — той усетил, че леденият блок се изплъзва изпод краката му, усетил, че потъва. Когато изплувал отново над водата, Никола не видял нито баща си, нито брат си. Те останали на другата половина на ледения блок, която минала, откъм левия борд, а Никола се намерил надясно от парахода... От този момент Никола никога вече не видял нито баща си, нито брат си, и не знае какво е станало с тях.

Никола се мятал във водата, а желязната стена на параходния корпус отплувала покрай него. Било повече от сигурно, че командата на парахода не ги е забелязала... Никола бил обречен на смърт, ако сам не се погрижи за себе си. Налягането на водата го отнасяло встрани от парахода, но той бил добър плувец и продължавал с невероятни усилия да се държи близо до него. Покрай Никола отминавали един след друг осветените илюминатори. Той викал, но никой не се показвал.

Изведнъж Никола видял края на едно спуснато от палубата корабно въже. С риск да бъдат изтръгнати ръцете му от рамената, той се хвърлил към него, но една вълна го отнесла встрани и той проплувал покрай въжетото, когато то било само на половин метър от ръката му. Никола почнал да се отчайва. Но не му било писано да умре. Скоро видял да се люшка до самата вода въжена стълба, спусната от палубата. Никола се метнал върху един къс от ледения блок, подскочил и протегнал ръце към стълбата. Ледът се преобърнал под краката му, но Никола вече се бил хванал за стълбата. Той бил спасен. Бързо се покатерил горе и се намерил на палубата, очаквайки да види смаяните лица на моряците.

Но не се смаяли никакви моряци, а самият Никола — палубата била пуста. Жива душа нямало. Параходът бил мъртъв. Само отдолу се чувало глухо бученето на мощна машина...

Никола никога не бил чувал легендата за „Летящият холандец“, но горкият якут бил обзет от такъв ужас, сякаш бил попаднал на този легендарен кораб.

Ужасът му бил толкова голям, че в първия момент Никола помислил да скочи през борда. Но погледнал бушуващия океан и се опомнил.

„Хората може да се страхуват от студа и да си седят в каютите“ — решил той и почнал да оглежда парахода, като се промъквал по корабните стълбички и коридори предпазливо, сякаш бил крадец. Каяутите били празни, включително и капитанската; кабината, кубрикът и камбузът — също.

Ужасът на Никола се превърнал в недоумение. Ако всички на парахода са измрели, трябва да са останали поне труповете на онези, които са надживели другите. Ако пък всички са избягали от парахода, тогава той не може да плава. А щом плава, тогава машинистът, огнярите и кормчията трябва да са по местата си.

Никола слязъл в котелното, но и там нямало никого. Машинното помещение също било празно. Сякаш параходът се движел, управляван от невидимата ръка на мъртвец. Никола усетил, че косата му настръхва от ужас. Обезумял от страх, той се качил на палубата и се вмъкнал при кормилото. Никой! Преследван от ужаса, Никола изтичал на носа на кораба. И тука за първи път видял човек, застанал на самия нос на парахода с наведена глава.

— Ей! Това съм аз!... Ти кой си? — викнал Никола с пресипнал глас.

Човекът не се помръдвал. Това било страшно, както и всичко останало на парахода, но Никола чувствувал такава нужда да види край себе си поне едно живо същество, че надвил страха, приближил до застаналия на носа човек и го погледнал в лицето. Човекът бил мъртъв! Едва сега Никола видял, че мъртвецът е вързан за фалшборда с тънко насмолено въже.

По описанието на Никола този мъртвец приличал много на англичанина, когото измъкнахме от блатото: като него бръснат и също като него облечен. Сега ми стана ясно откъде идва мрачното настроение на Никола — срещата с нашия англичанин му беше припомнила най-трагичното произшествие в неговия живот.

— Е, и какво стана по-нататък, когато видя мъртвеца?

— Поцнал вие като вълк — отговори Никола.

И той продължи да разказва. Никога през целия си живот Никола не бил срещал нищо по-страшно от „мъртвия параход“. Но на парахода

било поне топло и сухо. Гладът надвил ужаса и Никола тръгнал да търси нещо за ядене. Намерил няколко бъчви с прясна вода, но с продуктите работата била по-зле. Никола успял да открие само торба сухари, паднала зад празните сандъци. Но за непридирчивия якут и това било добре дошло.

„Мъртвите, значи, пият вода, но малко ядат“ — решил Никола и захапал страхливо първия сухар. Страхувал се, че иззад гърба му ще се протегне мъртвата ръка и мъртвецът ще му викне: „Давай ми сухарите!“

Но мъртвите се оказали разбран народ и не попречили на Никола да изяде десет сухара наведнъж и да ги полее с два черпака вода.

Като се нахранил и си изсушил дрехите, Никола се почувствувал доста добре. Избрал си една удобна каюта и като похвалил за всеки случай мъртвите за добрината им, полегнал облечен на меката койка. Последната му мисъл била, че параходът явно е изпратен нарочно за него от някакъв дух-покровител. Жалко, че брат му и баща му загинали, но какво да се прави — един има късмет да живее, друг да умре!...

Никола заспал дълбоко и спал дълго. Събудил се от някакво скърцане, трясък и клатушкане на парахода. Отворил очи и дълго не могъл да разбере какво е станало с него и къде е. Като си спомнил, че е на „мъртвия каик“, веднага скочил. С каква явна ставало нещо лошо: сякаш мъртвите са оживели и сега танцуват и тракат с костите си. На Никола пак му станало страшно. Той се качил на палубата. Пронизващият и силен леден вятър едва не го повалил. Параходът се клатушкал. Никола погледнал напред и примрял от ужас. С тътен и скърцане около парахода се въртели, сблъскали се и се трошели огромни ледени блокове. Но не това го изплашило. Грабнат от силното течение, параходът се носел бясно в един тесен пролив между две отвесни скали и се насочвал право срещу трета, също такава отвесна каменна стена. Мъртвите си устройвали лоша шега — изглежда, че корабът не бил изпратен на Никола от дух-покровител...

Никола се втурнал към вързания на носа на парахода мъртвец, сграбчил го за рамото и почнал така да го тръска, че можел да му изкара всичкия въздух, ако някой друг не бил свършил вече това преди него.

— Ти какво правис?! Не виздас ли? — закрещял Никола. — Обръстай назад!

Мъртвият паднал с туловището напред, каскетът му отхвъркнал зад борда. Но той не послушал Никола и параходът продължавал да се носи към скалата. Тогава Никола се спуснал към щурвала, но скоро разбрал, че с кормилото нищо не може да се направи, проливът бил прекалено тесен. С последна надежда Никола нахълтал в капитанската кабинка и извикал в слуховата тръба заповед в машинното:

— Саден ход! — както правел това капитанът на парахода по Лена.

Но духът на машиниста не искал да се подчини. Машината долу продължавала да бучи...

— Силно глупаци! — изругал Никола въображаемите си спътници.

Той бил свикнал да взема бързи решения. Като видял, че усилията му да предотврати катастрофата са напразни, направил всичко, което могъл, за да спаси себе си: бързо се стрелнал долу, изнесъл торбата със сухарите, хвърлил я в спасителната лодка, качил се в нея и зачакал събитията. И те настъпили много скоро. Параходът с такава сила се ударил в скалата, че Никола заедно със спасителната си лодка изведнъж се намерил на палубата. Страшният трясък от сблъскването бил заглушен от още по-ужасния рев на експлодираните парни котли и параходът почнал да потъва. Той полегнал на десния си борд така, че вълните почнали да се търкалят по палубата. Никола се възползвал от това и завлякъл лодката във водата.

Водовъртежи почнали да въртят лодката, ледените блокове пречели да се гребе. А при потъването си параходът можел да повлече и лодката със себе си. Моментът бил много опасен. Но Никола поглеждал към парахода и полека-лека се измъквал на по-открито място, докато най-после попаднал в течението, което минавало край скалата. Лодката му бързо се понесла покрай каменните отвесни стени и успяла да завие зад ъгъла, преди да се завърти страшният всмукващ водовъртеж на мястото, където параходът потънал.

Никола бил спасен. След два дена той се добрал с лодката си до остров Макар, а оттам направо по леда — зимата вече била настъпила — до брега...

Никола свърши разказа за своята одисея, млъкна и почна замислено да дялка някаква пръчка с ловджийския си нож — ножът имаше дръжка от мамонтова кост, издялана като дълга еленова глава с протегнатата шия. Никола беше голям майстор на резба върху кост.

Замислих се и аз... Историята за „мъртвия каик“ беше толкова необикновена, че приличаше на измислена. Но аз познавах Никола — той можеше да поукраси събитията, но не беше лъжец. Хрумна ми една мисъл.

— Как се казваше параходът? — попитах аз Никола.

В отговор той само млясна неопределено с устни и поклати отрицателно глава.

— Не видя ли надписите по спасителните пояси? Не можеш ли да си спомниш поне първата буква? На какво приличаше?

Никола помисли и каза:

— На този пирустия за цайник. — И той надраска върху дланта си с края на ножа фигура, която много напомняше буквата А.

Нима предположението ми ще излезе вярно?...

Спомних си, че преди три години с ледоразбивача „Арктика“ от Англия потегли експедиция, организирана от едрият капиталист мистър Бейли. Експедицията беше прекрасно екипирана с всичко необходимо за научни изследвания и възнамеряваше да мине покрай целия бряг на Сибир чак до Аляска. На борда на парахода се намираха няколко много видни учени.

Но тази експедиция завърши трагично. Последните радиопредавания от ледоразбивача се получиха, когато той се е намирал близо до нос Борхай. След това няколко дена „Арктика“ не даваше никакви вести за себе си, после се появиха тревожни SOS и оттогава се прекратиха всякакви вести от парахода. Едва на следната година рибарски кораби откриха на един от малките голи острови две натрошени спасителни лодки на ледоразбивача, а при устието на Лена вълните изхвърлиха спасителен пояс на „Арктика“. Изглежда, че това беше всичко, останало от ледоразбивача. Почетоха, както му е редът, паметта на смелите мореплаватели, вписаха имената им в дългия списък на жертвите на науката, зачеркнаха „Арктика“ от списъка на параходите... И с това свърши всичко.

И ето че сега в „окаяния край“ аз трябваше да чуя от устата на якута тази история, която хвърляше известна светлина върху съдбата

на ледоразбивача и едновременно с това забулваше тази съдба с още по-голяма тайна. Къде се бяха дянали пътниците му? По какъв начин параходът без команда е плавал с пълна пара в океана? И как е могъл да плава? Машините му не биха могли да действуват без управление. Или котелът е трябвало да се пръсне, или пък, което е по-вероятно, без гориво котлите би трябвало да изстинат и параходът да спре.

И кой е англичанинът, когото спасихме от блатото? Той сам се нарече член на английска арктична експедиция. Но той съвсем не изглеждаше като човек, претърпял корабкрушение преди няколко години и живял дълго в едно от най-затъntenите кътчета на земното кълбо. И най-последно, какво значеше предупреждението му? Защо да ме заплашва смърт, ако тръгна натам, накъдето духа вятърът? В това предупреждение също се крие някаква тайна. Но той няма да ме уплаши! Да вървим по посоката на вятъра, такава беше задачата на нашата експедиция.

Каквото и да е, аз трябва да бъда предпазлив. Благоразумието ми подсказваше, че трябва да се върна във Верхоянск и да тръгна на изследване с цялата експедиция. И ако се бях вслушал в този глас на благоразумието, много неща щяха да станат съвсем иначе. Но моето любопитство и неспокойният ми изследователски дух ме теглеха неудържимо напред. Като мамех собствената си предпазливост, аз си казвах, че ще отида още няколко километра напред само за да разбера каква опасност би могла да ме дебне.

— Цай готов — каза Никола, като сваляше от огъня възвределия чайник.

[1] Селакски залив — малък залив на Северното полярно море, източно от устието на Яна (Якутия). Името си заливът получил от рекичката Селак, една от многото рекички на тундрата, които се вливат в залива. По река Селак и в залива има богат улов на риба. ↑

III. „НОЗДРАТА“ НА АЙ-ТОЙОН

Уморени от пътешествието, ние си увихме главите, да не ни хапят комарите, и заспахме дълбоко. Когато Никола ме събуди, незалязващото слънце се беше изместило на изток. Беше сутрин. Вятърът, поутихнал през нощта, почна отново работата си. Той духаше равномерно, без напори, но се засилваше все повече и повече.

— Да отидем нататък — предложих аз на Никола, като сочех с ръка по посока на вятъра.

Пред нас се възправяше доста висока планинска верига.

— Пак там? — попита Никола, явно поразтревожен. — Трябва назад. По-нататък аз не отива.

Този отговор ме смая. Никола, безстрашният и изпълнителен Никола, отказваше да продължи с мене пътя? Дали не го бяха сплашили думите на англичанина?

— Защо не искаш да вървиш по-нататък? — попитах го аз.

— Един мой другар и още един другар вървели и невърнали се — отговори навъсено Никола. — Оттам никой не връща се назад. Там ноздра на Ай-Тойон.

Знаех вече, че Ай-Тойон — Свещеният старец — е върховното божество на якутите. Но никога не ми се беше случвало да чуя за ноздрата на Ай-Тойон.

— Ама ти още ли вярваш в разни бабешки приказки за тойони и йори? И как можеш да се страхуваш, щом аз съм с тебе?

— Зная, ти силно голям цовек. Болсевик. Но оттам никой не връста се.

Никола не ме ласкаеше, като ме наричаше „силно голям цовек“ — болшевик. (За него всички градски жители, които пристигаха от големите градове на Русия, бяха болшевики.) Похвалата му беше искрена. Якутска търговия го беше освободила, както и другите якути, от експлоатацията на търговците на едро, които купуваха на безценица кожи и приучаваха якутите да пият водка; децата му се учеха в училище, а жена му беше излекувана от болест, пратена ѝ от злия дух

— йор. Всичко това беше „агитация с факти“, ясни за Никола. Там, където възниква съмнение в могъществото на боговете, там се разклаща и вярата в тях. И на мене ми се струваше, че Никола вече губи тази жива вяра в боговете и се отнася към тях като към поетическа измислица, обобщаваща едни или други явления — така, както ние понякога говорим за „фортуна“ или за „наказващата Немезида“, забравяйки религиозния произход на тези думи и предавайки с тях само известни понятия. Боговете на Никола явно загиваха, но не бяха още напълно умрели в съзнанието му. Те оживяваха веднага, когато той се срещнеше с някакво необяснимо и страшно явление. Така се беше случило с него на парахода на мъртъвците, така беше, изглежда, и сега. Страхът заглушаваше гласа на разума, и събуждаше първобитни вярвания в зли духове...

— И какво е това ноздрата на Ай-Тойон?

— Обикновена ноздра... Ай-Тойон диша. А там — Никола посочи планината — неговата ноздра.

— А защо той само поема въздух? Виждаш, нали, вятърът през цялото време духа само в една посока — попитах го аз.

— Ай-Тойон силно голям. Хиляда години обаче може да взема въздух и хиляда години да изпуска...

Явно беше, че съм свидетел на раждането на нова легенда.

— Всичко това са глупости! Тръгвай с мене, Никола, и сам ще се убедиш, че няма никаква ноздра на Тойон.

Но Никола не мръдваше от мястото си и клатеше отрицателно глава.

— Тръгваш ли?

— Силно страхува. Обаце и ти не отивай! — каза той.

Аз се колебаех. Да тръгна сам беше рисковано. Думите на англичанина не бяха подхвърлени току-така. Наистина можех да се натъкна на непредвидени опасности. Но изведнъж заговори самолюбието ми. Никола би могъл да схване моя отказ така, сякаш съм повярвал в тая глупава ноздра.

— Щом се отказваш, отивам сам! — казах решително аз и поех нагоре по склона на планината.

Вятърът духаше в гърба и облекчаваше пътя ми.

— Не отивай! — развика се след мене Никола. — Не отивай!

Не се обърнах и продължих да вървя.

Скалите се издигаха все по-високо и по-стръмно. Скоро почнах да се уморявам и тръгнах по-бавно. Преди да почна изкачването по стръмното нагорнище, спрях да си поема дъх и изведнъж чух някой да сумти зад гърба ми. Обърнах се. Пред мене стоеше Никола. Той се усмихваше с широката си уста, оголил криви зъби.

— Обаце ти тръгнал и аз тръгнал — поясни той, като видя недоумението ми.

— Браво, Никола! — зарадвах се аз.

Трябваше да крещя. Вятърът така виеше и свистеше, че едва се чувахме един друг.

— Не се ли страхуваш, Никола?

— Силно страхува обаце. Да вървим!

Почнахме да се катерим по скалите. Скоро вятърът откъсна походния ветропоказател, който висеше на гърба ми. Никола понечи да се втурне след него, но аз го спрях. Вятърът духаше с такова постоянство, че нямаше нужда от никакъв ветропоказател. А Никола рискуваше да падне в пропастта, тласкан от този побъркан вятър.

— Ела тук! Дръж се за мен! Ще вървим заедно! — викнах аз на якута.

Хванахме се здраво един за друг и като си помагахме взаимно, продължихме да вървим. Трябваше да се извиваме силно назад и въпреки това не винаги можехме да се задържим на крака. Падахме на земята и с усилие отново ставахме. Вятърът натискаше гърбовете ни като тежки торби с пясък. Обливахме се в пот, изнемогахме. Започнах вече да съжалявам за прибързаността си, но не ми се искаше да се връщам. Наближили бяхме върха и аз си дадох дума, че само ще погледна какво, има от другата страна на каменната планинска верига, и ще се върна назад, няма да изкушавам повече съдбата. Мъничкото разстояние до планинския връх трябваше да минем пълзешком. Вятърът сякаш се канеше да ни смаже като голи охлюви. Беше плътен и тежък. Сякаш се намирахме на голяма дълбочина в океана и стотици тонове вода ни притискаха с тежестта си. Трябваше да си затваряме устата, да си стискаме носовете, за да спираме въздуха, който ни задушаваше; издишахме също много мъчно, като болни от астма.

Знаех, че горе, на самия хребет на планината вятърът ще беснее още повече. За да не ни отнесе в някоя пропаст, взех предпазни мерки

— съзрях между скалите една цепнатина и се насочих към нея, за да можем да се движим, криейки се зад гранитните издатини на скалата.

Пропълзяхме благополучно по тясната цепнатина, която към средата завиваше под ъгъл, и най-после допълзяхме до самия хребет. Наведох глава и погледнах надолу. Зрелището, което се откри пред очите ми, ме смая.

Видях огромен полегат кратер, подобен на лунните. Но това, което ме удиви особено много, беше скатът на този огромен кратер — гладък, сякаш шлифован. Нито камък, нито издатинка. Съвсем гладка полегата фуния, а дълбоко долу, в центъра ѝ се виждаше кръгъл отвор с чудовищен, както ми се стори, диаметър. Нима тази шлифована фуния и геометрично правилният отвор на дъното на кратера имат естествен произход? Трудно можеше да се допусне такова нещо.

Никола, който се беше вкопчил здраво о една остра издатина на скалата, махна с ръка да ми покаже нещо и ми извика, но аз не чух добре какво каза, и погледнах по посока на ръката му. Видях във въздуха едно дърво, което се росеше по окръжността на кратера, като описваше огромен кръг, сякаш го беше вдигнала и го въртеше силна вихрушка. Почнахме да наблюдаваме дървото. То продължаваше да описва правилни кръгове, по-точно — да се движи по спирала: всеки кръг ставаше по-тесен и минаваше по-ниско от предишния, а движението на дървото се ускоряваше все повече. Това приличаше на някакъв въздушен Малщром^[1]!...

Дървото направи още няколко кръга и се скри в черния кладенец на дъното на кратера.

Изправен бях пред нова загадка. Очевидно беше, че вятърът се устремява някъде под земята. Това беше необяснимо и безсмислено, също като „ноздрата“ на Ай-Тойон.

Къде е тогава другата „ноздра“, през която въздухът трябва да излиза обратно?...

Размишленията ми бяха прекъснати от едно ново явление. От върха на скалите се откъсна внезапно огромен, тежък цял тон камък. Но камъкът не полетя надолу, както би било естествено. Той прелетя във въздуха по спирала почти две трети от окръжността на кратера, преди да достигне дъното и да се скрие в кръглия кладенец.

„Каква огромна трябва да е силата на вятъра!“ — помислих аз и неволно потреперах, като си представих себе си на мястото на камъка.

Бяхме изправени пред изключително загадъчно явление на природата и макар да не вярвах в божествената „ноздра“, все пак вече с по-голямо уважение си спомних митотворчеството на Никола; в неговата измислица имаше частица истина — ние бяхме открили някаква чудовищна „ноздра“ в кората на земното кълбо, която всмукваше въздуха от повърхността на земята.

Мярна ми се славолюбивата мисъл: „Това съобщение ще направи сензация в научния свят!“. Но сега не беше нито време, нито място за такива мисли. Трябваше да видим как да се измъкнем от този въздушен водовъртеж. Освободих много предпазливо едната си ръка, бутнах Никола по рамото и му кимнах, като го приканвах да се връщаме.

„А защо този отвор не се задръства с боклук?“ — помислих си аз. И в същия момент стана нещо, което отведнъж издуха всички мисли от главата ми.

Никола твърде прибързано и невнимателно пусна двете си ръце и изведнъж под налягането на плътните въздушни маси тялото му почна бързо да се плъзга надолу от площадката, на която лежахме. Едва успях да го хвана за краката и с ужас усетих, че и моето тяло почна да се движи към края на пропастта. Опитах се да се вкопча с върховете на ботушите си о вдлъбнатините, за да спра нашето движение надолу, но всичко беше напразно — ние бавно, но неудържимо се плъзгахме към края на пропастта. Тялото на Никола вече висеше наполовина във въздуха. Вятърът издуха раницата от гърба му. Раницата продължаваше все още да се държи на каишките и висеше хоризонтално пред главата на Никола. Още миг — и вече цялото тяло на Никола увисна над пропастта. Внезапно усетих, че той си подръпва лекичко краката, сякаш искаше да ги освободи. Не можех да разбера какво иска да направи. Той с усилие изви глава към мене и ми викна:

— Пусни ме!

Никола беше верен другар и истински мъж. Той беше разбрал неизбежната си гибел и искаше поне мене да спаси. Но аз не можех да приема тази жертва и продължавах да го държа здраво за краката. Тялото му се изопна като струна. Раницата с провизиите, чайника и уредите се откъсна и полетя наляво, по края на гигантската яма. В същия миг Никола така силно си дръпна краката, че аз неволно ги пуснах. И Никола с бясна скорост полетя подир раницата, сякаш

искаше да я настигне. Още един миг — и моето тяло се понесе подир Никола...

Ужасни, незабравими минути! Първото усещане, което изпитах веднага след това, беше, че вятърът като че ли утихна — сега ние се носехме в неговия поток. Същевременно усещах едно необикновено уплътняване на заобикалящата ме среда, сякаш се намирах на голяма дълбочина в океана. С голямо усилие успях да си отместя ръката встрани — исках да се хвана о края на кратера. Летях само на някакъв си метър от скалите. Но сега като че взех да дишам малко по-леко.

Извих глава и погледнах Никола, който летеше пред мене. Изглежда, че и той се опитваше да се вкопчи о стената на кратера. Въпреки тромавото си тяло той се извиваше на дъга като червей, протягаше дългите си ръце и разкрачваше крака. За миг успя да докосне с единия си крак каменната стена. Но това не спря, а само позабави летежа му. Тялото му се преобърна и се приближи малко до моето. Той пак се изопна цял, а аз протегнах ръцете си напред и се опитах да го хвана. Но дори само един сантиметър да ни отделяше, не бих могъл да го стигна, защото разстоянието между нас си оставаше непроменено. Бяхме безсилни да предприемем каквото и да било.

Раницата направи вече пълен кръг и сега летеше малко по-ниско от мястото на падането ни. Веднага след раницата на това място прелетя и Никола, а след него и аз. Отблизо стената на кратера не изглеждаше вече така шлифувана, както отдалеч. Тук-там в нея се виждаха пукнатини, вдлъбнатини, скални издатини. Но беше немислимо да се залови човек за тях. Дори да ми се удадеше това, ръката ми щеше да бъде откъсната от бесния поток като краче на муха. Трябваше да се покорим на участта си и да чакаме какво ще стане по-нататък.

Навярно едновременно с мене и Никола беше надникнал надолу, да види какво ни чака. Там се виждаше черният кръгъл отвор, който все повече се увеличаваше в зависимост от приближаването ни към него по въздушния спираловиден път — ние летяхме по все постесняващи се кръгове и все по-бързо и по-бързо...

Съзнанието ми започна да се замъглява. Кръговете ставаха все по-малки, ние слизахме все по-дълбоко... Настъпи смъртният ни час. Не се съмнявах, че гибелта ни е неизбежна. Трябваше да падна в бездната и да се пребия до смърт на каменното дъно. Когато летяхме

вече над самия кладенец, намерих сили да погледна надолу и ми се стори — може би бълнувах, — че виждам светлина на огромни електрически лампи и някаква решетка долу. Решетката изведнъж се завъртя, светлината угасна, аз изгубих съзнание.

[1] Малщром — бурно морско течение при Лофотенските острови край северозападните брегове на Норвегия, опасно с водовъртежа си, бушуващ яростно по време на северозападни бури. ↑

IV. НЕОЧАКВАНА СРЕЩА

Когато започнах да идвам в съзнание, най-напред усетих тялото си — то цялото ме болеше с някаква тъпа, непрекъсната болка. Още преди да отворя очи, усетих нечие докосване. С усилие вдигнах клепачи и видях моя верен спътник и приятел Никола. Но не можах да го позная отведнъж. Вместо с обикновената си дреха от еленова кожа той беше със сив болничен халат.

Лежах на чисто постлан креват, покрит със сиво мъхесто одеяло, в малка стая без прозорци, осветена с електрическа лампа, която висеше от тавана.

— Пристигнахме! — каза Никола, като ме поздрави с неизменната си усмивка.

— В ноздрата на Ай-Тойон ли? — опитах да се пошегувам аз. — Ето нá, виждаш ли, Никола? Никаква ноздра няма.

— А ти виздал ли си я? Мозе тя точно такава — и Никола посочи с широко движение на ръката стаята.

— С електрическо осветление?!

Разговорът ни беше прекъснат. Вратата се отвори и в стаята влезе девойка с бяла престилка — медицинска сестра, реших аз. Вече не се съмнявах, че се намирам в болница. Но дълго ли съм бил в безсъзнание, как се бях отървал от смъртта и как бях попаднал в тази болница, не можех да разбера.

Сестрата ме попита нещо на непознат за мене език. С жестове ѝ показах, че не разбирам и в същото време разглеждах девойката. Тя беше млада, румена и пращеше от здраве. Изпод бялата ѝ сестринска забрадка се подаваше руса къдрица. Тя се усмихна — белите и равни зъби блеснаха и повтори въпроса на английски език. Този език ми беше по-познат — аз четях на английски, но не умеех да говоря. И отново разтворих безпомощно ръце. Тогава девойката за трети път зададе въпроса си на немски.

— Как се чувствувате? — попита тя.

— Благодаря ви, добре — отговорих аз, макар че, да си призная, съвсем не се чувствавах добре.

— Боли ли ви нещо?

— Какво ли не ме боли! Сякаш съм минал през воденични камъни — отговорих аз.

— Можеше да бъде и по-лошо — каза девойката с добродушна усмивка.

— Къде се намирам, ще бъдете ли така добра да ми обясните? — попитах аз.

— Скоро ще узнаете. В състояние ли сте да станете от кревата?

Направих опит да се надигна и прехапах устни от болка.

— Лежете, сега ще ви донеса закуска — и тя излезе, като стъпваше безшумно с меките си пантофи.

Никола се чувствуваше по-добре. Наистина той потриваше от време на време ту хълбока, ту гърба си, но беше вече на крака. Разхождаше се из малката стая, пъшкеше и току се хващаше за дясното коляно.

— Лула се загубил, тютюн се загубил, иска да пуши — каза той.

Вратата отново се отвори и сестрата влезе, този път с един към тридесетгодишен човек, бръснат, облечен с вълнен пуловер и сари — ботуши от конска кожа. Това ми напомни, че се намирам в крайполярни области. Човекът носеше дрехи — също като неговите — за мене и за Никола, а сестрата донесе на поднос закуска: пържени яйца, сандвичи и две чашки вдигащо пара какао.

— Яжте — каза приветливо тя, — а като усетите, че имате сили да станете, облечете се и позвънете на тоя звънец...

Тя кимна на човека с пуловера и двамата излязоха от стаята. Заех се с пържените яйца; сложени на масичката до кревата ми. Въпреки преживените вълнения ние с Никола закусихме с апетит. Какаото достави на Никола неизпитвана досега наслада. Той дори затвори очи от удоволствие и чак помляскваше, сърбайки на големи глътки горещото питие.

Но изглежда, че дългото залежаване в тази болница не беше позволено. Закусих, станах с усилие и огледах тялото си — някой ме беше измил и облякъл с чисто бельо. Целият бях в синини, но костите ми бяха здрави. Дясното ми рамо се беше подуло и много ме болеше.

Изглежда, че костта на раменната става е била изкълчена й отново наместена. Да, можеше да бъде и по-лошо.

Помагайки си един на друг, ние с Никола се облякохме и аз натиснах звънеца до вратата. Не след дълго в стаята влезе човекът с пуловера и ни направи знак да вървим след него.

Излязохме от стаята и тръгнахме по един дълъг, извиващ коридор, осветен от електрически лампи. От двете страни на коридора видяхме врати с едро написани номера: 32, 33, 34... и срещу тях: 12, 13, 14... Също като в хотел или народен комисариат.

Вървахме доста дълго и през цялото време завивахме. Отнякъде се чуваше равномерно непрекъснато бучене. Наблизо работеха огромни машини. Не, това приличаше повече на завод!

Водачът ни неочаквано спря пред врата № 1 и почука. Влязохме в голям кабинет с прекрасни мебели и килими. Направи ми впечатление, че и този кабинет се оказа без прозорци. Навсякъде край стените имаше библиотечни шкафове, пълни с книги, накачени бяха разни технически чертежи. В ъгъла имаше огнеупорна каса, а до едно голямо и високо шведско бюро — въртяща се етажерка с папки. До бюрото, осветено от лампа със зелен абажур, седеше бръснат човек и пишеше нещо. Телефонът на бюрото звънна. Човекът вдигна слушалката.

— Ало! — И той даде кратко нареждане на непознат за мене език.

После се дръпна назад, облегна се на гърба на въртящото се кресло и се обърна с лице към нас. Облечен беше със сиво сако и вместо жилетка носеше сив вълнен пуловер с шпиц, от който се подаваха ниска яка и карирана вратовръзка. Човек би могъл да помисли, че се намира в кабинета на директор на фабрика. Като разгледах костюма, преместих поглед върху лицето на чужденеца и неволно извиках от учудване. Пред нас беше англичанинът, когото измъкнахме от блатото.

Изглежда, че и той беше изненадан от тази среща.

— А, стари познайници! — каза той. — Седнете.

Седнахме до бюрото. Една минута англичанинът ни гледа, сякаш размисляше нещо, след това поклати неодобрително глава, почука с един ъгълник по бюрото и каза:

— И все пак не послушахте съвета ми.

— А засега сме живи и здрави — забелязах аз, като се стараех да се държа непринудено.

— Засега! — отговори многозначително англичанинът. — Чиста случайност е, че не сте се строшили като яйчени черупки...

Той побарабани с пръсти по бюрото и изведнъж се завъртя бързо с креслото и се вдълбочи в книгата си, сякаш ни забрави. Настъпи доста мъчителна пауза. После пак така рязко се обърна с лице към нас:

— Онези, които вървят по посока на вятъра, не се връщат назад! — каза натъртено той, повтаряйки думите, които ми беше казал Никола. — Те умират или още из пътя... или сега... Но вие ми спасихте живота. Ваш длъжник съм и не ви искам смъртта. Само че... — англичанинът вдигна предупредително пръст, след това пак се завъртя с креслото, полуобърнат към нас написа бързо нещо на листче хартия и попита: — Как се казвате и кои сте?

— Клименко, Георгий Петрович. А той се казва Никола.

Англичанинът грижливо записваше отговорите ми, също като съдебен следовател. Попита ме за възрастта ми, длъжността, образованието, целта на пътешествието ни (последното го интересуваше най-много). Не смятах за нужно да скривам нещо от него.

— А мога ли да зная с кого имам чест да говоря? — попитах аз, за да изравня до известна степен нашето положение.

Англичанинът пръхна някак странно и подхвърли:

— Може. Имате чест да говорите с мистър Бейли...

— Мистър Бейли? — повторих учудено аз. — Оня същият, който беше екипирал и изпратил експедиция с „Арктика“? Значи, не сте загинали?

— За всички, които са там, срещу вятъра, съм загинал. Но за вас, както виждате... Ето какво, мистър... Калименко...

— Клименко — поправих го аз.

Но презимето ми не се удаваше на мистър Бейли и той го повтори до своя начин:

— Вие, мистър Калименко, няма да си отидете оттука. Вие също сте мъртъв за всички, които живеят срещу вятъра. Метеоролог сте, това е добре. Ще ми бъдете полезен. Трябва да направим така, че вашите... другари да не ви търсят.

— Това е невъзможно. Щом се открие, че съм изчезнал безследно, веднага ще пратят експедиция да ме търси.

— О, да, вие много обичате да издирвате изчезнали хора! — каза иронично Бейли. — И свои, и чужди. Нобиле, Кулик, Горски...

Бях учуден. Както изглежда, Бейли знаеше всичко, което става „срещу вятъра“, тоест в цял свят. Навярно имаше радиостанция.

— Да, ние не сме свикнали да оставяме без помощ човек, който се нуждае от нея — отговорих аз малко сприхаво.

— Много добре — със същата ирония отвърна Бейли. — Но ние ще наредим работата така, че да не ви е нужна никаква помощ. Не се безпокойте. Казах вече, че ще пощадя живота ви. Но можем да вземем дрехите, с които сте пътешествували, да ги раздерем, да ги окървавим и да ги хвърлим на пътя на онези, които ще ви търсят. Разкъсали са ви зверове. Свършено! Експедицията ще се върне назад. Аз не искам тук да идва който и да било... Вие можете да си вървите — завърши Бейли, обръщайки се неочаквано към Никола.

И когато Никола излезе, мистър Бейли стана, поразходи се из кабинета и каза:

— Трябва още да поговоря с вас.

— Аз също — отговорих му, като все още се опитвах „да изравнявам положението“, ако изобщо можеше да се изравнява положението на пленник, какъвто бях, с положението на човек, който държеше живота ми в ръцете си.

И без да дам на Бейли да отговори, бързо продължих:

— Казвате, че не желаете никой да узнае за съществуването ви и да намери пътя за насам. Това е невъзможно. Да допуснем, че ще ви се удаде да инсценирате гибелта ми. Но научните изследвания няма да се прекратят. Още не зная какво правите тука, но вече ми е напълно ясно, че именно по ваша вина се е променила посоката на ветровете, а следователно се е променил и климатът. Засега хората още не са много разтревожени, но учените в цял свят вече отдавна следят с тревога необикновените явления в атмосферата. Рано или късно всички ще усетят понижаването на атмосферното налягане. След нашата експедиция „по посока на вятъра“ ще тръгнат други и вятърът неизбежно ще ги доведе тук.

— Зная това — отговори Бейли, като ме изслуша с явно нетърпение. — Рано или късно това трябва да се случи. Те ще дойдат

тука и... толкова по-зле за тях! А вие... вече ви предупредих веднъж, но вие не ме послушахте. Ето ви сега още едно предупреждение: не се опитвайте да бягате оттук. Това може да ви струва живота. Повече няма да ви пощадя. Кажете това и на вашия якут. Разбрахте ли? Ще ви предоставя известна свобода, ако ми дадете дума... Впрочем, можете и да не ми я давате; сам ще видите, че е немислимо да се бяга оттук. Ще имате много работа. А сега си идете, мистър Калименко. Уилям ще ви покаже вашата стая.

Бейли позвъни. Влезе слугата.

— Уилям, придружете мистър Калименко до стая номер шестдесет и шест. Довиждане.

— Разрешете на Никола да живее в една стая с мене — казах аз.

Мистър Бейли помисли малко.

— Добре, може — каза той. — Но помнете, никакви заговори. Довиждане.

Сбогувах се и тръгнах с Уилям по дългия дъгообразен коридор, след това слязохме един етаж по-долу и се озовахме в истински лабиринт. Учуди ме това, че из целия път не срещнахме нито един човек. Попитах водача си къде са хората, но той нищо не ми отговори. Може би не знаеше нито руски, нито немски език, но по-вероятно — не искаше да говори.

V. ОТ НЕБЕТО — НА ЛЕКЦИЯ

Влязох в моята „затворническа килия“. Стаята нямаше повече от тридесет квадратни метра, а височината ѝ едва ли достигаше четири метра. Стените бяха покрити с шперплат. Една електрическа крушка на тавана, друга на бюрото. Два тесни кревата до стените и няколко обикновени стола.

След разкошния кабинет на мистър Бейли стаята ми се видя повече от скромна. Но... „можеше да бъде и по-лошо“ — спомних си думите на сестрата и затова не се опечалих особено. Уилям излезе. Скоро вниманието ми беше привлечено от един голям чертеж, който закриваше половината стена.

На синя чертожна хартия видях профила на подземното градче на мистър Бейли, дадено в разрез, ѝ поотделно плановете на всеки етаж. На чертежите нямаше пояснителни надписи, но все пак те даваха обща представа за цялото съоръжение. Центърът на градчето беше зает от огромна тръба, същата, в която бяхме паднали. Около тръбата се редяха номерирани помещения. Градчето имаше пет етажа под равнището на земята и три в стените на кратера. Под осмия етаж се виждаха две пещери, които имаха явно естествен произход.

Надясно от централната тръба покрай петия етаж (като се брои от горе на долу) минаваше странична тръба — тя свършваше далеч зад границите на стаите, излизайки навън. Тази тръба ме заинтересува най-много. Първата ми мисъл беше, че тръбата е предназначена за отвеждане на влизания отгоре въздух. Но ако през тази странична тръба излизаше толкова въздух, колкото влизаше, тогава горе на повърхността би трябвало да има второ въздушно течение и намаляването на въздуха нямаше да се забележи, а грижливо съставените от нас синоптични карти показваха, че въздушните течения от всички краища на земното кълбо се насочват към едно място, без да се натъкват на каквото и да било насрещно течение.

Ако пък вятърът се всмуква в подземното градче и не излиза оттука, тогава — дявол да го вземе! — от налягането на въздуха цялото

градче би трябвало отдавна да експлодира като препълнен парен котел...

Вратата се отвори — в стаята влезе Никола. Той старателно затвори вратата след себе си, почеса се по главата и въздъхва. Очаквах, че ще почне да ме упреква, дето съм пренебрегнал съветите му, но той заговори за друго: Никола ми съобщи, че в един от коридорите срещнал „два Ивановци“ — двамата якути, изчезнали преди една година в „ноздрата на Ай-Тойон“.

— Ти още ли вярваш в тая ноздра? — попитах го аз.

— По-хубаво да бяхме попаднали в ноздра Ай-Тойон, отколкото при този мръсник — отговори угрижен Никола.

Той успял да размени няколко думи с тукашните якути и узнал, че те работят в някаква голяма тръба, от която почистват и извозват боклука, донасян от вятъра по централната тръба. Погледнах плана. Ето, значи, за какво служи тази странична тръба!...

„Два Ивановци“ се оплакали на Никола, че ги държат като роби, никъде не ги пускат, „но хранят силно добре“.

На вратата се почука. Влезе Уилям и каза нещо на неразбрания си език, като подкрепи думите си с движение на ръката да го последваме.

Подчинихме се. В коридора до вратата беше застанал якутът Иван Големия. Уилям му повери Никола, а ние тръгнахме по-нататък. Прекосихме коридора, влязохме в кабинката на асансьор № 50, качихме се един етаж по-горе и спряхме пред врата № 13. Уилям отвори вратата, без да почука, и аз влязох след него в една голяма стая. Изглежда, че беше лаборатория. На масата в идеален ред бяха наслагани сложни апарати с компресори, с медни тръби, серпентини и охладители. Имаше цели редици от чашки, епруветки и съдове. Посребрената им повърхност блестеше при ярката светлина на две дъгови лампи.

Видът на тези ослепителни съдове беше такъв, сякаш някой богат наследник беше извадил от сандъците старинното сребро на дедите си, за да му се полюбува. Но аз вече знаех, че такива съдове (с посребрени стени за изолиране на топлината) се употребяват при опити с течен въздух.

Течен въздух!... Та неговата плътност е 800 пъти по-голяма от плътността на атмосферния. Дали градчето на Бейли не е фабрика за

превръщане на атмосферния въздух в течен?

Зает с мислите си, отначало не забелязах човешката фигура, наведена над една от масите. Това беше жена с бяла престилка. Тя вдигна глава и аз познах медицинската сестра. Позна ме и тя и се усмихна, видяла изписаното на лицето ми недоумение.

— Заповядайте, минете в кабинета, баща ми ви чака — каза тя и протегна ръка по посока на една втора врата.

Почуках и влязох. Втората стая имаше почти същия размер като първата, но тук нямаше уреди. Затова пък всичките и стени бяха закрити от лавици с книги, а на голямо бюро имаше купчини листове, изписани с химически формули.

Когато влязох, иззад бюрото стана един много висок, възрастен, но още младолик човек с руса коса, сиви очи и румени страни. Добродушната му усмивка напомняше много усмивката на девойката. Той ми стисна здраво ръката и каза:

— Мистър Бейли и Елеонора ми говориха вече за вас. Ние имаме нужда от такива хора. Жалко, че не сте химик, но все пак специалността ви е много близка до моята... И вие като мене „се храните от въздуха“ — усмихна се той.

Говореше така непринудено, сякаш бях дошъл при него по своя воля да му предложи знанията и труда си.

— Казвам се Енгелбрект — рече той. — Седнете моля.

— Енгелбрект! — възкликнах смаян аз, продължавайки да стоя прав. — Вие сте Сванте Енгелбрект, чиято гибел на „Арктика“ беше оплаквана от целия културен свят?

— Слуховете за моята смърт бяха доста преувеличени — цитира прочутият шведски учен остроумната шега на Марк Твен. — Да, аз съм живият Сванте Енгелбрект.

— Но защо... Какво ви е накарало да се криете?

Енгелбрект се намръщи.

— Седнете, моля — каза той. — Аз работя при мистър Бейли като главен инженер. Ние произвеждаме течен въздух, водород и хелий, добиваме от въздуха азот, кислород...

— И какво правите с тях? — не се сдържах и попитах аз.

— Това вече е работа на собственика на предприятието мистър Бейли. Изглежда, че продава...

— Но как?... Аз като че ли не съм чувал за такава концесия...

— Финансовата страна на въпроса не ме интересува толкова — прекъсна ме малко прибързано Енгелбрект. — Това можете да узнаете от мистър Бейли. Да работя по договор и освен в лабораториите си в нищо друго не се меся. Мистър Бейли е човек с изключително широка инициатива и голям делови размах. Той не жали средства, за да ми осигури спокойна научна работа. Когато се запознаете с нея, ще видите, че сме направили извънредно ценни научни открития, още неизвестни на света. Мистър Бейли ги пуска в обращение, това си е негова работа. Аз не се меся във финансовите му начинания — повтори още веднъж ученият, който явно бързаше да ми съобщи всичко необходимо. — И не ми достига само едно — лаборанти. Аз дори време за опити нямам. Правя ги само тука — и Енгелбрект ми посочи изпъстрените с формули листа на бюрото си. — Помага ми дъщеря ми Елеонора.

— Медицинската сестра ли?

Енгелбрект се усмихна.

— Тя ни е и медицинска сестра, и учен-лаборант, и стопанка на малкото ми домакинство — каза той с топлота в гласа. — Юнак е тя. И аз се надявам, че ще ѝ помогнете в лабораторията. Тя ще ви въведе в работата. Ако не можете да се справите с някоя задача, идвайте при мене, винаги ще ви помогна, ако трябва... И тъй, започвайте работа! — завърши Енгелбрект, като ми подаваше ръка. — Не губете време.

Сбогувах се и се върнах в лабораторията.

— Разбрахте ли се? — попита Елеонора.

Разтворих ръце с вид на човек, който се покорява на съдбата си.

— Сядайте и да започваме работа — каза ми тя простичко и придърпа по-близо до себе си една свободна табуретка.

Седнах с вид на прилежен ученик. А тя започна истински изпит.

— Начинът за добиване на течен въздух?

— Хм... хм... Той се състои в това... — почнах да отговарям аз, като разглеждах косата на Елеонора, която се подаваше изпод бялата ѝ шапчица, — в това, че охлаждането, което става при разширяването на самия въздух, се използва за охлаждането му. Въздухът се сгъстява постепенно до двеста атмосфери, а после налягането спада отведнъж до двадесет и вследствие на извършилото се разширяване температурата се понижава до тридесет градуса под нулата. Това се извършва няколко пъти, докато температурата стигне до сто и

осемдесет градуса под нулата. Тогава при налягане двадесет атмосфери въздухът вече може да премине в течно състояние...

„Каква хубава коса има...“ — това, разбира се, си казах наум.

Елеонора улови погледа ми, преди да успея да наведе клепачи, пъхна изскочилата къдрица, усмихна се едва забележимо и каза с важност, която никак не ѝ отиваше:

— Повърхностно и не съвсем точно, но като начало ще мине. Познат ли ви е този апарат?

— Апаратът на Линде за сгъстяване на въздух — отговорих аз, радвайки се като ученик на знанията си.

Елеонора кимна.

— Да, но това е просто детска играчка. Вие ще видите сложните машини, които е създал баща ми...

Изпитът продължаваше.

— Но вие трябва да придобиете още много теоретични знания. Получаването на течен въздух...

И без да се откъсва от работата си, тя започна своята първа лекция. Съсредоточавах цялото си внимание, но мислите ми през всичкото време се отклоняваха. В момента ми беше много поинтересно да зная по какъв начин тя и баща и се бяха оказали в това подземно градче, защо е загинал „Арктика“, кой е бил мъртвият, когото Никола е видял на носа на парахода, за какво употребява Бейли течния въздух, какви са отношенията между него и Енгелбректови... Хиляди въпроси се блъскаха в главата ми, но аз не се решавах да ги задам на учителката си.

— ... Течният въздух е лекоподвижна прозрачна течност с бледосин цвят и температура минус сто деветдесет и три градуса по Целзий при нормално атмосферно налягане — продължаваше Елеонора. — Полученият от апарата въздух е мътен поради примесите от замръзнал въгледвуокис, който се съдържа в незначително количество във въздуха. След филтрирането му през хартиен филтър въздухът става прозрачен...

„Горката девойка! Навярно не ѝ е много весело в тази дупка. Нима тя и баща ѝ са се решили доброволно на това заточение?“ — помислих си аз.

— ... При изпаряването на течния въздух отначало се отделя кипящ азот, неговата точка на кипене е минус сто деветдесет и четири

градуса Целзий, след това аргон... Какво се отделя при изпаряването на течен въздух? — неочаквано повтори въпроса си тя, уловила разсеяния ми поглед.

— Аргон — отговорих машинално аз, доловил последното звуково впечатление от гръдния й глас.

Елеонора се намръщи.

— Не ме слушате внимателно — упрекна ме тя.

— Извинете, но аз само преди няколко часа паднах от небето. Съгласете се, че след такова необикновено въздушно пътешествие да попаднеш изведнъж на лекция за течния въздух...

По лицето на строгата ми учителка се плъзна усмивка. И неочаквано тя не издържа и почна да се смее с глас, весело, като дете.

— Прав сте може би... Трябва да си починете и да се съвземете.

Зарадвах се много на това „междучасие“ и побързах да я запитам:

— Кажете ми все пак по какъв начин останах жив?

— Забелязали ви случайно, когато сте летели. Спрели вентилаторите и вие сте паднали доста меко на първата решетка. Тръбата има цял ред сита, които задържат сметта. Всичко това ще ви стане ясно, когато разгледате устройството. Утре е неделя и аз ще ви го покажа.

— Още един въпрос...

Но Елеонора вече се беше съсредоточила в работата си.

— Идете и си почивайте — каза тя с леко заповеднически тон.

Лицето ми навярно беше изразило огорчение, защото, като ме погледна, девойката побърза да добави с обичайната си добродушна усмивка:

— Ние с вас ще се видим още днес след шест часа в библиотеката. Втория етаж, номер четиридесет и първи — и като ми кимна, тя отново се задълбочи в работата си.

Прибрах се в стаята си...

VI. ПОДЗЕМНОТО ГРАДЧЕ

На втория ден от „пленничеството“ ми аз вече доста добре познавах градчето. Елеонора на драго сърце ми даваше обяснения.

Първият горен етаж беше определен за жилищни стаи на администрацията в градчето. Тук се намираше висшият технически персонал, жилището на мистър Бейли, жилищата на Енгелбректови, на инженерите и... на офицерите.

— На офицерите ли? — попитах учуден аз.

Елеонора се смути. Тя явно ми бе открила нещо повече, отколкото трябваше, и сега не знаеше как да поправи грешката си.

— Такова голямо градче не може да остане без охрана — каза ми тя. — Ние имаме нещо като милиция или стражева охрана. Тя се оглавява от няколко души началници, които именно ние наричаме офицери... Само че вие не казвайте на никого това, което ви съобщих. Мистър Бейли ме помоли да не ви говоря нищо за нашата охрана, а пък аз се изтървах... Съвсем по женски! — каза тя, недоволна от себе си.

Уверих девойката, че ще мълча като риба.

— А колко души наброява милицията ви? — попитах аз.

Но Елеонора започна да ме уверява, че не знае нищо повече за въоръжените сили.

— Ние броим етажите от горе на долу — продължаваше тя да ме запознава с устройството на необикновеното градче. — На втория етаж, в двата му външни пръстена, са настанени служителите със средна квалификация.

Аз също бях настанен на втория етаж и затова попитах с шеговита обида:

— Горе-долу като мене, нали?

— Да, горе-долу като вас — отговори Елеонора, — само че те знаят малко повече от вас. А покрай целия вътрешен пръстен са разположени библиотеките и лабораториите. Третият етаж е отделен за работниците. На същия етаж се намират складовете за продукти, кухните, столовете, баните, клубовете, киното...

— Дори кино!

— И кино, и театър. Какво чудно има в това? Ако нямахме развлечения, мнозина може би щяха да умрат от скука.

— Не е ли по-просто да се разбягат от тази скука?

Елеонора сякаш не чу въпроса ми.

— Четвъртият етаж, или първият под равнището на земята, е зает от машините, които преработват течния въздух в азот във вид на амоняк, азотна киселина и цианамид — вещество, което е много важно за промишлеността и селското стопанство.

Тя говореше непрекъснато, сякаш се боеше, че отново ще я прекъсна.

— Ние добиваме над един милион тона азотна киселина годишно и непрекъснато увеличаваме производството ѝ. Освен това добиваме и кислород. В един от секторите на четвъртия етаж се извършва сортирането на материала, който попада отвън през главната тръба. На равнището на четвъртия етаж в тръбата е монтирана цяла система от сита, като се почне от такива, през решетката на които може да премине човек, и се свърши с толкова гъсти, че не пропускат дори прах.

— Значи, нас с Никола също сте ни „сортирали“ в сортировъчната?

— Да. Понякога в тръбата попадат най-неочаквани предмети и същества. Най-често тя всмуква откършени клони на дървета. Понякога вятърът донася и изтръгнати с корен огромни кедри, смърчове, борове, ели, лиственици... Всички тези материали се употребяват за топливо. Пролетно и есенно време в тръбата попадат безброй прелетни птици. Част от тях замразяваме и си приготвяме запаси за цялата година, а друга част охлаждаме с течен въздух и превръщаме в крехък трошлив камък, който след това се стрива на прах и се пази в складовете, а може би се изнася...

В тръбата често попадат дребни четириноги хищници, попадат и по-едри — еноти, полярни лисици, — а имаше случаи, когато ни дойдоха на гости, след като бяха извършили въздушното пътешествие, една бяла мечка и дори тигър! На петия етаж минава тръбата, по която пневматично се изхвърлят всички негодни вече отпадъци, които идват в нея от четвъртия етаж. Във всички подземни етажи — от четвъртия до осмия — се извършва превръщането на идващия по централната

тряба атмосферен въздух в течен. На всеки от тези етажи има складове за съхраняване на течния въздух. Особено много такива складове има на шестия етаж. Най-голям интерес представляват седмият и осмият етаж. На седмия етаж с помощта на течен въздух получаваме течен водород, който има температура само с двадесет градуса по-висока от абсолютната нула^[1]. А с помощта на течния водород превръщаме хелия в течно състояние. Това е най-трудното и сложно производство. Целият осми етаж е отделян за течния хелий — много ценен продукт. От него имаме вече няколкостотин хиляди литра.

— Но къде отива цялата тази гигантска продукция?

— Ние не се интересуваме от търговските операции на мистър Бейли — отговори Елеонора, повтаряйки думите, които вече бях чул от баща ѝ.

Искаше ми се да ѝ задам още няколко въпроса; къде се помещава машинното отделение, какво има в подземните пещери. Но се чу електрически звънец — беше време за закуска и аз нищо повече не можах да узная.

Това стана в неделя, когато се разхождах с Елеонора по „булеварда“ на първия етаж — дълъг, минаващ в кръг коридор. Безкрайното движение в кръг навяваше тъга. Номерата по вратите от двете страни на коридора караха човека да мисли, че се намира в огромен затвор. Това впечатление се засилваше и от обстоятелството, че коридорът беше съвсем пуст. На затворниците като че ли не им разрешаваха да излизат на разходка.

Едва по-късно узнах, че жителите на градчето, особено обитателите на привилегирвания първи етаж, имаха възможност да правят разходките си и из околните планини и гори. И естествено сред тях нямаше нито един човек, който да не предпочете разходките на чист въздух пред безкрайното въртене по „затворническия“ коридор.

Когато се чу звънецът, вратите, на стаите почнаха да се отварят, започнаха да излизат хора и коридорът се оживи. Аз се вглеждах с голям интерес в обитателите на градчето. Между тях нямаше никакви жени. Това беше наистина едно мъжко градче и Елеонора очевидно беше изключение, каквото е била някога дъщерята на капитана на каперски кораб. Освен това всички бяха млади хора. Най-възрастният от тях навярно нямаше повече от тридесет и пет години.

Напразно търсех да видя между тях хора във военна униформа. „Офицери“ нямаше, всички бяха облечени с цивилни дрехи. Но по стойката, по особената точност на движенията у някои от тях проличаваха военните. Така или иначе, с положителност можеше да се каже, че почти всички бяха минали военна школа.

Аз бях новак и чужд сред тях. Но като добре възпитани хора, те не спираха върху ми любопитни погледи. Поздравявах се любезно с моята спътничка, поглеждаха ме крадешком и отминаваха, разговаряйки весело — уви, на непознат за мене език.

За жителите на първия етаж имаше отделен стол пак на първия етаж. Много ми се искаше да проникна там, за да имам възможност да се запозная по-отблизо с местната „аристокрация“. Но мистър Бейли беше взел мерки да не влизам в досег с обитателите на градчето. Така например в лабораторията ме задържаха след работа дотогава, докато работниците не се разотидат по стаите си; на работа пък трябваше да отивам по-късно, след като всички работници бяха отишли вече на работните си места. Освен това няхах достъп в обществените столове. Обеда ми носеха в стаята, а закусвах в лабораторията заедно с Елеонора. В неделни дни пък, какъвто беше случаят днес, носеха закуската ми в стаята.

Сбогувах се с Елеонора и слязох с асансьора на втория етаж.

Така ми се искаше да видя работниците на градчето, че се реших на едно малко нарушение на установените за мене правила: не отидох в стаята си, а слязох с асансьора на третия етаж и тръгнах из коридора срещу тълпата, която се беше запътила към стола. Тази тълпа ме порази. Знаех, че пред мене са истинските работници на градчето и все пак работници от типа, създаден от класовото общество, аз не видях.

По външния си вид тази тълпа работници по нищо не се различаваше от хората на горния етаж. Същите почти изискани, прекрасни дрехи, същите изящни маниери, същото пропорционално телосложение, добре тренирани, здрави, по-скоро гъвкави, отколкото силни тела, лица на интелегенти. И само при едно по-внимателно вглеждане човек би могъл да долови известна разлика между обитателите на първия и третия етаж — дори не разлика, а отънък, какъвто има например в една и съща обществена класа, но в нейните междинни среди, както „средно-висшият“ кръг на капиталистите или родовата аристокрация се различават от висшия кръг.

И тука, както и на първия етаж, не се виждаха нито жени, нито старци. Тълпата се състоеше само от млади мъже.

Всички тези особености ме смаяха и заинтересуваха. Но аз не можех да остана повече и да продължа наблюденията си. Побързах да се прибера на втория етаж. В стаята си заварих Уилям, който подозрително ме изгледа. Обясних му, че от разсеяност съм слязъл един етаж по-долу.

Закусвах и наблюдавах крадешком Уилям. Естествено той е поставен да ме шпионира. Но сега това не ме интересуваше. Наблюдавах лицето му и го сравнявах с лицата на онези, които видях в коридора. Той беше малко по-възрастен от тях, но също имаше грижливо гледано лице. Такова лице би могъл да има директор на някое крупно търговско предприятие. И този „директор на предприятие“ ми поднасяше закуска като някой лакей.

Странно беше това градче, странна беше фабриката на мистър Бейли...

[1] Абсолютна нула — температура, при която налягането на газовете е равно на нула, което по Целзий отговаря на минус 273°; съществуването на по-ниска температура е невъзможно. ↑

VII. НЕСПОЛУЧЛИВО БЯГСТВО

Работата в лабораторията си вървеше по реда. След няколко дни дори бях удостоен с честта да бъда похвален от Елеонора.

— От вас ще излезе нещо — забеляза тя.

В друго време и при други обстоятелства тази похвала би ми доставила голямо удоволствие. Но аз съвсем не се готвех да правя тук кариера и да завърша живота си като покорен служещ на мистър Бейли. Мисълта за бягство не ме напускаше. Когато се прибирах след работа в спартанската си обител, изчаквах завръщането на Никола, който си идваше малко по-късно от мене, и шепнешком почвахме да обмисляме.

Никола беше изпратен да работи с другите якути в тръбата, по която с помощта на сгъстен въздух изхвърляха сметта и всички отпадъци на градчето в една огромна пропаст откъм външната страна на кратера. Никола, който вече беше успял да се запознае с китайците-готвачи и да се разбере някак с тях, ми съобщи и някои стопански особености на нашето градче.

Тук нищо не се губеше. Знаех вече за запасите от дивеча, който попадеше в тръбата. Прясно месо си доставяли с лов. Обитателите на градчето ходели на лов, въоръжени с пушки, които действували със сгъстен въздух. Имало и още един доста интересен вид лов: едрите зверове убивали с бомби, напълнени с течен въздух, който бил затворен в непрopusкаща топлината обвивка.

Достатъчно било да се завърти „запалката“ и в бомбата почвала бурно да се развива топлина. Течният въздух се разширявал, превръщал се в газообразен и хвърлената бомба разкъсвала животното с такава сила, сякаш била заредена с динамит.

Никола ми обясни само ефекта на този род оръжие, но на мене вече ми беше лесно да разбера вътрешното му устройство. Обаче течният въздух не беше единственият източник на енергия, от който се ползуваха в градчето. За прокопаването на нови шахти употребяваха някакво друго взривно вещество. Неизвестен източник на енергия

задвигваше и всички свръхмощни машини на този своеобразен завод. Когато помолих Елеонора да ми обясни тези неща, тя отговори:

— Това не е по моята част.

„В тоя завод — помислих си аз — има прекалено много производствени тайни... Не стига, че Бейли ме лиши от свобода и ме направи свой роб, но може би ме заставя и да работя за английските капиталисти... Ами ако всичкият този течен въздух се превърне в ръцете им в страшно оръжие против нас? Не, по-скоро трябва да избягам и чрез най-близкия съвет или партийна ядка да предупредя правителството за опасността.“

Карах Никола по няколко пъти да ми обяснява най-подробно устройството на отвеждащата тръба — планът даваше твърде схематична представа за нея. И Никола ми обясняваше. Тръбата е дълга не по-малко от два километра. Някога тя, изглежда, е излизала на самия край на пропастта откъм външната страна на кратера, но изхвърляните отпадъци постепенно са удължили площадката пред тръбата и сега тази площадка се простира на половин километър напред. Върху нея имало прокарани релси за вагонетките, с които извозвали отпадъците до края на пропастта. Склонът, откъдето изсипвали отпадъците, бил доста стръмен. Стените на пропастта били още по-стръмни, но според Никола човек все пак можел да се измъкне оттам. Това бил единственият път за бягство.

Отидох още веднъж до окачения на стената план и внимателно прегледах чертежа на тръбата. Изведнъж вниманието ми привлякоха някакви знаци: там, където тръбата свършваше, личаха леко надраскани с нокът или кибритена клечка стрели, насочени към устието на тръбата, а над стрелите имаше възклицателни знаци.

Какво означаваха тези знаци? Кой ги беше поставил? Дали предшественикът ми, живял в тази стая и също такъв затворник като мене, не ме предупреждаваше да не вървя по този път, където ме очакваше някаква опасност?... Стрелките можеха да означават и посоката на вятъра. Но вятърът сега духаше откъм тръбата, изхвърляйки сметта. Външният въздух се всмукваше само през централната тръба на кратера. Когато почистваха сметта и нощем, когато хората спяха, в страничната изходна тръба изобщо нямало вятър, както ми каза Никола. Във всеки случай друг път за нас нямаше,

а нямах основание да протакам — трябваше да предупредя властта за надвисналата заплаха.

Ние с Никола решихме да не отлагаме много-много своя план и още първата нощ, щом всички заспят, да потеглим на път.

„Дали пазачите дежурят нощно време?“ — мислех см аз. Ще бъде доста трудно да се скрием от тях, тъй като лампите в коридорите светеха денонощно — това вече знаех с положителност. Освен това беше рисковано да се отправим на път в доста леките си домашни облекла. Започваше есента и независимо от затоплянето на климата, нощем можеше да има слани и леки студове. А зимата в тези ширини настъпва много бързо. Въпросът за провизиите ме тревожеше по-малко. Макар да нямахме оръжие, с мене беше Никола, който майсторски можеше да направи лък и стрели и дори да оплете примка от космите на собствената си глава. Той знаеше хиляди начини да лови птици, животни и риби и с него не ме заплашваше гладна смърт.

Седяхме тихо в стаята си и се заслушвахме в далечните звуци. Някъде дълбоко под земята бучаха моторите, а в тръбата над нас виеше вятър. Скоро и този вой замлъкна — нощно време лабораториите не работеха...

Беше полунощ. Кимнах на Никола и потеглихме. Никола вървеше пред мене. Преминахме благополучно целия коридор, без да срещнем някого, слязохме на петия етаж, изкачихме се по една малка стълбичка и се намерихме в малка стаичка — не по-голяма от кабинката на асансьора, — от която една врата водеше към вътрешността на страничната тръба. В кабинката дремеше пазачът. Аз се дръпнах назад, но Никола внезапно тихо и бързо заговори на якутски. Той беше познал своя земляк, якута Иван Големия. Никола явно го убеждаваше разпалено нещо, но той клатеше отрицателно глава, въздишаше и почесваше редичката си брадица.

— Не иска да ни пусне — обясни ми Никола. — Силно страхува и нас казва не трябва. От смърт страхува.

Никола се обърна към Иван и отново почна да го увещава да ни остави да минем. Иван, изглежда, започна да се колебае. После скочи, отвори вратата, която водеше в тръбата, и пръв прекрачи прага.

— И той сте тръгне с нас заедно да загинем — поясни Никола.

Тръбата беше голяма като железопътен тунел. Вратата зад нас се затвори и ние потънахме в пълен мрак. Колкото и тихо да вървахме,

стъпките ни отекваха звънливо в тръбата, облицована с железни листове. На края тръбата правеше малък наклонен завой. Щом свърнах зад него, видях бледата светлина на луната... Тази светлина ме развълнува като символ на свободата. Още няколко крачки и ние ще излезем от нашата тъмница! Вече усещах миризмата на гнили листа и мъх.

Отворът се разширяваше все повече. Месецът освети стените на тръбата. Там, където тя свършваше, видях железни ивици, които пресичаха тръбата във вид на мъничко мостче. Никола вече вдигна крак да стъпи на мостчето, но аз го дръпнах за ръкава и го спрях. Мина ми през ума, че мостчето може да е направено за автоматична сигнализация. То не беше широко и все пак трудно можеше да се прескочи през него. Замислих се — как да избиколим препятствието. Никола не ме разбираше и подканяше по-скоро да вървим. Споделих с него опасенията си.

Почнахме да се съвещаваме. Никола предложи такъв план: той и аз да вдигнем, да залюлеем и да прехвърлим през мостчето Иван, понеже беше най-дребен и най-лек от трима ни. След това Иван да донесе дъски или клони от дървета и да направим „мост над моста“, така че да можем да минем по дървената настилка, без да докосваме железните ивици. Но Иван не беше съгласен с това малко въздушно пътешествие — страх го беше да не се пребие.

— Аз и така ще прибягам — отговори той. — На една страна, на една страна...

И преди да успеем да му възразим, той се дръпна назад, засили се и се завтече по наклонената стена на тръбата, настрана от мостчето... Мина благополучно няколко крачки, но на самия край се плъзна по гладкия влажен наклон и се стовари целият върху желязното мостче... Ако мостчето беше наистина съединено със сигнализация, тя вече сигурно работеше с всичка сила!

Не ни оставаше друго, освен да не обръщаме внимание на мостчето и да тичаме след Иван. С два скока се намерих във тръбата, Никола ме последва. Хукнахме да бягаме по траверсите, като заобикаляхме спрелите вагонетки. За две-три минути пробягахме не по-малко от половината площ, която ни делеше от стръмнината. Падането в меката смет не ме плашеше.

Тичах с най-голямата бързина, на която бях способен; кривоокракият Никола не изоставаше от мене, но Иван, който отдавна не се беше тренирал в тичане, изостана. Спрях се да го изчакам, но Никола ме настигна и извика:

— Сте догони! Бягай!... — И полетя напред.

Отново се втурнах да настигна Никола. Краят на площадката вече се виждаше пред нас. На другия край на пропастта се издигаха мрачни скали, осветени от луната.

Изведнъж чух зад себе си някакъв звук. Усилвайки се все повече, той премина в мощно равномерно бучене. В същото време усетих, че задуха насрещен вятър. Тичах с равномерни крачки и този вятър не беше предизвикан от бързината на моя бяг. „Може да е заработил централният, вентилатор?“ — помислих си аз, но беше още много рано за него. Работата започваше в шест сутринта, а сега беше най-много един часът след полунощ.

Звукът се повиши с още няколко тона, а насрещният вятър стана толкова силен, че се принудих да се наведа напред. Бягането ми ставаше все по-бавно. Задъхвах се. Въздухът ставаше все по-плътен. Разбрах всичко — зад нас бяха пуснали вентилатор. Не знаех, че отвеждащата тръба може не само да издухва, но и да всмуква въздух...

„Ето какво са означавали стрелките и възклицателните знаци върху плана!“ — помислих си аз. И в същия миг вятърът от вентилатора зави като разярено чудовище, което вижда, че плячката се изплъзва от широката му паст.

Вятърът премина в ураган. Наведох главата и напред и се мъчех да се провра в тази невидима въздушна „блъсканица“, която ме притискаше все по-силно. Но не можех да направя вече нито едно движение напред. Никола падна на земята и запълзя на четири крака. Последвах примера му. Но и това не ни спаси. Правехме невероятни усилия, вкопчвахме се с ръце и крака о земята, но вятърът ни откъсваше и неудържимо ни дърпаше назад.

Дробовете ни бяха пълни с въздух като готови всеки момент да се спукат балони. Виеше ми се свят, слепоочията ми пулсираха. Изнемогахме, но още не се предавахме. Ръцете и краката ни бяха разкъравени. Само да можем да се доберем до края на площадката... Но ние вече не го виждахме. Вятърът изви главата ми назад и сред

облаци прах ми се мярна Иван. Тялото му се въртеше като изсъхнала степна трева, подскачаше и се носеше към устието на тръбата.

Нещо меко ме удари по главата, но не можах да я извия и да видя какво е, досетих се само, че това е тялото на Никола. От задушаването почнах да губя съзнание. Борбата беше безполезна. Мускулите ми отслабнаха, ръцете ми се отпуснаха безсилно по въздушното течение. То ме повлече обратно в тръбата. Изгубих съзнание.

VIII. „МИСТЪР ФАТУМ“

Опомних се, легнал в същата тръба, недалеч от входната врата. До мене лежаха Никола и Иван. Този път почти никак не бях пострадал. Вероятно вентилаторът е бил спрян още щом сме влетели в тръбата и сгъстеният въздух е задържал полета ни. Раздрусих Никола за рамото, той въздъхна и каза като насън:

— Силно, силно духасе.

Скоро се размърда и Иван.

Влязохме в кабинката. Иван поклати съкрушен глава, сбогува се с нас и остана да стои на поста си, а ние си тръгнахме към стаята. Цялото подземно градче продължаваше да спи. Стигнахме до стаята си, без да срещнем някого. Хвърлих се отчаян на кревата, както бях с дрехите — очаквах всеки миг да влязат в стаята и да ни арестуват за бягство.

Но часовете минаваха един след друг, а никой не ни безпокоеше. Бяхме отсъствували не повече от два часа.

„Нима никой не е забелязал опита ни за бягство? Вентилаторът би могъл да действа автоматично, а обитателите на подземното градче така са свикнали с бученето, че навярно не го забелязват“ — такива успокоителни мисли ми идваха на ум и аз неусетно заспах.

Звънецът ни събуди както винаги в шест часа. Никола излизаше по-рано от мене и легнал със затворени очи, аз слушах как докато се обличаше, той сумтеше и си тананикаше някаква песен. Завиждах на безгрижието му. После отново заспах до втория звънец — в седем часа и тридесет минути. Изпих набързо чаша кафе със сухари и тръгнах към лабораторията.

— Днес сте бледен — каза Елеонора, като ме погледна.

— Не съм си отспал — отговорих аз.

— Че какво ви пречеше?

— Мислите. Не мога да се примиря с принудителното си заточение и никога няма да се примиря с него.

Лицето на Елеонора помръкна. Аз изтълкувах посвоему промяната в израза на лицето ѝ. Може би ѝ харесвам и тя е огорчена, че предпочитам свободата пред нея? Но тя, както изглежда, имаше друго на ум.

— Човек трябва да умее да се подчинява на неизбежното — каза скръбно Елеонора, като че и самата тя се намираше в същото положение, в което бях и аз. Това ме учуди и заинтересува.

— На неизбежното ли? Някакъв си мистър Бейли, голям търговец с доста подозрителни операции, чужденец, настанил се произволно на наша територия, съвсем не ми прилича на фатум^[1], на който човек трябва да се подчинява. И ако вие сте такава фаталистка... — започнах аз с известно раздражение.

— Не съм фаталистка — отговори тя. — Човек не трябва да бъде фаталист, за да разбере простия факт, че понякога обстоятелствата са по-силни от нас.

— Значи, ние сме по-слаби от обстоятелствата — не мирясах аз, доловил, че съм засегнал болен за Елеонора въпрос.

— Ах, вие не разбирате! — отговори тя и се вдълбочи в работата си.

Но аз не исках да пропускам случая. Девойката явно беше в такова настроение, че при известна настойчивост от моя страна би могла да ми каже онова, което не би казала в друго време.

— Обяснете ми тогава! — отговорих аз. — От думите ви разбрах засега само едно: че вие сте тук също такъв пленник, какъвто съм и аз.

— Грешите — отговори девойката. — Дори тази сутрин баща ми ме увещаваше да замина и... мистър Бейли няма нищо против това...

— И въпреки туй не заминавате. Значи, нещо ви задържа. Значи, сте пленничка, ако не на мистър Бейли, то на онези настроения, които не ви позволяват да заминете оттук. Простете, струва ми се, че се досещам! Казахте, че баща ви ви е увещавал да заминете. Заедно с него или без него?

Елеонора се смути.

— Без него — отговори тихо тя.

— Сега работата е наполовина ясна. Вие не искате да заминете без него, а той не може или не иска да замине. По-вероятно е, че „мистър Фатум“ не го пуска.

Елеонора се усмихна само с очи и премълча.

— Веднъж ми разказахте — продължавах въодушевено аз, — че вашият род е много известен в Швеция, макар и не в оня смисъл, в който би могло да се предположи по звучното ви презиме. Вие казахте, че един от дедите ви бил миньорът Енгелбрект, който в петнадесети век е ръководил народното въстание срещу крал Ерик Померански^[2]. Почтен родоначалник!... Нима Енгелбректовци в продължение на петстотин години са загубили всички духовни черти на славния миньор и сега могат само да скланят глави пред поробителите?

Ударът беше прекалено силен. Не очаквах, че ще засегна най-болното място на Елеонора. Тя много пъти ми беше разказвала за този свой прадядо-революционер, с когото явно се гордееше. И сега това неизгодно за потомците сравнение с него я развълнува и възмути. Елеонора внезапно стана, изправи се, отметна назад глава. Страните ѝ пребледняха, веждите се навъсиха. В очите ѝ блеснаха светлинки, каквито по-рано не бях виждал. Тя ме изгледа гневно и каза с разтреперан глас:

— Вие... вие... — дишането и се прекъсна. — Вие нищо не разбирате — завърши тя тихо и изведнъж закри лицето си с ръце и заплака.

Съвсем се обърках. И през ум не ми беше минавало да обидя девойката. Искях само да я предизвикам да бъде откровена. Гневът ѝ ме огорчи.

— Извинете — казах аз с такъв жален глас, че дори камък би се трогнал (а сърцето на Елеонора не беше от камък).

Раменете ѝ престанаха да потреперват, тя бързо се овладя.

— Извинете ме, моля ви се, не исках да ви обидя...

Елеонора махна ръце от лицето си и направи усилие да се усмихне.

— Да забравим това... нервите ми не издържаха... Повнимателно! — извика внезапно тя, като забеляза, че хвърлих парче желязо на масата, където беше оставено кубче втвърден спирт, който приличаше на стъкло (току-що бяхме замразили чист спирт в течен въздух). — Не знаете ли, че твърдият спирт не гори, а избухва при удар?!

— „Етерът замръзва в кристална маса... — продължих, като се шегувах аз, и подражавах на наставническия ѝ тон, — от действието на

течния въздух каучуковата тръбичка става твърда и чуплива и може да бъде превърната на парченца и на прах, живите цветя стават като порцеланови изделия, филцова шапка може да се начупи на парченца като порцелан.“

— Забравихте да кажете за еластичността на металите под действието на течния въздух — вече с непринудена усмивка каза Елеонора.

Аз продължих в същия тон:

— „... Оловото придобива почти двойно съпротивление при разкъсване... При повечето метали еластичността и съпротивлението при разкъсване се увеличават...“

— Е, стига — прекъсна ме Елеонора. — Хайде да работим сега.

Тя взе една стъклена чаша с посребрени стени, погледна течността с небесен цвят и забелязала на повърхността и някаква пращинка, неочаквано потопи пръста си в съда с течен въздух.

— Какво правите? — изплаших се аз. — Ще си изгорите пръста!

Съвсем наскоро присъствувах на нейния „показан опит“ — напълненият с течен въздух и сложен върху парче лед чайник „закипя“ със студени пари, защото за течния въздух дори ледът беше нажежено тяло в сравнение със собствената му ниска температура. И тази ниска температура трябваше да обгори тялото по-силно и от разтопен метал.

За моя изненада Елеонора не извика — извади пръста си от съда, изтърси го и ми го показа. Пръстът беше незасегнат.

— Течният въздух, който обгръща плътно повърхността на пръста, се изпарява бързо, защото температурата му е много по-ниска от температурата на пръста. Така от парите на течния въздух се образува нещо като обвивка — видяхте, нали? Тя именно предпазва за миг пръста от изгаряне. Само че да не сте помислил да повтаряте опита! — каза тя, като забеляза, че протегнах пръста си към съда. — Това трябва да се върши умело, много бързо и без да се докосват стените на съда.

Отново се задълбочихме в работата си. Елеонора сякаш забрави малкото ни спречкване, но аз не можех да го забравя. Горката Нора! — вече се осмелявах да я наричам така в мислите си. Тя, значи, е била нещастна жертва на Бейли! Това откритие увеличи още повече симпатията ми към девойката. И едновременно с това паметта ми вписа в личната сметка на мистър Бейли още едно престъпление.

И незабелязано за себе си аз почнах да мисля за бягство вече заедно с Елеонора.

В лабораторията беше тихо. Работехме съсредоточено. Внезапно трепнах от някакво изгърмяване.

— Пак сте затворил много плътно запушалката на съда! — сгълча ме Нора.

Да, вината беше моя. В стайната температура на лабораторията течният въздух се изпарява бързо и налягането на парите изтласква запушалката.

— Като го катуля здраво — избухва, като го затворя леко — изпарява се много бързо! — измърморих шеговито аз.

— Трудна работа, нали?... Затова пък не можете да се оплачете, че производството ни е вредно — отговори Нора. — Имаме предостатъчно въздух.

— Затова ли са такива румени бузите ви?

Нора ме погледна — за първи път — с дяволит женски поглед, който извънредно много ме зарадва: значи, не ми се сърди!

Вратата на лабораторията се отвори, показа се Уилям и каза нещо на английски. Нора преведе:

— Мистър Бейли моли мистър Клименко да отиде при него. — И добави усмихната: — Хайде, отивайте да ви дърпат ушите!

„Нима всички вече знаят за бягството ни?“ — помислих аз. Това ме развълнува, но спокойната усмивка на Нора ме ободри малко. Уви, аз не знаех, че мистър Бейли вика всички при себе си, освен бащата на Нора, само за да им „дърпа ушите“. В подземното градче той беше висшият безапелационен съдия.

Тръгнах със свито сърце към кабинета на мистър Бейли.

— Желая ви да се отървете леко! — викна след мене Нора.

[1] Фатум — у древните римляни — воля на боговете (особено на Юпитер); съдба, неизбежна участ. ↑

[2] Енгелбрект (Енгелбрехтсон) — взел надмощие, над Ерик, крал на Дания, Швеция и Норвегия (детрониран в 1436 г.), издигнат от селяните-далекарлийци на мястото на владетеля, но дворянството успяло да прокара свой кандидат. Няколко години по-късно аристократите убили Енгелбрект. ↑

IX. ВИСОЧАЙШЕТО ПОМИЛВАНЕ

В кабинета вече бяха Никола и Иван, конвоирани от двама джентълмени с автоматични пистолети, които действуваха със сгъстен въздух. Мистър Бейли беше застанал до бюрото си.

— Елате насам! — каза ми сурово той, без да ме покани да седна.

Приблжих се до бюрото. Мистър Бейли се намести в креслото. Седнах и аз — не исках да стоя прав пред него. Бейли ме стрелна с гневен поглед. Веждите му се размърдаха.

— Опитали сте се да бягате, така ли? — попита ме той, макар че в гласа му се долавяше повече потвърждение, отколкото въпрос.

— Искахме да се поразходим — отговорих с лека усмивка аз.

— Не лъжете и не отричайте! Вие сте се опитали да бягате. За последствията ви предупреждавах.

Мистър Бейли даде някаква заповед на един от въоръжените. Той се приближи до мене и ми кимна да го последвам.

Съдът трая по-малко от минута. Изглежда, че сега оставаше да бъде изпълнена присъдата. Станах и тръгнах след конвоя. Други двама поведоха Никола и Иван. На завоя те бяха отведени встрани, а аз продължих по-нататък. Слязохме долу, минахме коридора. Конвоят се спря до една желязна тясна врата, отвори я и доста безцеремонно ме натика в малка килия с гладки, целите от желязо стени и малка електрическа лампа на тавана. Вратата се хлопна, бравата щракна. Останах сам.

„Карцер... Не е чак толкова лошо. Евтино се отървах“ — помислих си аз, като оглеждах тъмницата си. Тук беше сухо и чисто, но студено. На стената висеше Целзиев термометър. Такива термометри бяха окачени във всяка стая и дори в коридорите на подземното градче — тук следяха много внимателно температурата.

Термометърът показваше само шест градуса.

След безсънната нощ и вълненията аз се чувствувах слаб и съсипан. Спеше ми се. Краката ми едва ме държаха. Но в стаята нямаше дори стол. Седнах на студения каменен под и задряхах. Скоро

обаче се събудих от студ. Тръпки ме пронизваха. Станах и погледнах термометъра. Той показваше два градуса под нулата. „Какво може да означава това? — помислих си аз. — Недоглеждане на огняря или умисъл?“

За да се стопля, почнах да ходя насам-натам из килията, но тя беше толкова малка, че можех да направя само две крачки напред и две назад. Понечих да скачам и да махам с ръце. Изморих се още повече, но успях да възстановя кръвообращението си. Обаче щом седнах, студът с нова сила скова тялото ми. Зъбите ми ситно тракаха. Погледнах пак термометъра и видях, че той вече показва единадесет под нулата.

Усетих как студът прониква във вътрешността ми, вледенява гърба и свива сърцето ми. Но това усещане изпитвах вече не само от ниската температура... Прониза ме страшна мисъл — мистър Бейли е решил да ме замрази! Поддавайки се на инстинкта си, аз дотичах до вратата и почнах да чукам.

— Отключете!... Отключете!... — крещях в изстъпление. Никой не се обаждаше. Разкървавих си ръцете от чукане. Най-после се свлякох на пода...

„Понякога обстоятелствата са по-силни от нас. Човек не трябва да бъде фаталист, за да разбере това...“ — спомних си думите на Елеонора. Но аз все пак се борих, опитах се да избягам, умирам в борба за свобода! А тя... Впрочем може би и тя се е борила. Спомних си разказа на Никола за вързания труп на носа на ледоразбивача. Така се разправя мистър Бейли с враговете си. Може би Елеонора е права — борбата с Бейли е безнадеждна...

Колко е студено!... Ръцете и краката ме болят непоносимо. Разтърквам си пръстите, но те се вдървяват, не се прегъват... С усилие ставам и гледам термометъра. Двадесет под нулата... Борбата е свършена! Трябва да се примиря със съдбата си.

Седнах на пода и се унесох. В края на краищата смъртта от замръзване не е чак толкова страшна. И може би е по-лека от смъртта на електрическия стол. Скоро няма да усещам болка и ще заспя...

... Някакво шумолене до вратата. Или така ми се струва? Опитвам се да стана, но студът сковава тялото ми. Всичко е тихо. Сторило ми се е.

В килията сякаш стана по-топло. Но това е измама на сетивата. Организмът отделя топлина, разликата в температурата на тялото и околния въздух намалява и оттук идва измамното усещане на топлина. Всички замръзващи изпитват това. Значи, край...

Времето вървеше, но съзнанието вече не ме напускаше, а усещането за топлина продължаваше да расте. Странно! Никога не съм замръзвал, но бях уверен, че замръзващите трябва да се усещат иначе. За да проверя съмненията си, опитах да си размърдам пръстите и за свое учудване се убедих, че те се движат свободно, макар че малко преди това не можех да ги прегъна. Погледнах термометъра.

Пет над нулата!

Температурата се повишава! Спасен съм и страховете ми бяха напразни. Очевидно мистър Бейли е искал само да ме сплаши.

След няколко минути температурата в килията се покачи на дванадесет градуса — обикновената температура на жилищните помещения в подземното градче. Станах и почнах да разкършвам крайниците си. Пръстите ми се бяха подули и зачервили. Но усещах как кръвта ми горещо и силно ги стопля. Благодарение на това, че температурата се покачваше пак така равномерно, както се беше понижавала, няхах измръзвания.

Но какво ще стане с мене по-нататък? Дълго ли ще ме държат в единичната килия?

И сякаш в отговор на този въпрос зад вратата отново се чу шумолене и звук от превъртане на ключ. Вратата се отвори, влезе Уилям и с движение ми предложи да го последвам.

Вече не се съмнявах, че ще остана жив, и бодро излязох от килията. Уилям отново ме придружи до кабинета на мистър Бейли.

Този път Бейли ме покани да седна, а той стана иззад бюрото си и почна да се разхожда из кабинета.

— Мистър Калименко — каза той, — вие напълно заслужихте смъртна присъда и ако останахте жив, за това можете да благодарите само на мис Енгелбрект...

Погледнах го учудено.

— Аз ви бях осъдил на смърт. Избрах ви най-лекия начин да преминете в небитието. Бях дал вече заповед да се изпълни присъдата... Но на нас не ни достигат квалифицирани работници. Мис Елеонора не може да се справя сама... Вие бяхте неин помощник и

преди да свърша с делото ви, реших да я попитам оказвате ли ѝ съществена помощ в работата. Тя не знаеше какво ви заплашва... Помолих я просто да даде отзив. Тя каза, че сте прекрасен работник и незаменим помощник. Не беше съгласна аз да ви... прехвърля на друга работа. И бях принуден... да отменя решението. Вие сте помилван! — завърши той много тържествено, като навярно очакваше да му благодаря.

Но аз премълчах и само кимнах с глава. Мистър Бейли се усмихна криво.

— Мис Енгелбрект много разпалено... дори прекалено, разпалено доказваше ползата от вас. Тя не знае за бягството ви. Вие нищо ли не сте ѝ казали?

— Нищо не съм ѝ казал — отговорих аз.

— Неблагодарник! И вие искате да бягате... от нея!

— Да, бягам от робство, от плен — поправих го аз.

— Но тя, нейното присъствие, компанията ѝ — това не ви ли спираше?

— Моля да не се месите в личните ми чувства и отношения, мистър Бейли — казах сухо аз. — Естествено те не ви интересуват.

— Така ли смятате? — попита той. — Не, мистър Калименко, много ме интересуват!

Разбрах мисълта на мистър Бейли. Той, изглежда, искаше да разбере дали аз и Елеонора не сме се влюбили един в друг. Такава любов би направила живота на Елеонора по-приятен, а мене би приковала по-здраво от верига към подземното градче. Така ме възмутиха тези сметки, че моето зараждащо се чувство към Елеонора беше сериозно застрашено. Бейли беше лош психолог. Той, изглежда, не знаеше, че нищо не погубва така любовта, както принудата. И дори не се стараеше да крие, че е готов да изиграе ролята на сват, за да превърне веригите на Хименей в окови, които ще ме приковат към неговата „фабрика“.

— Вие си спомняте — продължаваше Бейли, — че поисках от вас да не бягате оттука, но не настоях да ми дадете дума за това. Аз не вярвам в човешката честност и особено не вярвам — не се вълнувайте! — не вярвам на думата на човек, дадена при обстоятелствата, в които се намирате вие. Вашата руска пословица казва: „Както и да гощаваш вълка, тоест, както и да го храниш, той все към гората гледа“. И затова

реших: по-добре сам да се убедите на практика, че оттука не може да се избяга. Тогава ще се успокоите и ще работите. И вие изкарахте тази практика. Сега сте наш... И аз мисля, че у нас няма да ви бъде много скучно, ако, разбира се, не носите... чуқан вместо сърце.

Станах от стола с такъв зловещ вид, че мистър Бейли се дръпна малко от мене и сухо се изсмя.

— Хайде, не се сърдете — каза той по-миролюбиво. — Не казах нищо обидно нито за вас, нито за мис Елеонора. Тя е прекрасна девойка и би правила чест на всеки мъж. Елате с мене. Сега мога да ви покажа много неща, каквито още не сте виждали. За вас ще е полезно да ги знаете.

Х. ПОДЗЕМНО ПЪТЕШЕСТВИЕ

Мистър Бейли отвори една замаскирана врата и мина в съседната стая. Аз го последвах.

— Да не забравя — каза мистър Бейли, — ако се интересувате, можете да прочетете последните радиовести. Вече оплакват гибелта ви. Потънали сте заедно с Никола в Лена. От вас е останала само раницата с прибори. Всичко е изпитано много чисто, мистър „покойнико“.

Докато говореше, Бейли отиде до един голям шкаф и го отвори. В шкафа бяха накачени няколко водолазни — така си помислих аз — костюма. Мистър Бейли поправи грешката ми:

— Това не са водолазни костюми. Това са костюми, в които човек би могъл да се разхожда в междузвездните пространства, където владее абсолютен студ от двеста седемдесет и три градуса. Костюмите са направени от напълно нетоплопроводен материал, а към тях има резервоари с кислород.

— А това за какво служи? — попитах аз, като посочих металическото острие с топче на върха, прикрепено към шлема на скафандъра.

— Антена. Костюмите са снабдени с радиотелефони със собствени малки радиостанции. С помощта на радиото ние с вас ще можем да разговаряме. Обличайте се!

Откачих костюма от закачалката. Той се оказа по-лек от водолазен костюм. Мистър Бейли ми помогна да се облека и грижливо закопча специалните копчета.

— Ето че сме готови — каза той. Чувах го много добре, макар че главите ни бяха затворени в дебелите шлемове. — Удобно, нали? За водолазите биха били нещо незаменимо.

— Но вие, разбира се, не сте направили това изобретение достояние на обществото — забелязах малко злъчно аз.

— На обществото! — презрително повтори той. — Какво може да ми даде обществото? Нямам време да се занимавам с такива

дреболии.

Мистър Бейли отиде до стената, обърна един лост и по средата на пода зина отвор. Надникнах надолу и видях стълбичка, която водеше до една заобиколена с лека желязна ограда площадка.

— Слизайте — предложи Бейли.

Слязох на площадката. Бейли тръгна след мене, обърна малък лост на решетката и ние почнахме плавно да се спускаме надолу. Спускането ни продължи доста дълго. Когато асансьорът спря, Бейли отвори вратичката и ние излязохме. Точно срещу нас имаше ниска желязна врата. Бейли я отвори и ние попаднахме в малка, много тясна стая. Бейли отвори втора врата — не можах да определя от какво беше направена, — черна и гладка като ебонит.

— Направена е от състав, който не пропуска топлина — поясни Бейли.

И отново също такава малка стаичка, и отново врата. По този начин минахме през пет стаи и отворихме пет врати.

— Във всяка камера температурата е с близо петдесет градуса по-ниска, отколкото в предишната — продължаваше обясненията си Бейли. — Сега ще влезем в едно помещение, където температурата е почти като температурата в космическото пространство.

Мистър Бейли отвори шеста врата и аз видях изумително зрелище!...

Пред нас се намираше огромна подземна пещера. Десетки лампи осветяваха голямо езеро — водата му имаше необикновено красив светлосин цвят. Сякаш в подземната пещера беше паднало късче синьо небе.

— Течен въздух — каза Бейли.

Бях поразен. До сега бях виждал течен въздух само в малките съдове на нашата лаборатория. Никога не бих могъл да си представя, че може да се сгъсти и пази толкова огромно количество течен въздух.

В същото време усетих, че костюмът ми сякаш се свива и не можех да си обясня това.

— Тук налягането е голямо. То би ни сплескало на пита, ако не беше специалната еластична тъкан на костюмите ни. С помощта на мистър Енгелбрект постигнахме течният въздух почти да не се изпарява. Обърнете внимание на свода. Целият е облицован с материал, който не пропуска топлина. В тази пещера дори лампите са

особени; от светещи бактерии! Абсолютно студена светлина... Да, това синьо езеро е достатъчно да съживи Луната, да ѝ даде атмосфера, стига Луната да може да задържи този подарък. Тука имам няколко такива езера. Но всичко това е малко, твърде малко. Плътноста на течния въздух е само осемстотин пъти по-голяма от плътността на атмосферния. Ще ни трябват цели океани, за да се сгъсти всичкият атмосферен въздух в течност. Сам пресметнете, площта на земното кълбо е приблизително петстотин и десет милиона квадратни километра. Значи, въздушният слой само на разстояние един километър от повърхността на Земята е равен по обем най-малко на половин милиард кубически километра. А повече или по-малко еднороден по плътност въздух имаме до височина осем километра. Това вече е една маса от пет и повече трилиона килограма или една милионна част от масата на земното кълбо... Колко много още неизползувана суровина!

— Суровина? — възкликнах неволно аз.

Бейли невъзмутимо продължаваше:

— Естествено, много трудно е да се изчислят съвсем точно запасите от въздушна суровина. Космичното междупланетно пространство преминава в нашата земна атмосфера постепенно, през зоната на разредените газове. Установен е точният химически състав на въздуха на девет километра височина. Балоните със самопишещи уреди се издигат малко над тридесет и седем километра и половина. Прелитащи метеорити пламват на сто и петдесет — двеста километра височина. Следователно и на такава височина има все още достатъчно плътен въздух. Нисел успя да открие запалване на метеорити дори на седемстотин и осемдесет километра височина и най-после за височината на атмосферата говорят и светлините на Северното сияние. Човекът отдавна се любува на тази небесна илюминация, но едва сравнително отскоро узнахме, че спектърът на тези необикновено красива светлина се състои главно от линиите на благородните газове и особено на хелия. Спектралните линии на кислорода, азота, неона и хелия блестят в Северното сияние дори на осемстотин километра височина. Възможно е електрическите вихрушки да откъсват и издигат към високите слоеве на атмосферата атоми от нейните газове. Както и да е, тези атоми съществуват дори на такава огромна височина.

Но това не е всичко. Не мислете, че атмосфера има само над повърхността на земята. Американският учен Клерк е пресметнал, че само до шестнадесет километра дълбочина — дълбочината, достъпна за наблюдение — газообразните вещества по тегло са три стотни от цялата маса вещество. Така че общият запас от въздушна суровина...

— Но вие не смятате да лишите земното кълбо от цялата му атмосфера, нали? — възкликнах учуден аз.

— А защо не? — отговори мистър Бейли. — Нека да отидем по-нататък и вие ще се убедите, че това е напълно възможно. Сванте Енгелбрект е гениален човек. Напълно си струва парите, които му плащам.

„Нима цялата работа е в парите?! — помислих аз. — Може би бащата на Нора е користен човек? Той получава много пари, заровил се е в тази къртовска дупка заедно с дъщеря си и не иска да се върне в родината си; дъщеря му крее от мъка, но не иска да остави баща си... Дали това не е драмата на Нора?“

— Земното кълбо без атмосфера — но това би било катастрофа! — казах аз.

— О, да! — отговори иронично Бейли. — Хората ще почнат да се задушават, растенията ще загинат заедно с хората, леден студ ще се спусне над Земята от звездните висини... Животът ще спре и земното кълбо ще стане също такава мъртво тяло, каквото е вледенелата се Луна... И това ще стане, ще стане, дявол да го вземе! — закрещя Бейли.

В този миг ми се стори, че имам работа с побъркан човек.

— Да не искате да погубите човечеството? — попитах аз.

— Мене човечеството просто не ме интересува. То само върви към гибел. В края на краищата нашата планета не е вечна. Не съм я обрекъл аз на гибел. А дали това ще стане по-рано, или по-късно — не е ли все едно?

— Съвсем не е все едно. Човечеството може да живее още милиони години. Нашето земно кълбо е още много младо. То е много по-младо от Марс.

— А вие можете ли да гарантирате, че човечеството ще живее още милиони години? Достатъчно е да налети някоя заблудена комета, и вашето земно кълбо скоропостижно ще свърши.

— Вероятността за това е нищожна.

— От ваше недалновидно гледище на земен червей. Астрономите говорят друго. Те наблюдават гигантски избухвания във всички кътчета на вселенската бездна. И ако се мери с космични мащаби, тогава само в нашата, тъй наречената галактична система, в малката уличка на вселената, наричана Млечен път, сблъскванията стават навярно не по-рядко от сблъскванията на автомобилите из улиците на един голям град.

— Да, но за нас, „червеите“ на Земята, интервалите между тези катастрофи са равни на милиони години... А вие с каква цел искате да унищожите човечеството?

— Казах вече, човечеството не ме интересува. Не искам да го унищожавам, но не искам и да се отказвам от своите цели заради спасението на това човечество.

— Какви са тези цели?

Мистър Бейли не отговори.

Вървахме покрай чудното синьо езеро. Над него се вдигаше лека, едва забележима пара. Въпреки всички предпазни мерки течният въздух все пак се изпаряваше малко. Действието на земната топлина и на слънцето даваше отражение дори през всичките изолационни прегради.

В стените на пещерата се виждаше една черна врата.

— Да влезем тука — каза мистър Бейли.

Той отвори вратата, спуснахме се по един наклонен коридор и влязохме във втора пещера. Тя беше много по-малка. Тук нямаше синьо езеро. Това беше някакъв склад. По-скоро цяло градче, където вместо къщи имаше огромни шкафове от същия черен гланцов материал. „Улиците“ бяха разположени в прави линии, като план на американски град. Бейли отвори вратичката на един шкаф, с помощта на някакъв механизъм издърпа едно чекмедже и ми показа съдържанието му — в чекмеджето имаше лъскави, големи колкото орех топчета. С интерес чаках обясненията на Бейли.

— Навярно знаете — започна той, — че един литър вода при обикновена температура поглъща до седемстотин литра газообразен амоняк, а при нула градуса количеството на поглъщания амоняк се увеличава до четиридесет хиляди литра, при което обемът на водата почти не се увеличава.

Кимнах с глава и казах:

— Газът се намества в междините между частиците на водата.

— Точно така. Междините между молекулите на газа в сравнение с големината на самите молекули са грамадни. Разположението на молекулите може да бъде оприличено на планетите в слънчевата система — те се намират на огромни в сравнение с размерите им разстояния. Ако сте чели Фламарион, сигурно помните какво казва той за кометите. Ако се уплътнят разредените газове, от които се състои една комета, заемаща пространство от стотици хиляди кубически километра, тя би могла да се побере в един напръстник...

Та ето, пред вас има такива „напръстници“. Изобретателният Енгелбрект успя да превърне течния въздух в извънредно плътно тяло. Само в това чекмедже е затворен повече въздух, отколкото в огромното езеро с течен въздух. Опитайте се да вземете едно от тези топчета!

Посегнах и се опитах да извадя едно топче, но не можах да го помръдна.

— Те всички са споени едно за друго — отговорих аз.

Бейли започна да се смее.

— Колко тежи един кубически метър обикновен стаен въздух? — попита ме той.

— Около един килограм.

— Килограм и четвърт. А в това топче е затворен един кубически километър въздух. Не всеки кон може да извози кола, натоварена с едно такова топче.

Бях поразен и моето смайване достави голямо удоволствие на мистър Бейли.

— Да — повтори той; — Енгелбрект си струва парите, които му плащам. Сега ще повярвате вече, че преработването на всичката въздушна суровина не е чак толкова невъзможно нещо. Представям си каква суматоха ще настане по света, когато хората почнат да се задушават!

И като протегна ръка към лъскавите топчета, мистър Бейли каза с патос:

— Оттук аз мога да управлявам целия свят!

Порази ме това, че, без сам да подозира, той почти буквално повтори думите на Пушкиновия „Рицар-скъперник“.

— „Не е ли всичко в моята власт“? — процитирах аз.

И продължих:

*... И като демон
оттук да управлявам мога аз света;
да кажа само — чертози ще се вдигнат...*

*Под властно ми е всичко;
над всички съм желания; спокоен съм;
познавам своята мощ: това ми стига...*

— Добре го казахте — съгласи се Бейли, като ме изслуша внимателно. — Не знаех, че сте поет.

— Не съм го казал аз, а Пушкин.

— Все едно. Добре е казано. Пушкин ли? Помня. Той е подражавал на нашия Байрон и на нашия Уолтър Скот. Но краят не ми харесва. На мене ми е малко само съзнанието за власт. Аз съм капиталист, търговец. Мъртвият капитал не е капитал. Аз трябва да търгувам и аз търгувам... Търговец на въздух!... Ха-ха-ха! Кой би могъл да предположи.

— Но с кого търгувате? — попитах аз.

— А с кого трябва да търгувам? — с неочаквано раздражение възкликна мистър Бейли. — Да не би с вашите народни комисари по търговията?

— Значи, с чужбина? Не бих казал, че тази ваша търговия е законна. Вие сте се настанили на наша, съветска територия...

— И преработвам вашия прекрасен руски въздух, и нарушавам монопола на външната търговия, и тъй нататък, и тъй нататък... Аз ще търгувам с Англия, Германия, Франция, ще натрупам капитал, а вие ще ми го вземете, нали? Ще замина за Англия, а вие ще направите там революция и ще се доберете до мене, и ще докопате капиталите ми, нали? — говореше мистър Бейли с все по-голямо раздражение. — Не, стига толкова! Вие покварихте целия свят. Няма на земното кълбо кътче, което да не е застрашено от червената опасност. Сега аз бих могъл да ви натикам в миша дупка. Вие още не знаете всичките ми ресурси. Но това ми омръзна. Аз искам да търгувам спокойно и уверено.

— Тогава за вас ще е по-добре да се прехвърлите на Луната — казах иронично аз.

— Че защo не! Тук няма нищo смешно. Луната е твърде малка, за да може да задържи атмосфера, но аз мога да направя подлунни жилища. Няма да има недостиг на въздух. А колкото за междупланетното пътешествие — имам някои и други възможности, по-добри от барутната ракета.

— Ама вие сериозно ли говорите? — попитах аз, като го гледах изумен.

— Съвсем сериозно.

— И там ще откриете предприятие за продажба на въздух? Но нали казахте, че вече търгувате?

— Да, търгувам, и то много успешно.

— С кого, мога ли да зная?

— С Марс — отговори той. — Да, с жителите на планетата Марс. Това е много изгоден пазар за пласиране на въздух. Вие знаете, че на Марс барометърът показва дванадесет пъти по-ниско налягане, отколкото на земята. На горките марсианци не им достига въздух. И те заплащат много добре тази стока.

„Луд! — помислих си аз. — Само това липсваше!“

— И как става това? Те ли долитат при вас, или вие изпращате там свой комисионер?

— Защо ще пращам комисионер? Просто изстрелвам на Марс със специално оръдие ей тези снаряди. Там те избухват и се превръщат във въздух. А в замяна на това марсианците по същия начин ми доставят своя продукт ил.

— Ил? Какво е това ил?

— Радиоактивен елемент, който притежава огромна енергия. С тази енергия работят всичките ми машини, с тази енергия работи оръдието, което изпраща снарядите на Марс. Ил може да даде енергия и за ракетата, с която ще полетя на Луната.

— А защo марсианците не долитат на земята за въздух? Марс е по-стара планета и марсианците би трябвало да са ни надминали в техниката.

— И те наистина са ни надминали. Но марсианците имат много слаб организъм. Те още преди шестстотин години са правили опити за междупланетни пътешествия. Но не били в състояние да понесат условията на пътуването и винаги загивали. По време на полет телата са безтегловни. Това състояние влияело вредно на кръвообращението и

на всичките им жизнени функции. И смелите пътешественици винаги измирали — едни по време на пътуването, други скоро след завръщането си на Марс. Те са нарекли тази болест „левитацион“ — така може да се преведе на наш език тяхната дума.

— Но как узнахте всичко това и как установихте връзка с тях?

Мистър Бейли се намръщи:

— Достатъчно е и това, което ви казах. Ако не вярвате, ще ви покажа ил. Да, впрочем вие сам веднъж бяхте свидетел на това как едва не загинах в блатото, когато получавах марсианската пратка.

Но аз не можех да повярвам на Бейли — така необикновено беше всичко това — и продължавах да възразявам:

— Но такава една „пратка“ при прелитането си през въздушната обвивка на Земята би трябвало да се нажежи и да се превърне в пара като парче болид.

— Та вие сам признахте, че техниката на марсианците трябва да е отишла много напред в сравнение с нашата техника. Техните снаряди са снабдени с регулатори на движението. Управляват се с радиовълни от марсиански инженери.

Исках да задам на мистър Бейли още няколко въпроса, но той затвори шкафа и ми каза:

— Да идем по-нататък. Ще ви покажа още едно интересно и поучително за вас зрелище.

Мистър Бейли ме доведе до тясна врата, през която се промъкнахме с труд и минахме в слабо осветен коридор.

— Още един въпрос — казах аз — защо построихте „завода“ си в Якутия?

— Защото мястото е удобно за производството ми. Тук се намира полюсът на студа.

— Обаче в центъра на Гренландия не е по-топло — там дори през лятото температурата не се вдига повече от тридесет градуса под нулата.

— Това е привидно удобство. Ако моите вентилатори заработят там, откъм юг ще почнат да прииждат топли въздушни течения и значително ще повишат температурата в Гренландия. Но в края на краищата за мене сега температурата на околния въздух не е толкова важна. Това имаше значение в началото. Сега работата ми е организирана така, че бих могъл да имам ниската температура на

космичното пространство дори на екватора — разбира се, в също такава подземно градче. При това в Гренландия стърчат американски метеоролози, които изучават „родината на циклоните“. А на мене ми беше необходимо да се притуля в такова усамотено кътче, където никой няма да ми пречи, докато организирам производството. Сега не се плаша от хората, самият аз съм страшен за тях. Горко на онези, които тръгнат по посоката на вятъра!... Да не забравя да ви съобщя още една новина: вас вече не ви търсят, но вашата експедиция скоро ще потегли, веднага щом пристигне заместникът ви. Мога да ви уверя, че експедицията ще загине цялата, до последния човек! Иде зима. Аз ще вдигна такава фъртуна, че участниците в експедицията ще измрат още преди да са изминали половината път от Верхойанск дотук.

— Правителството ще изпрати втора експедиция идното лято. Няма да ви оставят на мира — казах аз.

— Толкова по-зле за тях — отговори Бейли и отвори една врата.

Влязохме в огромна кръгла и полуосветена пещера. Мистър Бейли завъртя един ключ и пещерата ярко светна. Видях смайващо зрелище.

От тавана се спущаха сталактити, а от земята се устремяваха нагоре сталагмити с най-чудновати форми. На тавана блестяха призмите на планински кристал. Витите колони, като в будистки храм, странните натрупвания по стените и „завесите“ по ъглите придаваха на пещерата фантастичен вид.

Точно срещу мене наред пещерата стоеше огромен мамонт. Хоботът му беше протегнат напред, сякаш колосът се готвеше да затръби за бой. Огромните му крака — по-дебели от тялото ми — бяха широко разкрасени, главата наведена. Целият колосален труп на мамонта блестеше като покрит със стъкло. Около мамонта се бяха разположили по-малки представители на животинския свят: кафяви и бели мечки, вълци, лисици, самури, хермелини... Цяла ледена менажерия!

По вдлъбнатините и издатините на скалите бяха накацали лъскави птици — полярна сова, гъски, патици, врани. А долу покрай стените се бяха разположили... „двуногите“ представители на крайполярните и полярните страни — якути, самоеди, вогули, чукчи, всички в национални костюми, въоръжени със собственоръчно направени стрели, лъкове и капани. Едни бяха застанали в позата на

ловци, други — с впряг кучета или елени, някои държаха в ръка рибарски харпун или весло. Имаше и подредена покъщнина, и занаятчийски оръдия.

Това беше цял музей, необикновено богат и разнообразен. И всичките експонати бяха покрити с прозрачно вещество, което блестеше като стъкло и даваше възможност да се видят добре, и най-малките подробности.

— Поразително! — казах аз.

Мистър Бейли се усмихна самодоволно.

— Вашите учени едва сега се готвят да уредят леден музей, а аз вече го уредих. Знаете, че вечният мраз запазва трупове непокътнати. Този мамонт например, който изкопахме, е лежал в замръзналата почва не едно хилядолетие, а месото му е така прясно, че би могло да се пече и да се яде. Нашите кучета с голям апетит ядяха — как да го кажа на вашия език — мамонтешко.

— Но тука има не само изкопаеми животни, тук има мечки, лисици... И после тези хора?

— Да, аз събирах и живи екземпляри.

— Живи хора?!

— А защо не? Каква е разликата? Рано или късно тези хора щеше да ги разкъса мечка или просто щяха да умрат от естествена смърт и да изчезнат безследно, както загиват животните. А частта на попадналите в моя музей е прекрасна. С помощта на студа те се запазват не по-зле от египетските мумии. Те се обезсмъртиха.

— За кого? Кой ги вижда?

— Вие, аз, не е ли все едно? Нямам намерение да правя от музея си учебно-помощно учреждение и да го завещавам на когото и да било. Това е просто моя прищявка, мое развлечение. Няма само да работим я! Човек трябва и да се развлича с нещо.

— И за това вие сте... убивали хора?

— Не съм аз първият, който е казал, че ловът на хора е най-увлекателният вид лов... Впрочем не мислете, че ще започна да се занимавам с лов специално на „двуноги зверове“. Как не! Тука са само онези, които са имали непредпазливостта да скитат близо до моето градче. За него никой не трябваше да знае. И оня, който „отиваше по посока на вятъра“, не се връщаше вече назад... Но това не е всичко —

продължи той след кратка пауза. — Ще ви покажа още един отдел на моя музей. Елате!

Минахме в съседната пещера. Тя беше значително по-малка. В дъното на пещерата покрай стените бяха наредени човешки статуи, които блестяха като стъкло.

Отидохме по-близо до тях.

— Ето, полюбувайте се — каза мистър Бейли, като сочеше статуите. — Такава е съдбата на онези, които се опитват да бягат оттука. Виждате ли този пиедестал? Той беше предназначен за вас.

Мистър Бейли запали една голяма лампа. Ярка светлина освети статуите. Вгледах се по-отблизо в тях и изтръпнах. Това бяха трупове на хора, покрити с течно стъкло или някакъв друг прозрачен материал.

— Замразявам хората, след това ги обливам с вода, която моментално се превръща в лед. Така те могат да се запазят до второто пришествие... Много поучително зрелище, нали? Аз показвам тези мумии на всички, които са се провинили за първи път, и въздействието е много благотворно: виновните изгубват всякакво желание да нарушават установените от мене закони... А пък работници, естествено, ми трябва, особено квалифицирани...

Преброих единадесет трупа. Пет от тях бяха на якути, три, изглежда, на чужденци, останалите приличаха на сибирски ловци. Тънкият леден слой даваше възможност да се виждат добре. Труповите бяха с дрехите, с които ги беше настигнала смъртта. Лицата на повечето от тях изглеждаха спокойни, само лицето на един якут беше запазило някаква страшна усмивка.

— Как ви се вижда моят „пантеон“^[1]? — попита Бейли.

— Отвратително зрелище — отговорих аз. — Човек трябва да е уверен в пълната си безнаказаност, за да пази така уликите на престъплението си.

— А вие още ли не сте изгубили вяра във възмездието? — попита иронично Бейли. — Да, казват, че с тази илюзия се живее по-леко. Но трябва да се връщаме вече.

[1] Пантеон — древногръцки храм на всички богове; оттук названието преминало към сгради, посветени на знаменити хора (например Пантеонът в Париж с гробниците на Волтер, Юго, Русо и др.). ↑

ХІ. ПЛЕННИЦИТЕ НА ПОДЗЕМНОТО ГРАДЧЕ

От нашето пътешествие аз се завърнах напълно обезкуражен и потиснат. При това Бейли не ми беше показал всичко! Не видях машините. Не бях видял смъртоносните защитни оръдия, действието на ила. Но и онова, което видях, беше напълно достатъчно, за да лиши човека от спокойствие. Бейли се оказа по-силен и по-страшен, отколкото си представях. Борбата с него ще бъде сигурно извънредно трудна. А безумните му действия застрашаваха цялото човечество.

Самият той остана за мене загадка. Неговата „търговска“ дейност не можеше да преследва само изгода. И наистина, за какво би могъл да използва това несметно богатство един човек, който се беше поставил вън от обществото, нещо повече, който обричаше цялото човечество, целия живот на Земята на ужасна гибел? Това можеше да извърши само един маниак. Може би Бейли беше събрал у себе си цялото отчаяние на осъдените от историята капиталисти и като Самсон беше решил да загине заедно с враговете си? Не! Дива мисъл! Хората от неговата класа не бързат сами да загиват, ако са здрави.

Влязох в лабораторията. Щом ме видя, Елеонора весело ми кимна и руменото ѝ лице леко пламна. Тя наведе глава над епруветката.

— Мис Енгелбрект — казах доста тържествено аз, — позволете да ви благодаря...

— За хубавия отзив ли? Дребна работа! Вие заслужавате това. Когато не се замисляте много, вие сте прекрасен работник... Само не запушвайте много плътно съдовете с течен въздух и не...

— Това съвсем не е дребна работа! — прекъснах я разпалено аз. — Вие ми спасихте живота!

Нора ме погледна смаяна, дори уплашена.

— Не се ли шегувате?

— Не, разбира се. Заплашваше ме смърт за опит за бягство.

— Смърт! Не мислех, че работата е толкова сериозна, иначе още повече бих... Но кой ви заплашваше със смърт? Нима...

— Разбира се, мистър Бейли. О, той не щади онези, които не се подчиняват на волята му! Случвало ли ви се е да видите неговия страшен „пантеон“?

Нора поклати отрицателно глава и попита какво значи това. Разказах и за пътешествието си в компанията на Бейли из подземното градче и за всичко, което узнах от „търговеца на въздух“.

За моя изненада Нора ме изслуша с огромен интерес. Очевидно много от онова, което ѝ казах, беше за нея ново. Докато говорех, лицето ѝ помръкваше все повече. Учудването и се смени с недоверие, недоверието — с възмущение.

Свърших разказа си, вдигнах една чаша с течен въздух и казах:

— Ето в този съд ние приготвяме смъртоносна напитка за човечеството. Животът ми е пощаден само за да съдействувам за гибелта на другите, за гибелта на нашата прекрасна Земя с всички живи същества по нея. И аз не зная да се радвам ли на спасението си, или... да изпия сам тази чаша?

Телефонът звънна и прекъсна патетичната ми реч. Нора бързо вдигна слушалката:

— Ало... Да... Мистър Клименко, мистър Бейли ви търси.

Отидох до телефона.

— Да, аз съм... Не... Слушам!

— Като че ли сте смутен от нещо? — попита Нора, когато се отдалечих от телефона.

— Там е работата, че мистър Бейли закъсня. Забравил да ме предупреди, че не трябва да ви казвам какво съм видял и чул.

— И какво му отговорихте?

— Отговорих, че още нищо не съм говорил, и обещах да не говоря.

Нора въздъхна облекчено.

След това взе чашата с течен въздух, която преди това държах в ръката си, погледна замислено синята течност и неочаквано хвърли чашата на пода. Стъклото се строши. Течният въздух се разля и под влияние на топлината на пода почна да съска и бързо да се изпарява. След една минута на пода бяха само парчетата от строшената чаша.

„Чудесно! — помислих си аз. — Сега си имам съюзник!“

Нора ме погледна изпитателно в очите.

— Всичко ли ми казахте?

Всичко отговорих аз, но изведнъж, без да искам се смутих: спомних си кроежите на мистър Бейли за моя брак с ора. Не исках да говоря на девойката за това. Но тя забеляза смущението ми.

— Вие криете нещо. Вие не ми казахте всичко!

— Но това са дреболии, които не се отнасят за работата.

— Недейте лъга. Дреболии не биха ви накарали да се смутите.

Бях много затруднен и реших да мина от отбрана в нападение.

— А вие самата казвате ли ми всичко? Помните ли разговора ни, когато с една невнимателна фраза ви оскърбих... Извинете, че ви припомням това. Тогава ми казахте: „Вие нищо не знаете“. Защо и вие тогава не ми обяснихте всичко, което аз не знаех?

Този път се смути Нора.

— Има неща, за които е трудно да се говори...

— С тези думи вие оправдавате и моето мълчание.

— Не, не го оправдавам. Вие не ме оставихте да довърша мисълта си. Има неща, за които е трудно да се говори. Но се случват и такива обстоятелства, когато не бива повече да се мълчи. Налага се да се говори за всичко, колкото и трудно да е това.

— И вие ще ми кажете ли?

— Да, ако и вие не скриете нищо от мен.

Хванах се в собствения си капан. Споразумението свърши, оставаше ми само да издам тайната си. Все пак аз се постарях да загледам цинизма на Бейли.

— Бейли каза... че в гърдите ми имало чуқан вместо сърце, щом съм се решил да бягам, да пожертвувам компанията на такава девойка като вас заради свободата.

Отначало Нора се усмихна, това звучеше като комплимент. Но тя беше умна девойка и бързо съобрази какво се криеше зад този комплимент. Тя смръщи вежди.

— Трябва да благодаря на мистър Бейли за високата му оценка — каза тя. — За съжаление мистър Бейли гледа на всичко с очите на търговец. Беше време, когато той сам претендираше за „моята компания“... и дори и тогава ми се струваше, че го ръководи не сърцето му, а сметката... Той виждаше, че скучая, че ме влече към хората. Баща ми е затънал в работа. Той много ме обича, но... струва

ми се, че още повече обича науката — с лека горчивина и ревниво чувство каза Нора. — Моята тъга пречеше на общата работа. И мистър Бейли... Нали разбирате?... Той ми направи предложение.

— И вие? — попитах със затаен дъх аз.

— Категорично му отказах, разбира се — отговори Нора.

Не можах да сдържа облекчителната си въздишка.

— Тогава не знаех нищо за работите му и те малко ме интересуваха. Просто той самият не ми харесваше. Той дълго не губеше надежда да ме прелъсти с милионите си и най-после ме остави на мира, когато решително му заявих, че ще си замина, ако продължава да ми досажда с предложенията си. Това го стресна и той даде дума да ме „забрави“... И ето че сега мистър Бейли, изглежда, е създал нов вариант на предишния си план и иска да убие с един куршум два заека. Накратко казано, той би искал ние с вас да се оженим. Така ли е?

Изчервих се. Нора се засмя. Смехът ѝ ме зарадва. Значи, този път плановете на мистър Бейли не ѝ бяха така неприятни! Но тя веднага ме охлади — или това беше само женска хитрост? Погледна ме закачливо и съвсем делово каза:

— Аз, разбира се, не смятам да се омъжвам за вас, мистър Клименко.

— А за кого? — попитах умърлушен. — Извинете, неволно се изтървах... Такива въпроси не се задават... Но ние днес нищо не работим! — реших да променя разговора аз.

— Да, прав сте! — Отговори тя и като вдигна втора чаша с течен, въздух, плисна течността върху масата.

Това стана толкова бързо, че не успях да си дръпна ръката от масата. Част от течния въздух плисна върху пръстите ми и почна със съскане да се изпарява. Усетих опарване.

— Боже! Какво направих! — извика девойката. — Простете ми.

Тя се втурна към аптечката, извади някакъв мехлем против изгаряне, памук и бинт ѝ почна, да ме превързва.

По лицето ѝ се четеше такова искрено огорчение, тя така грижовно се занимаваше с мене, че бях напълно възнаграден.

Вратата на кабинета се отвори и на прага се показа баща ѝ.

— Какво става, Нора, готово ли е? — попита Енгелбрект.

— Не успяхме да свършим — отговори Нора. — Мистър Клименко си изгори ръката.

— Много ли е изгорена? — попита ученият.

— Дребна работа — побързах да кажа аз.

— Трябва да внимавате — каза наставнически той — Значи, аз чакам!

Вратата се затвори.

Ръката беше превързана и ние отново седнахме край масата. Нора въздъхна.

— Реших да не работя повече днес — каза тя. — Но баща ми чака. Това му трябва...

— А баща ви знае ли всичко за мистър Бейли? — попитах аз.

— Сега и аз бих искала да зная това. Искам да поговоря с баща си и да го попитам за всичко... Когато се готвехме за тази нещастна експедиция, баща ми каза, че отиваме да изследваме Великия северен път. Слязохме от парахода близо до устието на река Яна. Тогава ни казаха, че летците, които пътуваха с нашия ледоразбивач, съобщили, че по-нататък пътят към изток е затрупан с ледове. Предстоеше ни зимуване на открито. Смъкнаха от парахода всичкия товар. Той беше много, много повече, отколкото е необходимо за един зимен лагер. Видях купища големи сандъци. Но какво имаше в тях — не зная. Разположихме се за зимуване. Част от екипажа се намираше още на ледоразбивача. Там останаха и двама професори, които участваха в експедицията ни. Единият беше радиоинженер, а другият — астроном...

— А защо е бил нужен астроном в една полярна експедиция?

— Не зная. Тези двама професори още по време на плаването не се разбраха нещо с мистър Бейли. Те се държаха настрана и понякога тихо се съвещаваха в някое притулено кътче. Една сутрин, когато излязох от палатката си, за да участвувам в разтоварването, видях, че парахода вече го няма. Казаха ми, че през нощта вятърът го отнесъл в океана заедно с двамата професори. После намериха трупа на астронома, изхвърлен от вълните на брега, а радиоинженерът така си загина заедно с парахода. Бях много учудена. През нощта нямаше никаква буря. Попитах мистър Бейли, но той със смях — той можеше да се смее! — ми отговори, че съм спала много дълбоко и затова не съм чула бурята? „Но морето е съвсем спокойно“ — възразих аз, като му посочих водната шир. „По това време на годината няма големи вълни — отговори мистър Бейли. — Плаващите ледове намаляват

вълнението. А вятърът беше силен, откъснал ледоразбивача от котвата и го отнесъл в океана.“

Елеонора млъкна, за да запише нещо в тетрадката си, като следеше поставената на везните колба. След това отново заговори:

— И още нещо странно: от парахода бяха стоварени на брега два самолета с голяма товароподемност. Те не бяха нужни за зимния лагер. По-късно узнах, че ги бяха стоварили, за да прехвърлят целия ни багаж навътре в страната. Самолетите пренасяха някъде сандък подир сандък. Баща ми тогава ми обясни, че мистър Бейли променил плана. Понеже параходът потънал, той решил да се заеме с геоложки изследвания на континента. Въпреки зимата пренасянето продължаваше. Една част от товара беше изпратена с автомобили, поставени на ски. Цялата тази работа трая няколко месеца и ни струва няколко човешки живота. Заменяхме загиналите матроси с якути, които понякога се натъкваха случайно на нашия лагер. Но, общо взето, мястото беше много безлюдно и ние работехме спокойно и далеч от любопитни погледи. Най-после двамата с баща ми долетяхме на мястото на новия лагер. Това беше съвсем пустинен планински край. Сондите ровеха замръзналата земя като къртици. Не разбирам много от машини. Но дори аз бях поразена от тяхната мощност. Да можехте да видите как работеха тези изумителни машини!... От време на време доставяха със самолети нови машини и материали. Изглежда, че мистър Бейли имаше връзка с външния свят. Подземното градче се строеше с приказна бързина.

Всичко това не приличаше на геоложки проучвания? Но мистър Бейли ми обясни, че попаднал на уранова руда и ще добива радий. Освен това той реши да започне добиването на азот от въздуха и получаването на течен въздух. В края на краищата не ме интересуваше с какво се занимава мистър Бейли. Бях започнала отрано да помагам на баща си в научната му работа и вече неведнъж се бях местила с него от град на град. Тези премествания от едно място на друго не ме плашеха. Но никога не ми се бе случвало да живея в такава дупка. Баща ми имаше прекрасни предложения от солидни фирми, и аз веднъж го попитах какво го е накарало да приеме предложението на мистър Бейли. Баща ми отговори, че за една година работа мистър Бейли му предложил сто хиляди фунта стерлинги. Цяло състояние! „Искам да ти осигуря бъдещето“ — каза баща ми. Годината мина, но баща ми

продължаваше да работи при мистър Бейли. Веднъж го попитах не е ли време да се завърнем в родината си. Баща ми отговори леко смутен, че в момента е много зает (тогава той правеше опити за превръщането на кислорода във водород под действието на електрически ток) и не иска да прекъсва работата си. „Тук има прекрасни лаборатории и такава тишина, каквато в цял свят не може да се намери. Хубаво се работи“ — сякаш се оправдаваше той. Бях малко разочарована. Тогава баща ми каза, че, ако искам, мога да замина сама и да живея известно време при леля си... Майка ми е умряла, когато съм била съвсем малка... Не исках да го оставям сам и останах в подземното градче.

— Но все пак какво накара баща ви да остане? Голямата заплата ли?

— Не мислете, че баща ми е користолюбив човек — побърза да отговори Нора. — Никой няма да се откаже от много пари, ако те сами му идват в ръцете. Но само заради пари той не би останал.

— Но защо се е смутил, когато сте му задали въпроса скоро ли ще заминете оттука?

— Не зная. Може би защото предпочете науката пред моите интереси. Така поне мислех тогава. Но сега, след онова, което чух от вас, ми идва мисълта, че баща ми... не е останал съвсем доброволно при мистър Бейли. Или пък... Но не искам да мисля за това... Трябва да изясня всичко. Ще поговоря с баща си.

— И ако се окаже, че мистър Бейли държи баща ви в плен?

Лицето на Нора стана сурово и решително.

— Тогава... Тогава ще се боря и вие ще ми помогнете!

Протегнах и здравата си ръка. Нора я стисна.

— Нора, какво става с работата ти? — чухме ние пак гласа на Енгелбрект.

— След пет минути е готова — отговори Нора и се зае със стъклениците.

— И знаете ли какво ще ви кажа — почнах аз, когато вратата към кабината на баща ѝ се затвори; — Престанете да чупите съдове и да разливате течен въздух. Това са детинщини. Известно време ще работим; както сме работили досега. Не бива да будим у никого и най-малко подозрение.

Нора мълчаливо кимна и се вдълбочи в работата си.

Този ден нощувах в стаята си сам. Никола не дойде. Изглежда, че Бейли беше решил да ни раздели. За мене това беше голям удар. Бях вече свикнал с якута и дори се бях привързал към него. Освен това той ми беше необходим за изпълнение на плановете ми. Рано или късно борбата между мене и Бейли трябваше да добие открита форма. Нито за миг не ме напускаше мисълта за бягство или най-малко за предупреждаване на правителството ни за грозящата опасност.

На третия ден вечерта Никола се прибра. Беше както винаги весел и безгрижен като дете. Суровата природа го беше закалила и той беше свикнал да понася леко несгодите на живота.

— Никола! — посрещнах го радостно аз.

— Здравей, другар! — отговори той. И като седна с кръстосани крака на пода, почна да клати глава и да пее: — Никола бил само на хляб и вода, ама това не е беда. Никола малко ял, много пял.

— О, Никола, ти умееш да говориш даже в рими! — учудих се аз.

— Не зная — отговори той. — Мои деца в уцилисте уцат, песни знаят. Аз ги слушал.

— Казвай, какво стана с Иван?

— Зив Иван. С мене затворен бил. На работа отисъл. Бейли, изглежда, беше решил, че „помагачите“ ми не заслужават по-голямо наказание. Но по-вероятно беше, че той ги пази като работна сила.

— Спукана ни е работата, Никола! — казах аз. — Ти вече няма ли да бягаш с мене?

— Вятър силно прецил. Нисто. Ти бягас, и аз с тебе.

XII. НОВО ПОЗНАНСТВО

Бейли навярно предполагаше, че урокът, който ми даде, и зрелището на ужасния му „пантеон“ са избили напълно от главата ми мисълта за бягство и са ме примирили с положението. Във всеки случай след нашето пътешествие из градчето на мене ми беше предоставена по-голяма свобода. Имах вече достъп до онези части на градчето, до които входът по-рано ми беше забранен. Само в машинното отделение и в арсенала, където се пазеха оръдията, все още не ми се удаваше да проникна. Затова пък можах да завържа едно ново и полезно познанство — с радиста.

Той беше доста възрастен шотландец, който говореше сносно немски език. Някога работил в Германия в завод за радиоапаратура. Въпреки общата представа за англичаните, мистър Люк беше много приказлив и това беше за мен добре дошло. Той се оказа освен това запален шахматист и тъй като аз бях първокласен играч, постави си за цел в живота да ме победи, макар че играеше значително по-лошо.

Шахът много ни сближи. Вечер, след като предадеше дежурството си, Люк винаги идваше при мене със своите излети от чугун шахматни фигурки, представляващи статуйки на английския крал, на кралицата, на офицери, които приличаха на Дон Кихот, и войници, напомнящи средновековни ландскнехти.

Люк бързо се разгорещаваше и при местене фигурките му така тракаха по дървената плоскост, сякаш истински ландскнехти минаваха по мост. И непрекъснато говореше:

— Пехота, напред!... Вие така ли местите? А пък ние ей така!

Замислях се нарочно над неговия ход и в това време му задавах някакъв въпрос. По, този начин редовно измъквах от него всичко, което ми беше необходимо и интересно да зная. Така например узнах, че мистър Люк е стар ерген, съвсем самотен, че родината му не го привлича и той живее при Бейли явно по собствено желание, съблазнен от хубавата заплата и неограничената възможност да се налива с джин, който много обичаше.

— Където има много джин, там ми е родината — казваше Люк. — Но аз зная как да пия. На работа съм винаги трезвен като водица.

Съобразих се с това ново обстоятелство и преди Люк да пристигне, в стаята ми се появяваше бутилка джин, която бюфетчицата с удоволствие ми даваше. По търговски съображения Бейли смяташе за необходимо да задоволява според възможностите желанията на своите работници — дошли свободно или по принуда, — за да заглушава у тях тъгата по свобода и да не предизвиква недоволство.

За да постигна целите си, аз реших да пожертвувам дори престижа си на играч първа категория. От време на време правех така, че да изгубя последната игра с Люк. И когато джинът и упоението от победата развържеха напълно езика му, пристъпвах към главните си въпроси.

Признавам, че това не беше съвсем честна игра по отношение на Люк. Но нима Бейли постъпваше честно с мене? Реших, че в борбата с него всички средства са позволени. Това беше военно разузнаване, съобразено с условията и обстоятелствата. Моите задачи бяха по-важни от етикета на приятелските отношения.

— Е, какво казва днес радиото, мистър Люк? — питах аз с лека прозявка.

И мистър Люк почваше да ми разказва новините. Така узнах, че вместо мене начело на експедицията бил назначен моят приятел, младият учен Ширяев. Макар че вече беше настъпила зима, експедицията тръгна на път. Но започналите виелици и силен вятър, достигащ десет бала, я принудили да се върне във Верхоянск. Експедицията докладвала за положението и от центъра се получила заповед работата ѝ да се отложи до пролетта и временно да започнат метеорологически наблюдения на място.

Тази новина и ме зарадва, и ме натъжи. Ширяев се оказа по-предвидлив от мене, той не поиска да жертвува живота на спътниците си, нито своя, затова избегна участта, която Бейли му беше подготвил. Радвах се за приятеля си. Но вече не можех да очаквам помощ отвън чак до пролетта. Впрочем така е по-добре — успокоявах се аз. — Иначе Бейли ще погуби всички, които се приближат непредпазливо до подземните му владения. В борбата срещу него трябва да бъдат хвърлени мощни сили на държавата...

Но за да има успех, правителството трябва да бъде предупредено да се отнесе съвсем сериозно към тая задача. Може би през зимата по един или друг начин ще успее да установя връзка с външния свят.

Въоръжих се с търпение, като същевременно продължавах „шпионската“ си работа.

С Люк се сближавахме все повече и повече. Веднъж в момент на откровеност той ми поразкри тайната на „Арктика“. Люк бил един от малцината, посветени в тази тайна, макар че Бейли и на него не беше казал цялата истина за своите цели. По думите на Люк „Арктика“, се насочил с пълна пара в открития океан, на север, за да инсценира корабокрушение. Бейли нямал никакво намерение да отива по-далеч на изток. Той просто искал „да посъбере във вашия СССР някои и други полезни изкопаеми, без да вдига шум и да се разправя с разни концескоми“.

— О, той е много хитър, този мистър Бейли! — почти възхитен каза Люк. — Комерсант! Но какво искате? Вашите богатства си лежат неизползвани като куче на ливада, а той пари ще направи от тях. Хубавичко ви изигра мистър Бейли! — И Люк почна да се смее с глас. — Машинистът засили парата, щурманът закрепил неподвижно колелото на кормилото и — готово! Когато „Арктика“ потегли с пълна пара, онези, които бяха останали на него, скочиха в една моторница и се върнаха на брега, а параходът сам продължи пътя си. Хитро измислено, а?

— И никой ли не остана на парахода? — попитах го аз.

— Никой — отговори Люк.

Страхувах се да не събудя подозрение у мистър Люк и затова не го попитах за съдбата на двамата изчезнали професори. След известно колебание все пак реших да задам един предпазлив въпрос:

— И всичко ли мина благополучно — без аварии и без загуби?

— Няколко души загинаха при превозването от брега до тук, пък и на брега изгубихме двама професори. Казаха, че тръгнали на лов и не се завърнали.

— А вие търсихте ли ги?

— Струва ми се, че ги търсиха. Тогава не ни беше до тях. Всички бяхме затънали до гуша в работа. Идеше зима.

Люк или не искаше да ми каже всичко, или пък и сам той не знаеше много. Във всеки случай на него не можеше да се разчита. Към

съветската власт той явно се отнасяше враждебно. Това беше типичен чиновник. Идеалите му се свеждаха до хубавата заплата, пиенето на джин и трупането на пари, та, като се върне в родината си, да си купи къщичка и да живее, без да работи, от рента.

Веднъж му казах, че радиото много ме интересува, но за съжаление не съм имал възможност да се запозная по-отблизо с това забележително изобретение.

— Много проста работа — отговори Люк. — Елате на станцията при мене, по-добре по време на нощното ми дежурство, и ще ви го покажа.

Възползувах се от това предложение и зачестих посещенията си при мистър Люк.

С какво вълнение чух след няколкомесечно прекъсване познатия глас на говорителя на „Коминтерна“! Радиовестника!... Последните новини...

„- ... Сега да чуем, другари, каква зима предвиждат нашите метеоролози. Можем да зарадваме летовниците-“зимовници“: няма да мръзнат в леките си вилочки. Тази година учените обещават много топла зима, много по-топла дори от миналогодишната...”

„Как няма да е топла! — помислих аз. — Вентилаторите на мистър Бейли създават свой въздушен Гълфстрийм. Топлите въздушни течения отиват от екватора в северното полукълбо и повишават температурата.“

„- ... Но затова пък в Южна Африка, Южна Америка и Австралия се наблюдава значително понижение на температурите...” — продължаваше говорителят.

„На Южния полюс ледените пустини изпращат своя полъх!“ — отговорих му мислено аз. Да можех оттука, през хиляди километри да му извикам, че няма защо да се радва на топлата зима, че над човечеството е надвиснало огромно нещастие!

„-... Сега да послушаме музика. Оркестърът при студиото ще изпълни «Менует» от Бокерини.“

Чуха се звуците на лекия изящен менует. Но от тази музика ми стана още по-тежко. Там животът си тече. Хората работят, развличат се, живеят както винаги и не знаят каква беда е надвиснала над главите им.

Магнах радиослушалките от ушите си. Люк съсредоточено приемаше, превеждайки точките и тиретата на Морз в букви. Той бързо записваше някаква телеграма. Всяка сутрин тези телеграми се поднасяха на мистър Бейли.

Най-после Люк се откъсна от работата си и ме попита, без да сваля слушалките:

— Интересно ли е?

— Да. Но аз и в къщи съм работил с радиоприемник. Интересно ми е да зная как става това и как се извършва не само приемането, но и предаването. Тук имате ли предавателна станция?

Може би бях прекалено подозрителен и предпазлив, но за миг ми се стори, че по лицето на Люк се мярна някакво напрегнато внимание.

— Искате да предадете поздрав на близки и познати ли? — усмихна ми се той. — Да, имаме предавателна станция, не я използваме. Не искаме да разкриваме местопребиваването си.

В момента аз му повярвах. Но скоро стана ясно, че той не ми беше казал истината. Веднъж отидох в радиостанцията малко по-късно от друг път и го заварих да предава.

— Да не сте решили да откриете местопребиваването си? — попитах аз с прстодушна усмивка. — Е, какво, хванах ли ви на местопрестъплението?

Мистър Люк се навъси, след това направи усилие да се засмее:

— Да не би да ме шпионирате — пошегува се той. Но от тази шега ми се сви сърцето.

— Ама че глупости! — отговорих аз. — Защо ще ви шпионирам? — И вече с добре престорена обида в гласа казах: — Ако съм попречил, мога и да си отида.

— Останете — отговори Люк. — Тогава аз не ви измамих: голямата ни предавателна станция мълчи. Но тази тук... Такава станция няма в целия свят освен на едно място, където приемат моето предаване. Тя работи на такива къси вълни, че обикновените станции не могат да я хващат. По този начин тайната на предаването се запазва... Търговски тайни! — поясни той. — Само че вижте какво, мистър Клименко, доверих ви твърде много неща, защото сте ми приятел. Но за вас е по-добре да не говорите, че сте ме видели да предавам. И не идвайте през това време при мене... Това е служебна тайна.

Успокоих Люк и се прибрах в стаята си. Последното откритие ме убеди, че Бейли има съюзници във външния свят. Това го правеше още по-опасен. А Люк явно започва да се отнася с недоверие към мене. Ако не се опасяваше, че ще изгуби партньора си на шах, сигурно би ми забранил всякакъв достъп до радиостанцията. И сега аз трябва да бъда двойно по-предпазлив.

ХІІІ. ЗАТИШИЕ ПРЕД БУРЯ

— В лабораторията ние дишаме най-чист, наситен с кислород въздух. И все пак нещо ми липсва — призна си Нора. — Някакви „въздушни витамини“. Липсва ни може би дъх на пръст, дъх на иглолистни дървета, липсва ни съзерцание на небето, макар и на това северно небе... Истинска наслада от дишането изпитвам само тука, горе.

Бяхме застанали на балкона на малка площадка в една пукнатина на кратера откъм външната му страна.

На външния склон на планината имаше няколко такива балкона. Чрез наклонени тунели те се свързваха с трите горни етажа. Всеки тунел беше снабден с асансьор. Тези площадки с балкони можеха да служат и за наблюдателници. Но ураганният вятър, който всмукваше в кратера всички приближаващи се към планината, правеше напълно излишно постоянното наблюдаване. И привилегированите обитатели на горните етажи използваха балконите, само за да подишат „истински“ въздух и да погледат небето.

Нора си беше харесала един балкон и с милостивото разрешение на Бейли го беше получила за лично ползуване. Тя държеше в себе си ключа от входа за тунела, който водеше на балкона (втори ключ от тази врата имаше само Бейли). Вратата се намираще близо до нейната стая и Нора можеше да се изкачва на балкона по всяко време. Тя прекарваше дълго тук и обичаше „да разговаря със звездите“. Това място беше съвсем уединено, тъй като издатини на скалите закриваха балкона и от съседните площадки не можеше да се види какво става на него.

Площадката свършваше изведнъж. Височините наоколо бяха затрупани със сняг. По тъмното небе блестяха звезди. Вятърът беше спрял.

— „Въздушни витамини“... Добре го казахте... — отговорих аз. — Не мога да усетя дъха на пръстта, всичко вече е затрупано със сняг. Но мирише на ели. И на още нещо, сякаш на лек далечен дим.

— А където има дим, там има селище, хора...

— Които също така се наслаждават на „въздушните витамини“.
И мистър Бейли иска да ги лиши от всичко това.

— Гледайте!

Погледнах на север. От хоризонта се издигаше неясен светлинен стълб. Все по-високо, по-високо, до зенита. От млечен стълбът стана бледосин, после светлозелен. Върхът му започна да порозовява и изведнъж от него, като клони от стъблото на дърво, се протегнаха на всички страни широки филизи. А от хоризонта се издигаше завеса, която преливаше в необикновено нежни и прозрачни оттенъци от всички цветове на дъгата. Полярната нощ беше омайна. На небето се развихряше безмълвната симфония на цветовете. И цветовете се преливаха като звуците на оркестър — ту пламваха внезапно в мощен акорд, ту нежно замираха в пианисимото на едва уловими оттенъци.

— Колко е прекрасен светът! — с лека тъга в гласа каза Нора.

Улових ръката ѝ в кожена ръкавица. Нора сякаш не забеляза това и продължи да стои неподвижно, загледана в ширналата се пред нас панорама от планински вериги и долини. Белият сняг отразяваше небесните светлини и непрекъснато менеше цвета си — ту се синееше, ту се розовееше. Това беше красота, която покорява за цял живот. Безлюдност... Пустиня... Вик и отклик на прекрасни, но глухонеми светлини... Сякаш бяхме попаднали в някакъв съвсем друг, фантастичен свят. А там, зад планинските вериги, на югозапад и югоизток гъмжеше човешкият мравуняк.

— Мис Енгелбрект, говорихте ли с баща си? — прекъснах аз мълчанието.

Нора като че ли слезе на земята от надзвездните висини.

— Да, говорих — отвърна тя и наведе глава.

— И как свърши разговорът ви?

Нора уморено вдигна глава.

— Как свърши разговорът ни ли? — повтори тя, сякаш не беше чула добре. — Баща ми ме целуна по челото, както правеше това, когато още като момиченце отивах вечер да си лягам, и ми каза: „Спи спокойно, дъщеричке“. И аз се прибрах в стаята си. Баща ми! Милият ми баща, с когото никога не съм се разделяла нито за ден, сега сякаш ме напусна, стана далечен, странен и дори... страшен... Аз вече не мога да се отнасям към него с предишното доверие.

Отново млъкнахме. А небесният химн на северното сияние се разрастваше, ширеше се като могъщ светлинен орган, студен, беззвучен, прекрасен и чужд на всичко, което ни вълнува...

Занизаха се скучни, еднообразни дни. Ние с Нора продължавахме изследванията си в лабораторията, но девойката работеше вече без предишния ентузиазъм. По-рано похвалата на баща ѝ ѝ доставяше голяма радост. Сега тя вършеше цялата работа механически, като подчинен слуга, който работи за парче хляб. Тя страдаше дълбоко. Прекрасната руменина на страните ѝ побледня, очите ѝ хлътнаха, забележимо отслабна. Стана разсеяна. Стъклениците и епруветките падаха от ръцете ѝ, често правеше грешки. Виждах професор Енгелбрект само от време на време, но и у него се забелязваше промяна. Той някак се смъкна, остаря, лицето му потъмня.

Вечер след работа аз и Нора излизахме понякога на нашата площадка да се полюбуваме на северното сияние, да подишаме „въздушни витамини“, а главно — да си поговорим. Нора беше самотна в скръбта си и аз бях единственият човек, при когото тя можеше да намери морална подкрепа.

От няколко дни вече вятърът не бушуваше над кратера. Беше необикновено тихо.

— Изглежда, че мистър Бейли е решил да остави въздуха да си почине — пошегувах се аз веднъж.

— Да, но това няма защо да ви радва — отговори Нора. — Преминаваме към нов начин за сгъстяване на въздуха. През зимата въздухът носеше цели облаци снежен прах. Това затрудняваше работата. За почистването на вентилатора от снега беше необходимо прекалено много място и труд. Виждате ли тази височина? Тя е изкуствена. И не успява да се стопи през лятото. След още една година тук ще се издигне цял Монблан. Баща ми призова на помощ всички сили на химията и електричеството и намери нови начини за поглъщане и разлагане на въздуха. Уви, сега процесите на преработване на въздуха ще се извършват още по-бързо. И скоро земята ще почне да се задъхва като в припадък от астма.

— Да бягаме оттука, Нора! — казах неочаквано аз.

Девойката ме погледна.

— Да се хванем за ръце и да скочим от тази площадка, нали? — пошегува се тя.

Това вече приличаше на кокетство. Нора не ми даде възможност да отговоря и продължи със същия тон, загледана надолу:

— Може би няма да се пребием. Ще се търкулнем долу и ще паднем в мекия сняг. После ще тръгнем нататък...

Гледах внимателно пътя, който Нора посочваше. Но по този път наистина би могло да се бяга! Тук няма тръба. Клисурата лъкатуши и може да ни защити от ветровете, ако „богът на ветровете“ Бейли ги развихри.

— Не се шегувайте, Нора, това е чудесен път за бягство — изрекох аз гласно мисълта си. — Малко е височко... Ако не се решавате, ще избягам сам.

Нещо подобно на уплаха се мярна в очите на Нора.

— И ще ме оставите сама? Не, няма да ви пусна...

— По заповед на негово величество мистър Бейли?

— Аз няма да ви пусна — продължи Нора. — Могат да ви заловят както първия път и тогава вече никакво застъпничество няма да ви помогне. Пък и вие не сте подготвен за такова пътешествие. Жертвата ви ще бъде напрасна. На такова пътешествие може да се реши само човек, роден в тази мъртва пустиня — някой якут като вашия Никола... Наистина защо не го подготвите? Той чудесно ще се справи с тая задача. И скоро върху главите ни ще полетят снаряди. И ние „ще умрем като герои“ — каза тя с горчива ирония.

— Нашите войски ще бъдат предупредени и на нас може би ще ни се удаде да избегнем тази почетна смърт. Когато бъде обсаден, мистър Бейли навярно ще се предаде, щом се убеди, че борбата е безнадеждна — постарях се аз да смекча мрачните перспективи. — Предложението ви не е лошо. Аз съм готов да рискувам, но вие сте права — Никола по-добре ще се справи с тая задача.

— А Никола ще се съгласи ли?

— Никола! Вие не го познавате! Той е злато човек. Толкова пъти е гледал смъртта в очите, че нашият план никак няма да го уплаши и учуди.

Олекна ми на сърцето. Развесели се и Нора. Обръчът на безизходността като че ли се разкъса. Сега вече имахме определен план. Ние го обмисляхме от всички страни и това отвлече Нора от мрачните мисли.

Като се видях с Никола в стаята ни, аз го повиках да дойде по-наблизо и тихо му пошепнах:

— Никола, намерих откъде може да се избяга. Ще можеш ли да се промъкнеш до Верхоянск? Ще ти дам топли дрехи, револвер, торба сухари и сушено месо.

— А ти? — попита пак така тихо Никола.

— Не бива да бягаме двама. Могат да ни хванат. Но ако ти не стигнеш до Верхоянск, тогава ще тръгна аз. Впрочем ако не искаш да тръгнеш сам...

— Засто не искаш? Искас! Тука скуцно. А заето Верхоянск?

— Ще занесеш там едно писмо. Тръгваш ли?

— Ами да — отговори Никола.

— Само че хубавичко си помисли, Никола! Не те принуждавам... Защото, ако те хванат, този път няма да се отървеш така лесно. Могат да те убият.

— Мецка бие и цовек бие — формулира Никола своя фатализъм.
— Кога тръгва? Сега?

— Не, ще почакаме малко. Трябва всичко да обмислим и приготвим. Пък и слънцето скоро ще почне да се показва. Зимата си отива.

— Не трябва слънце. Аз всицко визда. Силно иска сега.

С голяма мъка успях да го склоня да не тръгва на път веднага. Започнахме да готвим Никола за бягството. Реших да му дам топлата си двойна шуба и ботушите си. Никола би могъл да ми ги „открадне“. Револвер успях да набавя от Нора. Оставаше ни да се запасим с храна. Това беше най-трудното. Наложих се по време на обед незабелязано да слагам в джоба си парченца хляб и сухари.

Икономисваше и Никола, но аз не му позволих да намалява дажбите си — той трябваше да събира сили.

Нора също отделяше запаси. На нея отведнъж ѝ се отвори „вълчи апетит“. Скоро торбата, която пазехме под моята възглавница, се напълни доста добре. Още няколко дена и Никола можеше да потегли на път.

Но трябваше да се погрижим подозрението да не падне върху мене. Ако Никола не се добера до Верхоянск и загине, тогава ще тръгна аз. Трябваше да се пазя за този случай.

XIV. „НОМЕРАТА“ НА МИСТЪР КЛИМЕНКО

По мой съвет няколко дена преди бягството Никола почна да говори пред другарите си, че животът в подземното градче му е дошъл до гуша и е решил да бяга.

— Другарят Клименко нисто не знае. Ако знаесе, стесе да ми даде да разбере — казваше Никола.

Всички го разубеждаваха, плашеха го със страшно наказание, но Никола си знаеше своето: звяр бие — цорек бие, все едно. Той не може повече да търпи.

Имаше известна опасност, че някой от посветените в тайната на Никола ще донесе на Бейли за предстоящото бягство. Но трябваше да се решим на този риск. За всеки случай Никола насочваше хората по лъжлива следа. Той им казваше, че иска да повтори първия си опит — да бяга през отвеждащата тръба. Дори да донесяха на Бейли за плановете на Никола, той щеше да бъде съвсем спокоен, защото знае, че този опит предварително е обречен на неуспех. По такъв начин всичко като че ли беше вече готово.

Най-после настъпи денят, по-право нощта на бягството. Разбрахме се с Никола, че той, вече готов за път, ще дойде на площадката; когато всички заспят.

В уговорения час аз и Нора стояхме на площадката. Нощта беше доста тъмна. Само бледите ивици на северното сияние като далечен лъч на слаб прожектор браздяха понякога небето.

Времето минаваше, а Никола не идваше. Почнах вече да се безпокоя, когато вратата към площадката се отвори и той влезе.

— Защо закъсна толкова? — попитах го аз.

Той широко се усмихна.

— Аз хитър — отговори той. — Работил в тръбата и цакал всицки да излезе. После тръгнал е гръб напред, да видят моя такава следа.

Ненапразно Никола беше прекрасен следотърсач. Той знаеше как зверовете оплитат следите си, за да объркат ловеца, и беше решил да се възползува от тази тяхна мъдрост, като добави към нея и човешката си хитрост. Той тръгнал да излиза заднишком и оставил пресни следи по остатъците от сняг и смет в тръбата, така че при разследването би могло да се помисли, че е минал по тръбата към изхода.

— Е, хайде, желая ти успех! — казах развълнуван аз и му дадох писмото.

— Не е лосо — отговори Никола. И като се надвеси надолу, каза: — Обаце високо. Нисто. Долу меко. Проставай, другар! — Той ми стисна ръката и кимна на Нора: — Проставай, момице.

После смело прекрачи железния парапет на увисналото над бездната балконче, спусна се на ръце до края, вися един миг във въздуха и отпусна пръсти.

Наведох се надолу, като се вглеждах жадно в полумрака. Тялото на Никола летеше надолу и ставаше все по-малко. Той трябваше да лети не по-малко от четиридесет метра, преди да стигне снежния склон.

Ето, краката му докоснаха снега и цялото му тяло потъна в снежната маса, сякаш беше направил скок във вода. Напрягах зрението си, но нищо не видях. Никола изчезна в снежната преспа. Може би се преби, изгуби съзнание?... Вълнистите зеленикаво-розови платница на северното сияние почнаха леко да се полюляват по небето и осветиха снега с неустойчива трепкаща светлина. Съзрях дупката, която тялото на Никола остави в снега, но той все още не се виждаше.

— Гледайте, гледайте, долу нещо мъдра... — каза развълнувана Нора.

— Къде? Нищо не виждам. Привижда ви се.

От лумванията на северното сияние сенките непрекъснато се движеха — ту се сгъстяваха, ту избледняваха.

— Не, не там! По-надолу, много по-надолу!

Погледнах по-надолу от мястото на падането и видях на цели двадесет метра разстояние от него нещо много малко да мърда в снега.

— Ръката му! — възкликна Нора, която виждаше по-добре от мене.

Напрегнах зрението си и най-после се убедих, че изпод снега наистина се вижда ръката на Никола. От силата на падането той беше

пробил пухкавия, още неслегнат горен пласт на снега, пронизал го беше като куршум на няколко десетки метра надолу и сега пробиваше дупка да се измъкне навън. Показа се и другата му ръка, рунтавият му калпак. Ето, той се измъкна наполовина. Наведе се, измъкна се най-после целият, обърна се с лице към нас и ни помахаше с пъхнатите си в ръкавици ръце.

Едва сдържах приветствения вик, който беше готов да се изтръгне от гърдите ми.

Никола ни помахаше още веднъж с ръка, легна на едната си страна и се затъркаля надолу по полегатия склон. Така се дотъркаля чак до дъното на теснината и се превърна в едва забележима точка. След това, като се препъваше и затъваше в снега, запълзя към изхода на клисурата. Той нямаше ски — не можахме да му дадем, но това не го смущаваше. „Сте си направя“ — казваше ми той.

Да, Никола ще се справи! Той се беше приспособил към суровия живот на „окаяния край“ също като зверовете, за които ходеше на лов. Само да не попадне в ръцете на Бейли, а с природата и четирикраките врагове той ще се справи.

Светлината угасна. Изгубихме Никола от погледите си, но дълго още продължавахме да се взираме в тъмната бездна.

— Време е да вървим. Не бива да оставаме дълго тука — каза Нора.

— Да, да вървим — отговорих аз и откъснах най-после очи от бездната. — Утре ще бъде ден на разплата. Мистър Бейли навярно ще ме повика на разпит... Нора, искам да ви помоля нещо. Нямате ли втори револвер?

— Защо ви е?

— Ако Бейли реши, че съм виновен за бягството на Никола, аз... ще му тегля куршума.

Нора се замисли:

— Не зная... Нямам друг револвер. Може би баща ми има. Ако успея да намеря, утре ще ви го донеса. Елате по-рано в лабораторията.

С благодарност й стиснах ръката. Да, Нора беше човек с характер. Тя не се побоя да стане съучастничка в бягството, не се страхуваше да помогне и в замисляното от мене убийство.

Спах лошо. Към два часа през нощта, когато току-що бях задрямал, на вратата силно се почука. Докато се обличах набързо, аз

попитах кой чука.

Чух гласа на Уилям. „Край! Бейли вече знае всичко и ме вика на разпит“ — реших аз и отворих вратата. Влезе Уилям, придружен от двама въоръжени. Неволно обърнах внимание на лицата им — енергични и изразителни. Двамата „джентълмени“ приближиха до мене и грижливо ме обискираха. В този момент се зарадвах, че не успях да получа от Нора револвер. След това Уилям и младите хора старателно и вещо претърсиха цялата стая. За щастие в нея нямаше нищо, което да ме компрометира. Като свършиха с обиска, „джентълмените“ ме поведоха към кабинета на Бейли.

Той ме посрещна с бурно негодувание.

— Това са пак ваши номера! — развика се той, като разтърсваше заплашително юмруци. — Не можете да се примирите с това, че търгувам с Марс и нарушавам външната ви търговия, нали? О, разбира се, мистър Бейли е престъпник! Трябва да го съди Върховният съд! Как не! Мистър Бейли ще лиши от въздух руските работници и въздухът ще се раздава само с купони в кооперациите на профсъюзните членове, нали? Ха-ха-ха! Така ли е? Английските интриги на империалистите, нали? О, аз зная какво мислите. И ми се струва, че ще трябва да заемете мястото си в пантеона. Пиедесталът отдавна ви чака.

Бях вече подготвен за това нападение и затова играех добре ролята си. Изчаках Бейли да млъкне и спокойно, но „искрено“ учуден го попитах:

— Какво има, мистър Бейли? Не ви разбирам. Струва ми се, че не съм заслужил упреци. Работя усърдно в лабораторията и в нищо не съм се провинил.

— Лъжа! Много добре знаете всичко! Къде е Никола?

— Не зная. Тази нощ не е нощувал при мене. Мислех, че е на работа или се е провинил нещо и са го пратили в карцера.

— Лъжа! Лъжа! — закрещя Бейли. — Това са ваши номера! Да се повикат работниците, които са били с Никола.

Работниците дойдоха. Якутите потвърдиха, че Никола се затъжил за свободния живот и още преди няколко дена споменавал за бягство. Казвал, че го е страх да каже на Клименко, защото Клименко ще му се сърди. Но те не вярвали, че сериозно мисли да бяга, затова не съобщили...

Тези показания поохладиха малко гнева на Бейли. Моята непричастност в тази работа се установяваше от редица свидетелски показания.

— Не ви вярвам, и на тях не вярвам — каза Бейли. — Една банда сте всички! Един друг се прикривате.

И изведнъж, като си даде вид на безпристрастен съдия, той неочаквано за мене завърши:

— Но аз не мога да ви съдя без улики. Разследването ще продължи. А засега оставате под подозрение. Вървете си.

Върнах се в стаята си радостен, че всичко мина така благополучно. Само дано не им хрумне да огледат долината. Но хитруването на Никола с обратите следи би трябвало да насочи търсенията им по лъжлив път.

Сутринта, когато отидох в лабораторията, Нора ми пошушна:

— Не намерих револвер.

— Толкова по-добре — отговорих аз. — Не е така лесно да се убие мистър Бейли. Вече бях на разпит.

И аз ѝ разказах за нощните събития. Тя ме изслуша много внимателно.

— Само дано не намерят следи в долината — завърших разказа си аз.

— Не се тревожете — отговори тя. — Рано тази сутрин бях на площадката. Виелицата е скрила следите. Страхувам се само да не скрие завинаги и самия Никола...

— Никола няма да загине — успокоих я аз. — Той ще изчака виелицата като куче. И ще спи в снега като в люлка.

Същия ден вечерта три мене дойде мистър Люк с пакет под мишницата.

— Какво носите? Нов шах ли? — попитах го аз.

— И шах, и още нещо — отговори той, като развиваше пакета. — Ето ви един радиоапарат. Сам ви го направих. Мистър Бейли нареди да не идвате вече при мене в радиостанцията. А нали знаей, че много обичате да слушате вашия „Коминтерн“. И реших да ви направя мъничък подарък. Няма да ви бъде така скучно.

Готов бях да разцелувам Люк за неговия „мъничък подарък“. Той дори не подозираше каква голяма услуга ми прави. Като награда за

това още същата вечер оставих мистър Люк на два пъти да ми даде мат.

След това той собственоръчно нагласи радиоапарата, изпробва го и каза:

— Слушайте вашата Москва.

После ми пожела лека нощ и отиде, а аз жадно почнах да слушам.

XV. СВЕТЪТ СЕ ЗАДУШАВА

Седмиците минаваха една след друга. Мистър Бейли продължаваше да ме подозира, но не ме безпокоеше. Изглежда, че беше почнал да се убеждава в моята невинност. Малко по малко престанах да се безпокоя за себе си. Затова пък радионовините много ме огорчаваха. Недостигът на въздух се усещаше все по-силно. Намалването на атмосферното налягане се забелязваше вече не само от учените, но и от обикновените хора.

Най-напред бяха усетили разредеността на въздуха жителите на планинските места и мнозина от тях бяха принудени да слязат в долините. В долините пък недостатъчният въздух се отразяваше на болните. Астматиците почнаха да умират по време на припадъци, туберкулозните се задъхваха, дишаха ускорено, с това ускоряваха процеса на болестта си и предизвикваха кръвоизливи.

Машините, съобразени с обикновеното атмосферно налягане, спираха. Моторите на самолетите даваха засечки дори на незначителна височина. Буталата и помпите на машините капризничеха. Всичко това разстройваше производството и транспорта.

На всичко отгоре настъпиха силни студове, придружени от бури, и тези бури имаха странен характер. Вихрушките се носеха като предвестници на смъртта. Като че ли нечия злокобна ръка бързаше да лиши Земята от нейната атмосфера, усукваше въздушните струи на „сплитки“ и ги мятеше над облаците. А оттам, от надзвездните висини, върху Земята се спускаха ледени потоци студ. Земята изстиваше. Лишена от значителен слой на дебелия си атмосферен кожух, тя започна усилено да отделя в космичното пространство вътрешната си топлина.

Катастрофата настъпваше по-бързо, отколкото можеше да се очаква, ако се съдеше по огромните запаси въздушна „суровина“.

Попитях Нора как обяснява баща ѝ настъпването на всичките тези страшни явления. Нора отговори, че за баща ѝ и за мистър Бейли всичко това, изглежда, било до известна степен неочаквано.

— Баща ми дори искаше да се посъветва с вас — каза Нора. — Защото това се отнася повече до вашата специалност.

И аз бях удостоен с честта да бъда поканен при Енгелбрект. На съвещанието присъствува и Бейли. Той ни най-малко не беше огорчен от онова, което ставаше в света, по-скоро обратното — продавачът на въздух беше приятно възбуден, като уверен в картите си играч.

Съвещанието ни трая доста дълго. Правихме различни пресмяталия и стигнахме до извода, че преработеният в подземното градче въздух съставлява още една твърде малка част от атмосферата и изчезването му от общата маса на заобикалящия Земята въздух не би могло непосредствено да предизвика такива катастрофални явления.

— Но тогава какво става? — попита Бейли, като поглеждаше ту мене, ту Енгелбрект.

Най-после можах да изравня нашето положение! Мистър Бейли имаше нужда от моето мнение! Придадох си най-дълбокомислен вид и казах мнението си:

— Вентилаторите на мистър Бейли са променили обичайните посоки на вятъра, вследствие на което се е изменило и „опъването“ на атмосферната обвивка на земното кълбо — там, където обикновените въздушни течения са съвпаднали с изкуствено създадената посока, въздухът се е уплътнил, а се е разредил на местата, където по-рано е имало противоположни въздушни течения. Вследствие на това се е увеличила разликата между максимума и минимума на атмосферното налягане. Дейността на циклоните се е засилила. Сблъскващите се циклони са почнали да увличат въздушните вихрушки нагоре, по-високо от областта на нормалното им влияние. По този начин се е нарушила обикновената циркулация на въздуха не само по хоризонтала, но и по вертикала...

Видях, че Бейли и Енгелбрект слушат обясненията ми с напрегнато внимание.

— Възможно е тази картина да не отговаря съвсем точно на действителността — завърших аз, — но мисля, че в основни линии предположението ми е вярно. А основната ми мисъл е тази, че, като са нарушили обикновената циркулация на въздуха, вентилаторите на мистър Бейли са станали причина в играта да вземат участие и стихийни сили... Вие, мистър Бейли, приличате на доктор Фауст, който извикал „духа на Земята“, но не могъл да се справи с него.

Бейли прие сравнението с Фауст благосклонно, позасмя се и каза:

— Фауст е бил съвсем непрактичен човек. Нека „духовете на въздуха“ да си играят на свобода. Целият въпрос е там — да използваш тази игра по най-изгодния за себе си начин.

С това съвещанието ни свърши.

А радиото носеше все нови и нови известия. Пред лицето на ужасната катастрофа борбата за съществуване се изостри. Най-силните трябваше ако не да оцелеят, то поне да надживеят другите. А най-силните в света на капитализма бяха естествено капиталистите.

Дали самият Бейли ги беше снабдил с „въздушни консерви“, или богатшите бяха започнали самостоятелно да добиват течен въздух, за да не умрат от въздушен глад — така или иначе, но тази нова и най-скъпа валута се оказа в ръцете на капиталистите. Течният въздух излезе победоносно на пазара и накара всички други ценности да паднат в краката му. Той се продаваше в специална опаковка, която го предпазваше от взривяване и изпарение.

С новата валута богатшите почнаха да закупуват хранителни продукти и всевъзможни консерви. Изстудената Земя явно не можеше вече да ражда плодове и житни растения. Селското стопанство и животновъдството трябваше да загинат. Най-дълго можеше да живее оня, който е събрал най-големи запаси храна, вода, въздух и топлина. Надземното строителство спираше. На някои места хората вече почнаха да се заравят като къртици в земята. Там беше по-топло — долу, в херметически затворените жилища, можеше да се диша свободно, като се използват постепенно запасите от течен въздух.

Просто чудно колко бързо се развиваха събитията там, далеч от нашето градче!...

Цялата тази треска на егоистични мерки за самоспасяване ставаше пред очите на работниците, които на много места почнаха вече да се бунтуват. Позовавайки се на това, че вятърът от всички краища на земното кълбо духаше към ледените пустини на Сибир, буржоазията, а след нея и съглашателската преса твърдяха, че ужасната катастрофа, постигнала света, е дело на московските комунисти, които решили по този начин „да поставят света на колене“.

Целият свят беше обзет от безумие. Европа и Америка се въоръжаваха трескаво за война с „извергите на човечеството“.

А капиталистите продължаваха своята политика. Работниците отказваха да получават пари, които все повече се обезценяваха, и искаха „въздушна заплата“. Капиталистите бяха принудени да направят тази отстъпка, но установиха извънредно ниска норма — течният въздух се отпущаше в специални „термични“ балони с оглед на това работниците да не могат да правят запаси. Тъй като на много места (особено в Западна Европа, Африка и Америка) въздухът вече не достигаше, на работниците не им оставаше нищо друго, освен да работят за правото си да дишат. На пазара се появили маски, подобни на противогазовите, и на обществени места се показваха все повече хора с такива маски. Тъй като маските не бяха снабдени с радиостанции като скафандрите в нашето подземно градче, хората можеха да се разбират само с жестове.

„Така е по-добре — казваха си напрано фашистите, — ще има по-малко агитация.“ Впрочем хората от заможните слоеве се снабдиха с портативни радиотелефони. С такива беше снабдена и полицията.

Но агитаторите все пак се изхитряваха да водят пропаганда с помощта на позиви. Класовата борба се изостри рязко и някак отведнъж се оголи. Напрежението стигна до краен предел. На различни места пламваха „въздушни бунтове“ — тълпата нападаше складовете за течен въздух и ги разбиваше. По улиците вече се проливаше кръв...

По цели нощи не спях, за да слушам радиото. Имаше от какво да се отчае човек. Дори мистър Люк изгуби обичайното си безгрижие. Той по навик идеше при мене след дежурство, но вече без шаха.

— Мръсна работа — започваше да мърмори Люк. — Каква полза от парите, които натрупах при мистър Бейли? Парите нищо не струват. Да кажем, че за един балон, дори за бутилка течен въздух ще мога да си купя хубава къщичка. Но защо ми е сега тази къщичка? Земята се задушава...

— А кой е виновен за това? — питах раздразнено аз.

— Паникьорите и спекулантите — отговори той.

— А заради какво е тази паника?

— От глупост. Въздухът ще стигне, докато сме живи ние. Мистър Бейли няма да може да излапа всичко.

Не, не можеш да привлечеш Люк на своя страна. Дори пред лицето на една световна катастрофа той си остава все същият —

къщичката и собственото му благополучие продължаваха и сега да бъдат за него на първи план. Люк почна да ми действа на нервите. Давах вид, че ме боли главата или пък, че имам много работа, и се стараех по-скоро да се отърва от него и да седна пред радиоапарата си.

Нервите ми съвсем се разстроиха. Работата не ми спореше. Нора също се чувствуваше зле. От прекрасната ѝ руменина не остана и следа. Тя седеше бледа и отслабнала, вперила очи в една точка.

— Всичко загива — тихо шепнеше тя. — Ние тука дишаме чист, наситен с кислород въздух, а там — там гинат хора, задушават се деца... И никой от тях не знае причината...

Настъпи денят, когато реших да ѝ отговоря така, както отдавна може би трябваше да ѝ отговоря.

— Те ще узнаят — казах аз. — Никола е загинал, това е очевидно. Тази нощ тръгвам на път аз... Мистър Бейли е зает с американските си „конкуренти“ и новото преустройство, надзорът е отслабен и мисля, че ще успея да избягам...

Нора обърна лицето си към мене и беззвучно, като сомнамбул, каза:

— И вие ще загинете като Никола — изразът на лицето ѝ беше безнадежден, почти равнодушен.

— Нека да загина. По-добре смърт, отколкото това ужасно бездействие, когато хиляди хора са пред гибел.

— Да, по-добре смърт, отколкото това... — пак така беззвучно промълвя Нора.

Този ден тя се раздели с мене без обикновената усмивка. С всеки ден усмивката ѝ избледняваше, ставаше все по-печална и сега вече угасна, както и руменината ѝ.

— Сбогом — казах аз, като ѝ протегнах ръка.

— Сбогом — отговори тя.

— Вие... ще дойдете ли да ме изпратите? На площадката?

— Ще дойда — отговори тя. — Къде? На площадката ли? Ах, да, да... — И тя пак обори глава.

XVI. ИГРАТА ЗАПОЧВА

Оставих девойката и тихо излязох от лабораторията.

Върнах се в стаята си и уморено се отпуснах на стола. Усецах се опустошен. Откъслечни мисли се носеха в главата ми. Никола загина. Светът загива. Загива Нора... тя скоро ще полудее...

Машинално, по навик, си сложих наушниците на радиото.

Говореше „Коминтернът“... Нямаше музика, нямаше весели песни!... Непрекъсната информация за Земята, която се задушжава. Наистина у нас не беше като в чужбина... Нямаше зверска борба за последната глътка въздух. Правителството правеше всичко, за да намали паниката и да спаси населението. Но какво можеше да се направи!... Положението на пръснатото из селата население беше особено тежко. Нима това е краят?...

Исках вече да оставя слушалките, когато изведнъж чух новина, от която дъхът ми спря.

— ... Повече бодрост, другари! Днес правителството получи извънредно важно съобщение, което може да промени положението из основи...

И като повиши глас, говорителят отчетливо каза:

— Ало! Ало! „Ноздрата на Ай-Тойон“! Разбрано! — После с обикновен глас говорителят добави: — На вас, другари, това обръщение ви е непонятно, но вие скоро ще узнаете всичко за ноздрата на Ай-Тойон и ще си поемете дъх — в буквалния смисъл на думата ще си поемете с облекчение дъх.

Пръв въздъгнах с облекчение аз.

„Ноздрата на Ай-Тойон! Разбрано!“ Това бяха условните думи, които бях помолил да ми съобщят по радиото, в случай, че Никола успее да предаде писмото на заместника ми Ширяев. А Ширяев трябваше да предаде доклада ми в Москва. И тъй, Никола е жив и правителството знае всичко за подземното градче на мистър Бейли!

Бързо се облякох и изтичах на площадката. Нора още не беше дошла. Небето пееше със светлини. И ми се стори, че тази песен не е

вече така студена, чужда на Земята. На мене самия ми се поиска да пея, да викам. И аз неочаквано запях, за първи път през дългото ми затворничество:

*След хубавото идват скърби,
скръбта за радост е залог...*

— Вие сте полудял! — чух зад гърба си гласа на Нора. — Могат да ви чуят. Да пеете на студа?! Ще си простудите гърлото.

— Да, аз полудях! Нека да чуят. Нека да си простудя гърлото. Никола е жив! „Ноздрата на Ай-Тойон! Разбрано!“...

— Какво става с вас, Георгий? — за първи път ме нарече по име Нора.

Грабнах я неочаквано, вдигнах я във въздуха и се завъртях на площадката.

— Луд човек! Пуснете ме и разкажете какво има.

— Ух, слушайте! Всичко е чудесно. Получих съобщение по радиото. Никола е жив! Занесъл е писмото ми. Трябва да очакваме бързо развитие на събитията. Плененият въздух скоро ще бъде освободен. И ние с вас скоро ще хвъркнем във въздуха! Но това е нищо. Ще се постареем да избягаме в последния миг, когато бомбардировачите почнат да се вият над нас. О, това ще бъде прекрасен ден!

— Истина ли е това, Георгий? — възкликна тя и бузите ѝ отново поруменяха.

Радостта ѝ беше не по-малка от моята. Но скоро светналото лице на девойката помръкна. Аз вече можех безпогрешно да чета всички оттенъци в израза на това лице. Тя пак мислеше за баща си. Поведението му все още оставаше за нея мрачна загадка. После мислите ѝ взеха друга насока.

— Засега не трябва да тръгвате на това опасно пътешествие — каза тя. — Това е хубаво. Но изобщо е рано още да се радваме. Не е така лесно да се победи мистър Бейли. Той ще се защищава докрай. Той е страшен противник.

— Глупости! — викнах аз. — Не може един човек да устои срещу силите на цяла държава, срещу света.

— Кой знае? — отговори Нора. — Вие не можете да си въобразите какви страшни оръжия за разрушение притежава мистър Бейли.

— Но това поне ще бъде борба, а не безропотно умирање. И после... мистър Бейли има и „вътрешни врагове“. Наистина те не са много, но могат да станат по-опасни и от неприятелските армии.

— Тези вътрешни врагове са само двама, вие и аз — каза Нора. — Но вие сте прав. Те могат да направят много. О, ако и баща ми беше с нас!... — Тя наведе глава.

После изведнъж се изправи и решително каза:

— Ще дойде момент, когато ще поставя на баща си открито въпроса: приятел ли е, или враг...

Неочаквано отдолу подухна леден вятър. Откъм кратера се чу бучене.

— Вентилаторът пак заработи — каза Нора. — Мистър Бейли бърза да преработи остатъците от въздушната суровина. Стана студено... Да се прибираме...

Тази вечер се сбогувах с Нора и отнесох със себе си спомена за усмивката ѝ, сякаш бях видял слънце след продължителна зима.

Отново седнах пред радиоприемника.

„Коминтернът“ предаваше последно правителствено съобщение.

Началникът на експедицията Ширяев беше успял да определи центъра на посоката на ветровете. Правителството готвеше нова експедиция, която да изясни напълно причините за необикновеното поглъщане на въздуха на такава и такава ширина и сто тридесет и пет градуса източна дължина.

Усмихнах се, като чух това съобщение. Знаех, че Ширяев не е мръдвал от Верхоянск. Заслугата за откриването на „точката на поглъщането на въздуха“ се приписваше на него по мой съвет, за да не падне върху ми подозрението на мистър Бейли, на когото тази важна радиограма естествено ще бъде предадена. Представях си го как ще побеснее, като узнае, че местоположението на подземното му градче е вече открито. Това би изглеждало напълно правдоподобно, защото мощните му вентилатори известно време бездействаха и работниците от експедицията биха могли да дойдат доста близо до кратера, без риск да бъдат повлечени от въздушния поток.

Както винаги нашето правителство действуваше бързо и решително. За съжаление нищо не можех да съобщя на Революционния военен съвет за въоръжените сили на мистър Бейли — това оставаше за мене тайна. Успях да узная, че населението на градчето не е повече от петстотин души. Отначало този малък брой работници и служещи ме учуди. Но в предприятието на мистър Бейли всичко беше механизировано и рационализирано до последна възможност.

Петстотин души срещу цяла армия — нищожна шепичка! Но какви изстребителни машини ще пуснат в ход тези хора? Можех само да предупредя нашите бойци, че предстои трудна борба и трябва да са готови за всякакви изненади.

Така или иначе, развръзката щеше да настъпи скоро. Картите са раздадени, играта е започнала...

Със заповед мистър Бейли обяви в градчето военно положение. „Гарнизонът“ се готвеше за обсада. По гребена на кратера се появили наблюдателници с монтирани в тях „радиоуши“, които улавяха звуковете. По склоновете откъм външната страна на кратера се отвориха люкове, за съществуването на които не подозирах, и илюминатори с дебели стъкла. Зейналите дула на оръдията стърчаха от отворите на люковете. Гигантските вентилатори отново бездействуваха, сякаш да улеснят пътя на врага.

Наближаваше пролет. Времето беше тихо, безветрено. След продължителния зимен сън слънцето почна да наднича иззад хоризонта и да осветява заснежените върхове на планините с пурпурна светлина.

Настъпиха дни на напрегнато очакване. Но в градчето не се долавяше особено оживление. То изглеждаше пак така безлюдно и мъртво както винаги. Работата в лабораториите не спираше. Но беше ясно, че лабораториите и цеховете сега работеха „за отбраната“. Асансьорите бяха в непрекъснато движение — изнасяха снаряди за скритите батареи. Машините заменяха цели армии хора.

С Нора продължавахме да работим в нашата лаборатория и да превръщаме дългите колонки формули на професор Енгелбрект в нови начини за обработка и преработка на нашата въздушна „суровина“. Правехме редица опити, без да знаем крайния им синтез, резултатите и целите им. Това много безпокоеше Нора. Може би съдействувахме за

производството на нови средства за унищожаване на човечеството? На въпросите на Нора баща ѝ не казваше нищо определено.

Вечер излизахме с Нора на нашата площадка и наблюдавахме пустото небе. Летящите вестители не се виждаха (бях уверен, че новата експедиция ще се появи на самолети). Главните въздушни сили на СССР бяха далеч от нас и аз пресмятах за колко време биха могли да се прехвърлят тука. Според пресмятанията ми трябваше да минат още няколко дена, докато самолетите почнат да кръжат над главите ни, носейки ни смърт, но за човечеството — освобождение...

— Гледайте, при оръдията сякаш се появиха хора — каза Нора в една от тези вечери на мъчително очакване.

Погледнах тъмните люкове и видях, че се движат сенки. Изглежда, че радиоушите бяха доловили приближаването на самолети и защитниците на градчето се готвеха за въздушна атака.

С вълнение очаквахме да видим какво ще стане по-нататък. Всичко наоколо беше тихо. Слънцето залезе зад хоризонта и само нацърбената луна осветяваше неясно дивия пейзаж, който се простираше в краката ни. Беше студено, но не се прибирахме вътре.

Измина не по-малко от час. Изведнъж ярка светлина заслепи очите ни. Десетина огромни прожектора пламнаха като пръстен около кратера и осветиха далеч околността. От полярната нощ сякаш се пренесохме в сияещ тропически ден. Когато очите ни привикнаха със светлината, видяхме на хоризонта няколко сребристи водни кончета. В същото време до ушите ни достигна едва доловимото бучене на моторите.

— Летят — каза развълнувана Нора.

— Да! — отговорих тихо аз, като следях как далеч на запад мъничките водни кончета се превръщаха в лястовички, лястовичките в соколи... Все по-близо, по-близо... Един, два, три, четири... пет, шест... седем, осем, девет, десет... Цяло ято, наредени като жерави!

— Ето и там гледайте! — възкликна Нора.

От юг приближаваше още една такава ескадрила.

— И от север!...

Тътнежът на моторите вече изпълваше въздуха, кънтеше в долините и се връщаше като ехо. Западната ескадрила продължи да лети по права посока срещу кратера, а северната и южната бавно

завиваха на изток така, че да минат над градчето и да хвърлят бомбите си веднага след първата ескадрила...

— Скоро нищо няма да остане от нас! — каза Нора.

Спомних си нашия план за бягство, но продължавах да стоя като закован и да гледам.

Самолетите се приближиха толкова, че при ярката светлина на прожекторите можех да различа червените звезди върху долната страна на крилата.

— Странно — каза Нора. — Мистър Бейли сигурно има далекобойни оръдия. Самолетите са вече на разстояние един изстрел, а градчето защо мълчи?

— Навярно ви се иска по-скоро да видите тези птици улучени, нали? — пошегувах се аз.

— Искам по-скоро да видя развръзката... също както и вие.

Да, това беше истина. Аз също бях изпаднал в някакво нервно нетърпение — да узная неизбежното, да видя по-скоро силата на оръжието на мистър Бейли. И не стана нужда да чакам дълго. Хората при батареите се размърдаха, след това забелязах движения, като при изстрелване на снаряди. Но не чух никакъв звук.

— Това са пневматични оръдия, те стрелят с въздушни бомби — поясни Нора.

— Въздушни бомби? Какво е пък това? — попитах аз, напрягайки зрението си да не пропусна момента, когато снарядите ще настигнат самолетите.

Но действието на въздушните бомби се оказа друго.

— Не гледайте нагоре, а надолу — каза Нора.

Погледнах надолу и видях как по бялата повърхност на снега се вдигна снежен прах.

— Само това ли! — Бях готов да се усмихна.

Но какво става?... На мястото, където бяха паднали бомбите, снегът сякаш закипя. Вдигнаха се огромни кълба пара и внезапно със страшен рев, свистене и шум от земята се извиха нагоре вихрушки. Снежен спираловиден стълб излетя сякаш до самото небе, почна бързо да се разширява, да расте, като в същото време се разпиля и се превърна в бясна снежна виелица. Бейли вдигна снежна буря! Погледнах самолетите. Бялата пелена се приближаваше необикновено

бързо към тях. Ето, челният самолет изведнъж се изправи, завъртя се и полетя назад като подгонено от самум късче хартия.

Вторият, третият... Не минаха и няколко секунди и цялото въздушно ято се завъртя във въздуха като пометени от ураган есенни листа.

Сива мъгла забули небето.

Когато мъглата постепенно се разпръсна, небето беше пак така пусто, както преди. Луната се беше закачила с острия си край за скалистия връх, сякаш се страхуваше да не я постигне участта на самолетите, и гледаше унило мъртвите склонове...

Стоях поразен и дишах тежко. Тресеше ме. Нора се беше облегла на стената и пребледняла гледаше с широко отворени очи натам, където само преди няколко минути се виеха гордо стоманените птици. После тежко въздъхна. В думите ѝ се долавяше познатото вече отчаяние:

— Трудно е да се бори човек с мистър Бейли... Ето резултата...

— Това не е крайт, това е началото! — казах аз, но да си призная, в този момент в мислите ми се прокрадна съмнение в успеха ни. — Да видим какво ще стане по-нататък.

— По-нататък няма да има какво да гледаме — отговори Нора. — Човек трябва да е безумен, за да се реши на втора атака.

Нора излезе права — атаката не се поднови. Необходимо беше време, за да се оправят от удара и да се съобразят с опита от първата битка.

Но ние продължавахме да стоим на площадката и да гледаме на запад...

XVII. „ПОКАЗЕН ВЗРИВ“

Още на другия ден след първото настъпление на самолетите на Червената армия атаката се поднови. Ние с Нора бяхме в лабораторията, когато чухме тревожния сигнал. Спогледахме се и по мълчаливо споразумение веднага захвърлихме епруветките, бързо се облякохме и се качихме на балкона.

Беше дванадесет часът. Сива облачна пелена покриваше небето. Високо над нас бръмчеше слабо самолет. Но не се виждаше. Разбрах тактиката на нашите летци — да наберат голяма височина и да летят под прикритието на по-ниските облаци. Нашето командване, изглежда, беше решило да не хвърля големи сили, а да действа с единични нападения. При дадените условия тази тактика беше напълно разумна. Но, уви, и тя не постигна целта си.

Мистър Бейли беше наистина повелител на бурите. Още преди самолетът да стигне зенита, гигантските вентилатори задействуваха и пуснаха в небето мощен стълб въздух. Този въздушен таран проби облаците и те бързо се разпиляха. Показа се ясно синьо небе... А самолетът? Него така и не го видяхме. Сред рева на развихрилата се буря долових няколко задъхващи се, засичащи звуци на мотор, сякаш предсмъртен вик на ранен орел. Вятърът беше отхвърлил самолета заедно с облаците далеч настрани...

Още същия ден научих от радиото резултатите от първите боеве. Ако броят на жертвите не беше премълчан „по стратегически съображения“, както твърдеше Бейли, загубите на нашия въздушен флот не бяха толкова големи, както се боях, че могат да бъдат — убити бяха трима летци, имаше шестима ранени и два самолета бяха унищожени. Повечето от самолетите бяха успели да се оправят, но бурята ги беше отнесла на няколкостотин версти далеч. Въпреки тези загуби духът на настъпващите не беше сломен. Правителството обяви, че няма да прекрати борбата, докато врагът не бъде унищожен.

— Ще видим кой кого ще унищожи! — говореше високомерно Бейли. — Те още не са опитали всичките ми гозби!

През следващите няколко дни въздушните атаки продължиха, но все със същия резултат. Усилвателите на звука предупреждаваха дълго преди появяването на самолетите за тяхното идване, макар че нашите си служеха със заглушители, които почти унищожаваша шума на моторите. И всеки път самолетите биваха отблъсквани далеч назад. „Ноздрата на Ай-Тойон“ вече стана известна на целия свят. Тя усилено изпускаше въздух и сега обаче не го поемаше, за да не поеме заедно със самолетите и бомбите, които биха могли да избухнат във вентилатора.

Най-после нашите летци, изглежда, се убедиха, че атакуването на града по въздуха е невъзможно. И въздушните атаки бяха прекратени.

— Поумняхя — каза Бейли. — Жалко само за въздуха, трябваше толкова нещо да изпуснем! Но няма война без загуби; аз пак ще си прибера въздуха. Те пак ще дойдат при мене, на колене ще допълзят! И ще се молят за глътчица въздух!...

Отново се проточиха дни на тревожно очакване. Патрулите, застанали в наблюдателниците си, напомняхя, че сме във война, но животът в градчето си течеше нормално.

Няколко седмици по-късно затишието беше нарушено от тътена на далечна канонада. Това приличаше на артилерийска стрелба, но не чувах никакви избухвания на снаряди. Беше на разсъмване. Бързо се облякох и излязох в коридора. Там неочаквано се сблъсках с Бейли.

— Вашите другари не мирясват — рече злобно той. — Докараха далекобойни оръдия и искат да разрушат градчето. Глупци! Не разбират, че с това само ще ускорят гибелта на целия свят. Сега вече няма нужда да крием присъствието ви при мене. Елате в радиостанцията, трябват ми.

— Изпратете радиограма — каза Бейли на Люк, когато влязохме при него.

Люк седна до преподавателя. Бейли почна да диктува:

— „До командувачия армията. Прекратете незабавно бомбардировката. Ако само един снаряд попадне в подземното градче на мистър Бейли, ще стане световна катастрофа. В градчето има огромни запаси течен водород. При изтичането и възпламеняването на водорода ще стане съединяване на водорода с течния въздух и въпреки крайно ниската температура на течния въздух това съединяване ще даде гърмящ газ с колосална температура на пламъка поради голямата

концентрация на кислород в течния въздух. Ще се развие такава топлина, която в миг ще превърне всичкия течен въздух в газообразен. Ще избухне небивал по силата си взрив. Ще се вдигне ураган, който ще помете градове и села от лицето на земята. Ще се разрази нечувана в историята на човечеството катастрофа. Калименко.“

— Вие искате да дадете радиограмата от мое име? — попитах учудено аз.

— Да, от ваше име. А вие самият нима не искате да предотвратите страшната катастрофа? Те ще повярват по-скоро на вас, отколкото на мене. Аз не лъжа. Вие с очите си видяхте течния водород, езерата течен въздух и купищата въздушни топчета. Най-последно, ако не ми вярвате, можете да попитате професор Енгелбрект.

„Нима Енгелбрект е на страната на Бейли?“ — помислих си аз.

— Не мога да изпратя такава радиограма — казах аз.

— Защо?

— Защото вярвам само на онова, което съм видял с очите си. Действието на въздушните топчета не ми е известно.

— Ах, така значи! Не ми вярвате? Е, добре, аз ще ви дам възможност да се убедите. Това няма да ми струва евтино, но на вашите другари ще им излезе още по-скъпо.

И като се обърна към Люк, добави:

— А вие все пак изпратете телеграмата от името на Калименко. Ще минем и без неговото съгласие!

— Но аз протестирам!

— Протестирайте, колкото си щете... Да вървим.

Не мръднах от мястото си.

— Да не искате да ви арестувам?

Бях му в ръцете. Арестуването ми нямаше да помогне с нищо, а на свобода аз все пак бих могъл да причиня вреда на Бейли. Трябваше да се подчиня.

Телеграмата беше изпратена и приета. Известно време оръдията мълчаха — навярно командването се съветваше с Москва. Но на другия ден оръдията отново загърмяха. Един снаряд избухна в подножието на кратера. Бейли реши, че повече не бива да се рискува, и нареди „да се даде нагледен урок“. Отново беше изпратена радиограма, която този път предупреждаваше, че мистър Бейли ще „изпразни“ една милионна част от запасите на въздушното си оръжие,

за да убеди врага и целия свят как ще въздействува взривяването на цялото градче.

На западния склон на кратера изтърколиха няколко качета, пълни с безобидни на вид лъскави топчета. Всички люкове бяха плътно затворени. Бейли повика мене и Нора да наблюдаваме действието на взрива от едно малко прозорче, пробито в скалата недалеч от върха ѝ. В прозорчето беше монтирано дебело петсантиметрово стъбло.

— Хайде, полюбувайте се сами — каза той — на действието на моите топчета.

— Засега, както виждам, те си стоят спокойно, независимо от това, че температурата на въздуха е само дванадесет градуса под нулата, а атмосферното налягане е дори по-ниско от нормалното.

— А вие да не искате да избухнат моментално? Че тогава не бихме могли да ги изнесем вън. Енгелбрект е изнамерил състав, който забавя изпаряемостта и избухването. Почакайте малко...

— Но щом е така, защо не обвинете в този предпазен състав всички топчета?

— Никакъв състав няма да помогне срещу температурата, която се развива при избухването на артилерийски снаряд. Гледайте, започва се!...

И наистина видях, че топчетата, които бяха отгоре, почнаха като че ли да димят. Скоро качетата се покриха с облак пара. Този облак растеше с необикновена бързина и почна да забулва цялото пространство пред очите ни.

— Това още не е взрив — каза Бейли. — То е само изпаряване на предпазната обвивка. А ето сега... — Той не успя да довърши.

Нещо изтрещя, бухна — и аз изгубих съзнание.

... Когато отворих очи, видях над себе си небето, по което облаците се въртяха и разкъсваха като в бесен водовъртеж. От външната стена на нашето помещение не беше останало нищо. Отнесен беше също целият връх и поривът на урагана, изглежда, е бил толкова силен, че за щастие върху нас не беше паднал нито един камък — всички бяха отвени като слама. До мене лежеше Нора, а до задната стена — Бейли с пукната глава. Край него пълзеше бавно локва кръв.

Погледнах планинската долина и не я познах. От гората не беше останала нито следа. Дърветата бяха изтръгнати с корен и отнесени

неизвестно къде. Планинските зъбери и дори цели върхове — отсечени.

Точно срещу мене в планината се беше отворила нова клисура, зад която се виждаше безбрежна снежна пустиня... Там вятърът още бушуваше, но край нас беше сравнително тихо.

Опитах се да седна. Цялото ми тяло беше натъртено и ме болеше много по-силно, отколкото в деня, когато ме всмука вентилаторът. Погледнах пак Бейли. Устата му беше полуотворена, очите оцъклени. Той беше мъртъв. Толкова по-добре!... Сам си докара смъртта.

Наведох се над Нора и почнах да я свестявам. Тя не беше ударена никъде, но беше в пълно безсъзнание. Трябваше доста време да се мъча с нея. Изкуственото дишане не помагаше. Вече бях се отчаял, когато си спомних начина, по който биенето на сърцето се възстановява чрез чести почуквания с юмрук в областта на сърцето. Това помогна. Пулсът се засили и Нора най-сетне отвори очи.

— Как сте сега? — попитах аз.

— Благодаря ви, сносно. Къде е мистър Бейли?

— Убит е — отговорих аз, без да скривам радостта си.

Но в същия момент чух зад себе си хъркане. Веднага след това Бейли глухо каза:

— Дявол да го вземе!... Аз май се престарах.

Той заопипва с ръка пода около себе си.

— Не мога да си вдигна главата — все така глухо каза той. — Помогнете ми.

Допълзях до Бейли и го повдигнах да седне, като го облегнах о стената. Главата му клюмна на една страна.

— Петдесет хиляди атмосфери налягане... Главната вълна трябваше да мине по посоката на загарването... Нагревателят беше обърнат на запад. А все пак такова контузване... — мърмореше Бейли, анализирайки грешката си. След това почна да охка и затвори очи.

Изведнъж една мисъл се стрелна като мълния през ума ми. Мистър Бейли ми беше в ръцете! Ако аз го... Никой няма да узнае!... Наведох се, взех едно голямо парче камък и вече го вдигнах над главата на Бейли... Нора бързо ме хвана за ръката и я отклони встрани.

— Как не ви е срам... да убивате ранен, болен, беззащитен човек! — шепнеше тя.

Смутих се. Камъкът падна от ръката ми.

— Но няма вие сама...

— А? Какво?... Какво си шепнете? — попита мистър Бейли, който беше поотворил дясното си око.

— Трябва да ви пренесем в стаята, сега ще повикам хора — каза Нора, като търкаше побелелите си от студа страни. — Мистър Клименко, повикайте някого да помогне.

Колебаех се. В този момент през натрошената врата се промъкна Уилям. Дрехата му беше раздрана, лицето му — в синини и драскотини. Изглежда, че и той си беше изпатил от взрива. Веднага след него пристигнаха двама слуги и понесоха Бейли, като провряха с голямо усилие тялото му през разкътаната врата.

Нора гледаше картината на разрушението.

— Какъв ужас! — каза тя.

— Вие скоро ще се разкаете за милосърдието си...

— Възможно е, но иначе не можех да постъпя — отговори девойката. — Това беше по-силно от мене.

XVIII. БЕЙЛИ СИ СВАЛЯ МАСКАТА

Наложи се Нора да се грижи за ранения Бейли. Положението му беше доста сериозно. Мъчеха го болки в главата. От време на време бълнуваше. Първите няколко нощи Нора не се отделяше от него.

— Е, как е? — питах Нора при всяка среща с тайната надежда, че Бейли няма да оживее.

— Все в същото положение — отговаряше Нора и като виждаше разочарованието ми, смутено казваше: — Навярно ме упрекувате в слабоволие, но това е по-силно от мене, вече ви казах. Аз не мога...

— А настроението му какво е?

— Тази сутрин дойде на себе си и каза: „Направих си порядъчна цицина, но цицината на враговете ми сигурно ще бъде по-голяма“.

Бейли беше прав, „показният взрив“ беше направил огромни опустошения. На хиляди километри на запад, накъдето е била насочена главната сила на взрива, страната представляваше печално зрелище. Като че ли гигантски бръснач беше минал по земното кълбо и беше обръснал до голо вековни гори, селища, градове... Реките бяха излезли от бреговете си и наводненията довършваха делото на бурята. Онези, които се бяха спасили от вятъра, намериха смъртта си във вълните. Трупите на хора и животни бяха пръснати навред, цели къщи бяха отнесени на планинските върхове или в езерата, понякога на стотици километри далеч.

Особено беше пострадала ивицата земя между шестдесет и седемдесет градуса северна ширина. За щастие огнището на въздушния взрив беше далеч от най-гъсто населените места на Европейската част на СССР и Западна Европа. Уралският планински хребет също беше задържал до известна степен урагана. Уфа, Свердловск, Перм и други градове, разположени недалеч от Уралския хребет, пострадаха по-малко от Поволжието; при Урал вятърът сякаш беше направил огромен скок и се беше стоварил с цялата си маса върху Самара, Нижни Новгород, Вологда и по-нататък — Москва, Рига, Варшава. Полша, Германия, Северна Франция и Англия имаха такъв

вид, сякаш там беше станало много силно земетресение. По-нататък ураганът беше преминал над Атлантическия океан, потапяйки много параходи, беше се прехвърлил по източните брегове на Северна Америка и причинил огромни разрушения в Канада и Съединените щати, беше се понесъл през Тихия океан към бреговете на Япония, обикаляйки по този начин цялото земно кълбо. Прелетял и над азиатските пустини, вятърът беше описал пълна окръжност. В една бурна нощ нашата планина се тресеше като в треска под напора на източния вятър. Така, намалявайки все повече силата си, ураганът обиколи земното кълбо четири пъти. Периодичните му пориви се усещаха още дълго след това.

Беше даден добър урок! Цял свят потрепера от ужас.

Легендата за престъплението на болшевиките, които уж се готвели да задушат света, се разсея. Името на Бейли не слизаше от устата на хората, след като той сам даде радиограмата „До всички! До всички! До всички!“, с която призоваваше хората да признаят властта му и да сложат оръжие. В най-пострадалите държави цареше паника. Печатът искаше примирие, предлагайки веднага да започнат преговори с мистър Бейли за споразумение.

И единствен Съветският съюз обяви, че няма да сложи оръжие, докато врагът не бъде победен. Това решение предизвика взрив от възмущение в печата на Германия, Англия, Франция и Съединените щати. Ако СССР се опъва, тогава европейските държави и Америка могат да сключат мир с мистър Бейли и без него. Ако пък СССР се противи на това, „срещу него ще се надигне целият свят“.

И наистина скоро правителствата на Германия, Франция, Англия и Съединените американски щати изпратиха до мистър Бейли радиограма, с която му предлагаха да изложи условията си за мир.

Бейли не ги накара да чакат много. Той ултимативно предложи три точки:

1. Повсеместно установяване на диктатурата на едрия капитал.
2. Физическо унищожаване на комунистите.
3. Монополът за продажба на въздух остава на мистър Бейли като гаранция, осигуряваща непоклатимостта на установяваната от него политическа система.

Най-после показа истинския си образ. Аз и до този момент се съмнявам дали той наистина е водил „външна търговия“ с Марс. Но „земните“ му цели ми станаха напълно ясни, когато узнах за този ултиматум. Бейли преследваше социално-политически задачи, той искаше завинаги да закрепости работническата класа, като ѝ предоставяше възможността да работи за правото да диша, „да диша“ в буквалния смисъл на думата. Буржоазните правителства намериха условията на мистър Бейли за повече от приемливи. Но сред работническите маси ултиматумът предизвика най-жив протест. Капиталистите обаче се надяваха да се справят бързо с работниците. „Който е против нас, ще остане без въздух“ — отговаряха лаконично защитниците на споразумението с Бейли.

Светът беше изправен пред ново най-ужасно кръвопролитие. Впрочем реакционният печат (още на втория ден след ултиматума) заяви цинично, че този път революцията, ако работниците рекат да вдигнат революция, ще бъде „съвсем безкръвна“, като с това намекваха, че класовият враг ще бъде просто задушен.

Съобщих тези новини на Нора. Тя ги изслуша мълчаливо, само устните ѝ трепнаха.

— Не може повече да продължава така — каза тя, като помълча. — Още днес трябва да поговоря с баща си. Елате в полунощ на нашата площадка. Ще ви разкажа всичко, което науча от него.

Вечерта при мене се отби мистър Люк. Той беше необикновено мрачен. Този път не ми предложи да играем на шах, а почна да се разхожда навъсен из стаята и да подвиква от време на време най-солени ругатни.

— Май нямате настроение, а, мистър Люк? — попитах го аз.

— Какво ти настроение — избоботи той. — Дано дяволите да им изтърбушат червата, и на мистър Бейли, и на всичките ви „другари“!

— Какво е станало, мистър Люк?

Люк застана, разкراчил широко крака, скръсти ръце на гърдите си и отговори с трагичен тон:

— Станало е това, че в градчето няма вече нито капка джин!

— Как тъй! — извиках аз учуден. — Че нима запасите на градчето се свършват?

— Свършиха се! — озъби се мрачно Люк. — Няма джин, а скоро няма да има и какво да ядем освен замразено месо! — Той помълча

малко, сетне махна с ръка и продължи: — А бе какво ще крия! Вие и без това няма да избягате от този капан за мишки. Доставяха ни се запаси отвън, със самолети. Мистър Бейли през цялото време държеше връзка с външния свят. Въпреки всичкото му богатство, той сам нямаше да може да организира и да поддържа едно такова предприятие. Мистър Бейли не е сам. Той има много съюзници. И те през цялото време го подкрепяха, попълваха ни запасите... Но сега сме блокирани. Вашите летци — тях и бури не ги морят! — са направили такъв кордон, че гарга не може прехвъркна, камо ли самолет! Изпратихме до съюзниците си в Англия вече три отчаяни телеграми и получаваме един и същи отговор: „Няма възможност. Потърпете, скоро ще бъде сключен мир“. Потърпете! — завърши сърдито Люк. — Те там могат да търпят. А не питат какво ми е на мене тука!...

Това, което мистър Люк ми каза, беше за мене цяло откритие. Само в едно отношение Бейли излезе по-силен, отколкото го мислех. Оказа се, че той не се бори сам, а е начело на капиталистически заговор. Може би силите на целия международен капитал поддържаха Бейли. „Продавач на въздух“ — това беше само ловка маневра, за да не възбуди гнева на работниците и селяните срещу всички капиталисти. Работата беше представена така, сякаш някакъв маниак или злодей е завладял въздуха, а капиталистите само са принудени да приемат условията му!

От друга страна, както научих от Люк, положението на самия Бейли и на градчето му беше почти катастрофално. А капитулира ли градчето, ще се провали целият заговор. Работниците не знаеха това, не го знаеше и правителството на СССР. Неслучайно другите държави толкова бързаха да сключат мир с мистър Бейли. Настъпват решителни дни. Сега вече всички средства са позволени... И ако Нора няма сили да пречука мистър Бейли, тогава аз ще го направя!

Новините, които Люк ми събщи, бяха толкова важни, че реших да го възнаградя и измъкнах изпод кревата си бутилка джин, с която се бях запасил преди седмица.

Като видя любимата бутилка, мистър Люк издаде нещо като ръмжене и се нахвърли на нея като звяр на плячка. Той започна да пие направо от бутилката и си пое дъх чак когато изкърка половината джин. После си избърса устните, запуши я грижливо, мушна я в джоба си, благодари ми и си отиде.

ХІХ. РАЗВЪРЗАНИ РЪЦЕ

Погледнах часовника. Беше дванадесет без десет — време е да отивам на площадката.

Нора още не беше дошла. На небето разцъфтяваха лилаво-зелени букети, кръстосваха се весели жълти и небесносини ивици. На хоризонта трепкаха някакви бледооранжеви завеси. Днес на небето имаше празнична илюминация. Кислородните и неоновы спектри танцуваха кадрил със спектрите на азота и хелия.

Вратата зад мене тихо скръцна. Обърнах се. Нора!

Тя беше пребледняла като труп на замръзващ човек. Девојката мълчаливо дойде до мене, сложи ръце на раменете ми, приближи лицето си до моето и внезапно силно ме целуна. От неочакваната нежност дъхът ми опря.

— Нора! — възкликнах аз тихо.

Тя бързо се дръпна от мене и каза:

— Сега всичко е наред. Трябва да слеза долу, при езерото с течен въздух. Баща ми ме праща там — добави многозначително тя — и мистър Бейли. Да вървим.

— Нора! Нора! Но какво каза баща ви? И какво значи всичко това? Защо сте така бледа?

Всичко, което исках да ѝ кажа, ми изхвърча от главата. Държането на девојката беше толкова необикновено и тя говореше така властно, че аз тръгнах като автомат след нея. Нора вървеше много бързо. На няколко пъти я повиквах и се опитвах да заговоря, но девојката само ускоряваше крачки.

Влязохме в стаята, където се пазеха дрехите за влизане в пещерите на абсолютния студ.

— Помогнете ми по-скоро да се облека — каза Нора — и нищо не питайте. Скоро ще узнаете всичко.

Принуден бях да се подчиня. Облякохме бързо „водолазните“ костюми, спуснахме се с асансьора, минахме мълчаливо покрай редица врати и влязохме в подземната пещера. Небесносиньото езеро

от течен въздух вдигаше лека пара. Студената светлина на лампите осветяваше ярко пътя ни.

Вървахме по брега на езерото. Нора почна да забавя крачките си и на няколко пъти се препъна, сякаш краката ѝ не я държаха. Хванах я подръка, но тя я издърпа и каза:

— Да минем напред.

— Защо?

— Така трябва.

Покорно направих няколко крачки напред и изведнъж чух слаб вик. Обърнах се бързо назад и потреперах от ужас.

— Какво правите?! — почнах да викам аз.

Но беше вече късно.

Нора беше разтворила изолационния си костюм и беше открила главата и гърдите си...

Студът от двеста седемдесет и три градуса под нулата трябваше да я убие моментално. Изтичах при нея и с разтреперани ръце се опитах да сложа скафандъра на главата ѝ и да прибера дрехата на гърдите ѝ. Тялото на Нора за миг се покри с пухкав скреж и се втвърди като стомана... Дори очите ѝ, които останаха отворени, се покриха с тънък слой от скреж, а от устните ѝ, разтворени в усмивка, падна ледена топчица — последният дъх на Нора. Част от скрежа се отдели от тялото ѝ и се посипа като парцали сняг на земята...

— Нора! Нора!... Какво направи!... — виках аз обезумял.

Стоях пред снежната статуя на девойката и не знаех какво да правя. Изведнъж забелязах в краката ѝ четириъгълен, леко заскрежен предмет. Вдигнах го, избърсах скрежа и видях, че беше писмо.

Погледнах още веднъж Нора — скрежът беше слязъл по-надолу и беше облепил цялата ѝ фигура. Реших да я пренеса в „пантеона“ ѝ да я поставя на пиедестала, който мистър Бейли беше приготвил за мене. Струваше ми се, че това ще бъде най-добро погребение за нещастната девойка. Прегърнах с ръка вкочанената ѝ снага и се опитах да вдигна трупа. Но краката на девойката, споени от леда, който се беше образувал от изпарилата се вътрешна топлина на тялото ѝ, не се поместваха. Направих усилие да ги отлепя от земята и изведнъж усетих, че тялото се пропука и се разтроши на няколко парчета. Потръпнах, отпуснах ръката си и горната половина на тялото падна на една страна, придържана само от дрехата. Няколко къса от

замръзналото тяло паднаха от разтворената дреха като парчета от строшена статуя. Нора, живата, пламенна Нора се превърна само за миг в крехка, по-нежна и от порцелан статуя!...

Бях дълбоко наскърбен и потресен от това превръщане. Откъснах най-послед краката на девойката от земята, вдигнах на рамо порцелановите останки, занесох ги в „пантеона“ и ги сложих на пиедестала. Уви, там можах да възстановя само бюста на Нора... Изчистих внимателно лицето ѝ от скрежа, погледнах за последен път устните, които съвсем неотдавна ме целуваха, и излязох от мрачната пещера. Качих се горе, прибрах се бързо в стаята си, стоплих и изсуших внимателно писмото и почнах да го чета.

Нора пишеше:

„Мили приятелю!

Простете, че ви накарах да преживеете неприятни минути. Но аз се страхувах, че без вас няма да свърша онова, което трябваше да свърша. Вашето присъствие ми даваше сили.

Говорих с баща си. Принудих го да признае всичко. И сега зная какво го е заставило да работи с мистър Бейли.

Мистър Бейли измамил баща ми. Той го домъкнал в това градче, като му обещал да го пусне след една година. Но когато годината изминала. Бейли заявил на баща ми, че няма да го пусне. Ако пък баща ми не го послуша, тогава няма да излезем живи оттук — нито той, нито аз. Баща ми много ме обича. Той не можел да рискува живота ми и останал в градчето на мистър Бейли. Но му било тежко да признае, че се намира в плен. И затова ме уверяваше, че работата го задържа тук.

По такъв начин аз връзвах баща си. И заради мене той е бил принуден да вземе участие в тази ужасна работа.

Някога вие ме упрекнахте, че не приличам на своя працядо — революционер, миньора Енгелбрект. Да, трябва да си призная, че нямам неговата силна воля и неукротимата му енергия. Вековете и поколенията потомци очевидно са разпилели железния му характер. Аз не се

реших да убия мистър Бейли. И дълго не можех да се реша да задам на баща си съдбоносния въпрос за съучастието му в престъплението. Но все пак искам да умра като достойна правнучка на миньора Енгелбрект. Това е всичко, което мога да направя. Сега баща ми е свободен. Тежко ми е да му пиша. Но вие му предайте думите ми: «Татко, ръцете ти вече не са вързани. Постъпи така, както би постъпил на твое място миньорът Енгелбрект».

Сбогом. Нора“

Прочетох няколко пъти писмото. Горката Нора! Тя беше избързала. Ако бях успял да ѝ кажа онова, което научих от Люк, може би щеше да остане жива... И... тя ме обичаше. Но сега всичко е свършено. Все пак не всичко в писмото на Нора ми беше ясно. Може би баща ѝ ще ми обясни.

Вече се беше съмнало. Отидох при професор Енгелбрект.

Той седеше в кабинета, вдълбочен във формулите си. Като ме видя, професорът вдигна глава и спокойно попита:

— Не сте ли виждали дъщеря ми?

— С вашата дъщеря... с мис Елеонора се случи голямо нещастие — казах аз.

Енгелбрект пребледня.

— Какво има? Говорете!

Мълчаливо сложих на масата писмото на Нора. Ръцете на професора забележимо трепереха, но той се стараше да се овладее. Прочете писмото, погледна ме и глухо попита:

— Какво стана с нея?

Разказах му какво беше станало в пещерата на абсолютния студ. Вече бях почти спокоен.

Енгелбрект наведе глава и закри лицето си с ръце. Той поседя така няколко минути. Аз не наруших мълчанието. Когато махна ръцете от лицето си и вдигна глава, не можах да го позная — така се беше променил и състарил.

Енгелбрект стана с усилие, олюля се и отново седна.

— Аз я убих...

После изведнъж удари силно с юмрук по масата, очите му засвяткаха от гняв:

— Бейли я уби!

Като че ли у него се събуждаше душата на неговия праядо.

— Елате да отидем при този бандит! — извика той.

— Един въпрос, професоре — казах аз.

— Казвайте, но по-скоро...

— Мис Елеонора пише, че по думите ви Бейли заплашвал да убие и двамата ви, ако решите да заминете. А на мене ми казваше, че той не я спира.

— Това беше игра на мистър Бейли, игра на нерви. Той знаеше, че Нора няма да замине без мене. Аз пък бях принуден да поддържам у дъщеря си илюзията, че е свободна да замине. Ако тя узнаеше за своето робство, положението на всички ни щеше да се усложни още повече. Тя щеше да се почувствува нещастна.

— Е, добре, но ако тя все пак беше решила да замине?

— Мистър Бейли нямаше да я пусне.

— Но защо вие... не убихте Бейли?

— Много пъти съм мислил за това. Но убийството на мистър Бейли нямаше да промени положението. Мистър Бейли е само едно от звената на престъпната верига. Знаете ли от какви хора се състои населението на градчето, с изключение на неколцината якути общи работници? От синове на банкери и тузове! И те не биха ме пуснали, ако убиех Бейли. Те биха убили и мене, и Нора. Биха могли да убият мене, а нея да оставят жива... Какво щеше да стане с нея? Горката Нора, тя беше права: тя ми връзваше ръцете. Но ако знаех, че така ще постъпи... Впрочем сега е късно да се говори за това. Да, мистър Бейли не обича да се шегува. С мене щяха да постъпят точно така, както с колегите ми професори, които загинаха на „Арктика“. Убиха ги, защото не искаха да се подчиняват на мистър Бейли.

Професорът почна да рови в чекмеджето на бюрото си.

— Дявол да го вземе, къде се е дянал револверът ми?

Исках да кажа, че и Нора го беше търсила и не го беше намерила, но премълчах.

— Добре, ще минем и без него. Да вървим, мистър Клименко.

— Какво смятате да правите? — попитах аз.

— Да си поговоря открито с мистър Бейли...

Отиването ни при Бейли не беше съвсем сполучливо. Той вече седеше на креслото си, заобиколен от доверените си хора. Те бяха не по-малко от десетина души.

Като ги видя, Енгелбрект се навъси, но беше вече късно, за отстъпление.

— А, уважаеми професоре, колко навреме! — каза Бейли. — Току-що исках да пратя да ви повикат. Ние тук имаме малък военен съвет. Само че главата ми още не работи, както трябва...

Бейли млъкна и почна да рови с ръце блестящите мъниста върху сложения пред него поднос. Тези мъниста бяха последното изобретение на Енгелбрект — пресован въздух, затворен в специална обвивка. В нея въздухът не се изпаряваше при обикновена температура и можеше безопасно да се превозва. Само едно бързо повишаване на температурата би могло да предизвика взрив. Бейли усилено се готвеше за износ на въздух — той смяташе, че въпросът за мир при предложените от него условия е предрешен.

— Да, главата... — продължи мистър Бейли. — Не ми е в ред главата. Говориш и изведнъж току почнеш да дрънкаш глупости. Но и това ще мине. Седнете, сър... — Мене Бейли не ме покани да седна, само ме изгледа накриво, но не ме помоли да изляза.

— Аз отказвам да работя. Можете вече да не ме водите в списъка на служещите си — каза Енгелбрект, като продължаваше да стои прав.

— От-ка-азвате?! — попита Бейли и лицето му потъмня. — Какво значи това, сър?

— Значи онова, което казах.

— Тука всичко значи само онова, което аз съм казал — отговори Бейли вече разгневен. — Вие се забравяте, мистър Енгелбрект. Ако вие още сега не...

— Стига! — кресна неочаквано Енгелбрект. — Не искам да оставам повече в тази шайка от бандити!

— Това е бунт. Вие знаете ли какво ви очаква?

— Мръсник! — ревна Енгелбрект. — Ти уби дъщеря ми, ти изпълни земята с ужас, ти... ти... — Изведнъж той вдигна ръце, хвърли се върху Бейли и почна да го души.

Никой не очакваше такова нещо от Енгелбрект. Няколко мига съучастниците на Бейли седяха като втрещени, после изведнъж се нахвърлиха вкупом върху професора. Побързах да му отида на помощ.

Започна невъобразимо боричкане. Енгелбрект беше необикновено силен човек. Моите юмруци също работеха точно. Но враговете бяха повече. Те надделяваха. Бейли избяга зад бюрото си, барикадира се със столове и оттам почна да командува битката.

От вълнение той пак почна да говори несвързано и да крещи като бесен:

— Долу! На Марс! На Луната... Краят на света! Сто хиляди фунта лири стерлинги за един грам!

А Енгелбрект блъскаше на всички страни враговете, гледаше да докопа Бейли и хриптеше:

— Ще го убия... ще го разкъсам!

Силите ни се изчерпваха. Извиках на Енгелбрект:

— Назад! Отстъпвайте или сме загинали...

Енгелбрект се опомни малко, озърна се и видя, че положението е безнадеждно. Трима души се търкаляха на пода, но останалите, въоръжени със столове, бяха готови да се хвърлят в нова атака.

В ръцете на двама вече лъснаха дулата на автоматични пистолети.

Като се защитавахме яростно, ние с Енгелбрект, отстъпихме към вратата и хукнахме по коридора, преследвани по петите от враговете. Завихме зад ъгъла, скочихме в асансьора и се спуснахме един етаж подолу. Още няколко мига и се намерихме близо до извеждащата тръба. Входът към нея се оказа затворен.

— По-бързо! Тука! — извика Енгелбрект, който познаваше добре разположението на градчето.

XX. ОБРЕЧЕНИТЕ

Втурнахме се в съседната на тръбата пещера и побързахме да затворим вратата.

Това беше недовършено още помещение, в което възнамерявах да съхраняват запасите от сгъстен въздух. Хладилниците не бяха още монтирани и температурата в пещерата беше поносима. Временно тук бяха оставели и запасните вагонетки, и инструментите. Пещерата беше без осветление.

— Докарайте вагонетки! — изкомандува Енгелбрект и почна да прегражда входа.

Докарахме вагонетки до желязната врата, струпахме върху тях кирки, лопати и всичко, каквото ни попадна под ръка и което можахме да напитаем в непрогледната тъмнина. Входът беше барикадиран.

— Така — каза професорът, като свършихме тази работа. — Тук можем да се задържим известно време.

Стъпките на преследващите ни се чуваха глухо иззад вратата.

Скоро по вратата закънтяха удари. Ние мълчахме. След малко ударите престанаха и всичко затихна. Дали враговете се бяха убедили, че е невъзможно да отворят вратата, или промениха плана на атаката си, не знаехме, но бяхме доволни от тази почивка. Едва се държахме на крака от умора.

Енгелбрект легна и се изпъна в една вагонетка.

— Глупаво излезе — каза той. — Изгубих самообладание. Такъв ми е характерът. Търпя, търпя и накрая избухна...

Той млъкна.

— Смятате ли ме за съучастник в престъпленията на мистър Бейли? — заговори той след малко.

— Но нали не сте могъл... — побързах да го успокоя аз.

— Не, можех. Аз можех да предотвратя катастрофата, да спася хората, като пожертвувам своя живот и живота на дъщеря си. Не е лесно да се даде такава жертва. Но беше по-добре да загинат двама, отколкото хиляди, не е ли така?

— Защо е необходимо да се самобичувате? — свих рамене аз.

— Това не е самобичуване. Не ми е безразлично вашето мнение. Дъщеря ми не написа последното си писмо на мен, а на вас. Тя ви обичаше, нима не виждах...

Мълчах. Енгелбрект, този едър и силен човек, се измъчваше дълбоко и не можеше вече да таи мъката си.

— Но да не си помислите прекалено лошо за мене — каза той. — И да съм виновен пред човечеството, аз съм тежко наказан за това. По цели нощи не съм спал да търся изход. Търсех начин да хвърля фабриката на мистър Бейли „във въздуха“, но така, че това да не предизвика катастрофа. Напоследък вие с Нора работехте точно върху това. Съвестта ви може да бъде спокойна: вие не работехте за Бейли, а против него. И опитите бяха много сполучливи. Те бяха към своя край. И ако Нора не беше избързала... Горкото ми момиче!... Но аз дълго време не можех да реша задачата. Имаше дни, когато се отчайвах. И тогава решавах: днес всичко трябва да свърши. Ще убия Нора, после Бейли и най-послед себе си... Но когато Нора влизаше при мене, грейнала от свежест и младост... Ах!... — Енгелбрект въздъхна тежко. — Не ми даваше сърце да вдигна ръка. След това у Нора се породило недоверие към мене. Мислите ли, че не виждах този страшен въпрос в очите ѝ? Дали не е престъпник баща ѝ, човекът, когото тя обичаше толкова много и в чиято честност никога не се бе съмнявала!

Внезапно Енгелбрект стана и направи крачка към мене:

— Умря моето момиченце. Много ми е тежко!... Но знаете ли каква гигантска тежест падна от душата ми! Свърши се с „раздвоението на личността“... Ние с вас сме обречени. Не за себе си мисля сега. Съжалявам само за едно, че не можах да удуша бандита... Нас навярно искат да ни уморят от глад. За щастие не могат да ни замразят. Впрочем не е ли все едно? Нима Нора не се замрази...

Смъртта на девойката порази силно и мене. Аз я обичах и я изгубих в момента, когато узнах, че и тя ме обича. Но аз нямах на сърцето си оня тежък товар, който потискаше Енгелбрект. При това бях млад и настроението ми не можеше да бъде така безнадеждно, както настроението на Енгелбрект. Искаше ми се да живея.

— Кажете, изключено ли е да се излезе оттука? — попитах аз Енгелбрект.

Професорът беше крайно вдълбочен в мрачните си мисли и въпросът ми не стигна отведнъж до съзнанието му.

— Да се излезе? — повтори най-сетне той. — Да, не е леко. Ето тази стена е външна.

— Че тогава какво трудно има? — попитах аз. — Кирки имаме. Наистина тука е съвсем тъмно, но ние можем да работим и в тъмнината.

— Можем — отговори апатично Енгелбрект. — Но преди да пробием скалата, ще пукнем от глад. Напразен труд. Легнете като мене и чакайте спокойно смъртта.

Но аз нямах никакво намерение да чакам спокойно смъртта. Като си починах малко, станах, намерих опипом една кирка и отидох до стената.

В тъмнината се чуха звънливи удари.

— Не тук, вземете по-наляво — чу се гласът на Енгелбрект. — Там стената е по-тънка.

Преместих са няколко крачки по-наляво и почнах работа.

Уморих се и поседнах да си почина. Чух Енгелбрект да пъшка, чух леко подрънкване на желязо — професорът скочи от вагонетката.

— Много съм уморен, душата ми е уморена, за да дълбая скалата за спасяване на собствения си живот. Но вие сте млад, тепърва ще намерите щастие. Трябва да ви помогна заради Нора...

Звънна желязо, Енгелбрект си избираше кирка.

— Така ли се дълбае скала? — чух аз гласа на професора вече някъде до мен. — Я се отместете. Гледайте как е правил това старият миньор Енгелбрект.

И аз чух мощни равномерни удари на кирка.

Поработихме няколко часа. Капнах съвсем и вече хвърлих кирката, а ударите на „стария миньор Енгелбрект“ дълго още се чуваха в широката пещера. Ехото гръмко ги връщаше.

— Стига за днес — каза най-последно Енгелбрект.

Той захвърли кирката настрана. Преди да си легнем да спим, отместихме вагонетките от вратата и ги наредихме на релсите в редица през цялата пещера, така че първата вагонетка опираше във вратата, а последната — в противоположната стена.

— Така. Ако сега натрупаме инструменти върху вагонетките и насипем камъни, и самият дявол няма да може да отвори вратата.

Най-последно, капнали от умора, легнахме и заспахме дълбоко.

Събудих се от студ. Бях гладен. В тъмнината се чу продължителната прозявка на Енгелбрект.

— Събудихте ли се? — попитах аз.

— Отдавна не спя. Гладен съм, но няма как, ще трябва да почвам работа незакусил.

И той грабна кирката. Отначало ударите му бяха неуверени и неравномерни. След това Енгелбрект се увлече и заработи с вчерашната енергия. Аз също грабнах кирката.

Гладът ни се отрази, почнахме да отпадаме. Все по-често спирахме да си почиваме. Времето се точеше безкрайно бавно. Скалите днес като че ли бяха станали по-твърди от вчера. Най-последно хвърлих кирката в безсилно отчаяние и паднах като чувал върху купчината камъни. Енгелбрект поработи още малко, след тава замлъкнаха и неговите удари.

— Лошо — каза той мрачно. — Така няма да изтраем дълго, а сме издълбали едва една трета. Не работихме с мярка. Трябва да копаем по-малък отвор и да се редуваме.

Така мина още един ден, ако, разбира се, не се лъжехме в представата си за времето. Отново се помъчихме да заспим, легнахме в една вагонетка, за да се топлим един друг. Студът се усещаше все по-силно и по-мъчително: Не ми се спеше. Стомахът ми се свиваше от гладни спазми. Краката ми изстиваха, главата ми гореше, болеше ме цялото тяло. Колкото и да се борех с мрачните мисли, те не ми даваха покой. Губех надежда, че ще можем да се измъкнем оттука. Искаше ми се да поговоря с Енгелбрект, но той лежеше тихо и може би спеше. Жал ми беше да го будя...

Изгубих всяка надежда, че ще заспя, станах, добрах се в тъмнината до отвора, който пробивахме в стената, и почнах да измервам като разстояние сме пробили. Няколко камъка се търкулнаха изпод краката ми и изтрополиха.

— Кой е там? — чух гласа на Енгелбрект.

— Аз съм. Не спите ли?

— Не — отговори професорът. — Проклетите мисли не ми дават покой... И ми е студено... Хайде да се постолим.

Енгелбрект стана и взе кирката.

— Дявол да го вземе, колко тежка е станала! — изруга той.

Чуха се удари на кирка, след това изведнъж настъпи тишина, чух тежка въздишка.

— Не мога — каза Енгелбрект. — Ръцете ми не държат кирката... Но аз ще ги накарам да я държат! — И той изведнъж почна да блъска с необикновена сила, така че изпод краката се посипаха искри.

Това беше последният изблик на енергия. Кирката отхвъркна настрана и Енгелбрект се просна върху купчината камъни.

— Починете си аз ще ви заместя — казах аз и се залових да копая.

Но моята работа тръгна още по-зле. Струваше ми се, че замахвам с всичка сила, а в действителност кирката само драскаше скалата и къртеше дребни камъни. При това темпо на работа ние и за десет дни нямаше да пробием скалата! Гладната смърт щеше да настъпи много по-скоро!

Струва ми се, че заспах или пък се бях унесъл с кирката в ръка. Не зная колко беше продължило това състояние. Може би цяло денонощие съм лежал така, а може би само няколко минути. И аз не мога да кажа със сигурност дали насън, или буден се залавях на няколко пъти да работя, удрях с ожесточението на отчаян човек и отново падах на земята. От време на време усещах непоносими пристъпи на глад. Но това усещане постепенно се притъпяваше. Почнах да изпадам в някакво вцепеняване. Времето спря и аз не знаех колко дни бяха минали, откакто се затворихме в този капан. Все повече потъвах в тъмната бездна на унеса. Понякога ми се мяркаше мисълта за смърт, но и тя вече не ме вълнуваше.

Потъвах в тъпо безразличие като в тиня. Но критичното ми чувство все още не беше угаснало. Помня, че наблюдавах с известен интерес процесите на умирането, които се извършваха у мене. Това „умиране“ имаше определен ритъм. Периодите на коматозно^[1] състояние се редуваха с известни просветлявания на чувствата и съзнанието, сякаш последните запаси от жизнени сили събираха остатъците от „гориво“, за да могат още и още веднъж да осветят съзнанието... Защото само съзнанието можеше да намери изход и да спаси умирация организъм. И организмът даваше последните си сокове, последния трепет на клетките си на моя мозък — последна надежда за спасение...

В един такъв светъл промеждутък чух много слаби, далечни удари на кирка.

„Навярно Енгелбрект е почнал да работи. Но няма слухът на умиращите от глад отслабва толкова много? — помислих си аз. — Или бълнувам?“

— Вие ли чукате, професоре? — попитах Енгелбрект.

— Същото исках да ви питам и аз — отговори той със слаб глас, който все пак чувах съвсем отчетливо и ясно.

— Не оглушавам и това не е халюцинация — размишлявах аз на глас. — Какво тогава могат да означават тези удари? Кой ги нанася? Откъде идват?...

— Вече от няколко минути или часове мисля за това — отговори Енгелбрект. — Струваше ми се, че вие работите, но започнах да оглушавам. Звучите идват откъм направения от нас отвор, аз съм легнал до него. — Той помълча малко и продължи: — Изглежда, че мистър Бейли бърза да свърши с нас и е дал нареждане да пробият стената. Той е голям пазител на законите и навярно иска да ни съди по всички правила, за да ни замрази след това и да ни сложи в „пантеона“.

Млъкнахме и започнахме да се ослушваме. А ударите се усилиха все повече, приближаваха се. След това изведнъж се прекратиха. Замени ги нов звук — стържене на пистолет.

— Пуснаха и пистолета в ход — каза спокойно Енгелбрект, — така скоро ще се доберат до нас...

Новата опасност сякаш ни възвърна силите. Не мога да кажа, че ме беше страх от смъртта — аз вече бях в преддверието ѝ, но тези нови звуци нарушиха еднообразието на живота ни и ритъма на нашето постепенно умиране. Съзнанието ни се възвърна напълно.

— Какво ще правим сега? — попитах аз.

— Ще посрещнем врага и ще умрем в борбата, както подобава на мъже — отговори Енгелбрект.

Усмивнах се иронично — нямаше опасност Енгелбрект да види усмивката ми в тъмнината.

— В състояние ли сте да вдигнете ръката си? — попитах аз.

— Ще имам достатъчно сили да пусна един камък върху главата на първия, който я провере тука — каза той. — Допълзете при мене.

Допълзяхме до мъничката шахта, която бяхме прокопали, и легнахме от двете ѝ страни, като набедихме край себе си ръбести

камъни. Еднообразното скърцане на пистолета ме приспиваше и аз с всички сили се борех със сънливостта си. Но когато стърженето се чу съвсем близо до нас, мина ми всякакъв сън! Настръхнах като котка, готова да хване мишка.

— Още няколко минути и те ще бъдат тука — пошепна Енгелбрект.

В този момент разбрах кое ни даваше нови сили — ненавистта към враговете!

Пистолетът изскърца пискливо, стената затреця, откъм нашата страна се посипаха ситни камъчета. Пискливото скърцане се превърна в бръмчене. Дупка и още една дупка в тънкия слой скала, който ни отделяше от враговете... Удари на кирка. Дупката се увеличи толкова, че през нея можеше да се провре човек. Така реших, защото работата на пистолета и кирката спря и в тъмнината се чу шумолене, което можеше да издава само човек, провиращ се през отвора. Напрегнахме с професора от малелите си мускули и вдигнахме по един камък. Ослушвах се във всяко шумолене. По-близо, по-близо... Съвсем близо...

„Вече може!“ — помислих си аз и замахнах. Но камъкът изведнъж падна от ръцете ми — чух познат шепот...

[1] Кома — болезнена предсмъртна сънливост. ↑

XXI. „ПУКНА СЕ ТЪРГОВЕЦЪТ“

— Силно тъмно...

— Никола! — викнах аз.

— О! Другар Клименко! — отговори той.

И аз усетих как ръката му в мъхеста ръкавица стисна ръката, която едва не му строши главата.

— Как попадна тука?

— Силно крестис, тихо! — рече Нимола и като се обърна назад, каза на някого зад отвора: — Промъквайте се, другар. Тука свои. А ние — говореше той, като се обръщаше към професора — досли тебе спасява, търговец бели убива.

— Но кои „ние“?

— Цервен армия досъл, о!

— А защо почнахте да пробивате и дълбаете точно стената на тази шахта? Ти знаеше ли, че съм тука?

— Нисто ле знаел. Ти сам казвал, през тази нова шахта добре мине в града — отговори Никола.

Не можех да си припомня нищо подобно. И едва много по-късно, спомняйки си времето, когато нощем обмисляхме с Никола плана за бягство, се сетих, че наистина бях говорил за тази шахта като за най-удобен път за проникване в подземното градче. Не очаквах, че Никола ще се окаже толкова съобразителен и паметлив. Но случаят неочаквано ни вкара в същата шахта и именно тук стана щастливата ни среща.

Никола побърза да ми разкаже „как бесе това“.

Нашето командване не преставало да гради планове за превземането на подземното градче. Когато станало ясно, че нападението със самолети е безуспешно, а бомбардирането невъзможно, за тази работа се заловили сапърорите. Решено било да се прокопае подземен вход. Обстоятелството, че целият кратер бил засипан с дълбок сняг, улеснявало задачата. Не било трудно да прокопаят в него ходове и да се приближат чак до скалата. Сапърорите изгубили повече от три седмици за тази работа и отначало крадешком

копаели хода, а после прокопали подземна галерия. Изборът на мястото бил сполучлив. Никола работил неведнъж в тази пещера. Той знаел, че тука никой не живее и нощно време, когато работниците си отивали, можело да се влезе вътре незабелязано.

Докато Никола разказваше, червеноармейците един подир друг се провираха през отвора на пещерата.

— Тука никой не види, може да запали огън — каза Никола и в ръцете му светна електрическо фенерче.

— Силно хубаво несто! — каза той. — Чик, и готово. Ох-ох-ох! — продължаваше Никола, като освети лицето ми. — Силно отслабнал. Отдавна не ял. А това другар? Яз по-скоро! — Той отвори раницата си и почна да ни гощава.

Като утолих глада си, разказах на Никола и на командира на отряда всички произшествия. Почнахме да обсъждаме плана за по-нататъшните си действия. Съмнало се беше вече и командирът реши, че е по-добре да почакаме до следващата нощ и да нападнем внезапно.

Стараехме се да пазим тишина, за да не привлечем вниманието на врага. Накладохме малък огън. Никола приготви чай и почна усърдно да ни храни. Денят мина незабелязано в разговори и обсъждане на плана за по-нататъшните ни действия. В шест часа вечерта началникът постави патрули и нареди да лягаме да спим, за да си починем преди „работата“. Като се наситих и стоплих край огъня, аз заспах дълбоко и когато Никола ме събуди през нощта, бях отпочинал и бодър. Наистина усещах още известна слабост в краката, но това не ме спря. Искях да участвувам в нападението.

Отместихме внимателно вагонетките и освободихме изхода. Дано само вратата не е заключена!... Червеноармеецът я подръпна и тя се поддаде. Аз и Енгелбрект бяхме толкова безопасни за „армията“ на Бейли, че не бяха сметнали за необходимо да ни заключват отвън — и от едната, и от другата страна на вратата ни очакваше смърт.

Началникът на отряда даде нареждане и червеноармейците с пушки, готови за стрелба, тръгнаха по коридора. Той беше празен. Едва при асансьора се натъкнахме на първия часови. Той дремеше. Разбуден от приближаването ни, часовият се опита да вдигне тревога, но началникът насочи към него дулото на револвера си.

— Стой, братле! — на руски, но достатъчно изразително каза той.

Часовият се предаде. Качихме се с асансьора на първия етаж. Когато и последният червеноармеец беше вече горе, на завоя на коридора се мярна нечия сянка и се скри. След няколко минути в градчето ще бъде вдигната тревога! Ускорихме крачки и почти дотичахме до кабинета на Бейли.

Вратата беше отворена. Разтворих я широко и нахълтах в кабинета.

Бейли още не си беше легнал. Седнал в креслото, той ровеше с ръка насипаните върху подноса „въздушни“ мъниста. Главата му беше вързана с кърпа.

Като ме видя начело на въоръжения отряд червеноармейци, Бейли облещи очи. Долната му челюст увисна. Той се дръпна назад и облегнат на гърба на креслото, но гледаше с нескриван ужас.

— Вие ли сте гражданинът Бейли? — попита началникът на отряда.

— Той е — казах аз.

Червеният командир пристъпи към Бейли.

— Вие сте арестуван.

Лицето на Бейли се изкриви. Очите му се облешиха още повече, в тях пламна безумие. Започна един от припадъците му, от които страдаше напоследък след раняването.

— А-а-а-а-а!!! — закреця диво той. — Болшевики! А-а!!! И тука ли? Навсякъде ли? Няма спасение!... Въздуха ли искате да ми вземете?

Той зарови сгърчените си пръсти в своите съкровища — „въздушните“ мъниста, — изведнъж сграбчи в шепя няколко мъниста, вдигна ги с усилие, пхна ги в устата си и ги плътна.

Енгелбрект пръв разбра какво щеше да последва. Той хвана Бейли за врата и го помъкна към вратата.

— Какво искате да правите с него? — попита червеният командир, неразбрал каква опасност застрашава всички.

Бейли продължаваше да говори несвързано и да се дърпа от ръцете на Енгелбрект.

— По-бързо горе! Помогнете ми, сега той стана двойно по-тежък! — викаше отчаяно Енгелбрект.

Аз, Никола и още двама червеноармейци подхванахме Бейли, помъкнахме го по коридора, метнахме го в асансьора и се качихме

заедно с него на площадката, където неведнъж бях разговарял с Нора и се бях любувал на северното сияние, дишайки „въздушни витамини“.

Бейли продължаваше да крещи и се мъчеше да се отскубне от нас.

Изведнъж забелязах, че от устата на Бейли излетя кълбо бяла студена пара. Тялото му почна бързо да се подува особено гърдите. Вътрешната топлина на стомаха беше стопила обвивките на „мънистата“. Въздухът беше почнал да се изпарява и сега с Бейли ставаше същото, което става с дълбоководна риба, измъкната на повърхността на океана — вътрешното налягане беше по-голямо от налягането на атмосферния въздух и раздуваше тялото. Още един миг и...

Но Енгелбрект не дочака този миг. Той сграбчи мистър Бейли и преметна тялото му през перилата.

Вече във въздуха тялото на Бейли се поду невъобразимо, а от устата му почна да излиза пара като от отворена локомотивна клапа.

Преди още Бейли да долети до снежния насип, се чу силен взрив. „Въздушните“ мъниста експлодираха. Сред белия въздух видях как откъснатите от тялото ръце и крака на Бейли полетяха на всички страни. За няколко мига белият облак се превърна на въздух — силната въздушна вълна ни отхвърли към стената. Но аз се задържах прав и погледнах надолу. До снега стигна само главата на Бейли. Цялото му тяло беше разкъсано на много дребни части и отнесено кой знае къде.

Няколко минути стояхме неподвижно, поразени от тази необикновена смърт. Пръв наруши мълчанието Никола.

— Пукна се търговецът — каза той.

Да, „пукна се търговецът“, пукна се и цялото му въздушно предприятие!

Червеноармейците се справиха бързо с гарнизона на подземното градче. Радиостанцията му съобщаваше на света за победата.

А в това време Енгелбрект бавно и предпазливо покачвайте температурата в подземните пещери, като едновременно с това намаляваше и атмосферното налягане. Всички отвори, тръби и люкове бяха отворени. Бялата студена пара излиташе от тях и се превръщаше в живителен въздух. Животът отново се връщаше на Земята.

„Ноздрата“ на Ай-Тойон „издишаше“ въздух.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.